Η ΝΕΑ ΖΩΗ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΕΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ,

ΕΤΟΣ Β'. ❋ ΑΠΡΙΛΙΟΣ—ΜΑΪΟΣ 1906 ❋ ΑΡΙΘ. 20, 21

ΠΕΡΙ ΓΕΝΕΣΕΩΣ

ΚΑΙ

ΣΗΜΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΑΓΩΝΩΝ

Ο ρητὸν τοῦ Δημοκρίτου «βίος ἀνεόρταστος μακρὰ ὁδὸς ἀπανδόκευτος», οὐδεὶς ἄλλος λαὸς τῆς ἀνθρωπότητος συνεδύασε τοσοῦτον ἐπιτυχῶς οὐδὲ ἐγνώρισε νὰ ἐφαρμόσῃ τελείως ἐν τῷ ἰδιωτικῷ καὶ πολιτικῷ αὐτοῦ βίῳ ὅσον ὁ ἀρχαῖος Ἑλληνικὸς λαός. Διὰ τοῦτο ἐν τῷ διφυεῖ αὐτοῦ τούτῳ σταδίῳ δύναται νὰ εἴπῃ τις ὅτι ἐγεύσθη μακαρίως τέρψεων μεθυστικῶν, ἑώρτασε τὸν βίον αὐτοῦ πανηγυρικῶς, ἐπέδειξε σωφροσύνην παράδοξον ἐκεῖ ἔνθα περιέμενέ τις τρυφὴν ἀκόλαστον νὰ ἀπαντήσῃ καὶ ἐλικνίσθη ἐν πριητικῇ αἰώρᾳ οἴστρου ἰδανικοῦ ὑπέρπλεως καὶ μεγαλουργίας κατάμεστος.

Τὸ πλῆθος τῶν ἑορτῶν καὶ πανηγύρεων, αἱ πολυειδεῖς θρησκευτικαὶ καὶ πολιτικαὶ πανηγύρεις αἱ κοινωνικαὶ καὶ οἰκογενειακαὶ συγκεντρώσεις, αἵτινες ἀπεσκόπουν εἰς τοῦ ἀτόμου τὴν βιωτικὴν ἀνάπαυλαν ἐν τῇ ἐκπληρώσει ἀπαραιτήτων ὑποχρεώσεων εὗρον προσφορώτατον ἔδαφος ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς χώραις. Διὸ ἐάν τις ἤθελεν εἴπῃ ὅτι ὁ βίος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἦτο διηνεκὴς καὶ ἀδιάπαυστος ἑορτή, δὲν θὰ ἤθελεν ἀστοχήσῃ. Διότι παμπληθεῖς κατὰ τόπους πανηγύρεις κέντρον ἔχουσαι θεότητά τινα ἢ ἡρωϊκὴν ὕπαρξιν ἔνθεον δόξαν μεταλαβοῦσαν, ἢ ἴνδαλμα φαντασιώδους ἐντυπώσεως, ἐφαίδρυνον τὸν ἰδιωτικὸν καὶ πολιτικὸν βίον, ἐπλήρουν εὐφροσύνου χαρμονῆς δούλους τε καὶ ἐλευθέρους, ἐκορύφουν αὐτῶν τὴν ψυχικὴν ἀγαλλίασιν καὶ παρεῖχον εἰς πάντας ἐπίκαιρον ἀνακούφισιν τῶν ἐπαχθῶν μόχθων τοῦ καθ' ἡμέραν βίου. Αἱ κοινωνικαὶ δὲ συνθῆκαι ὑφ' ἃς ἐρείδοντο τότε τὰ κράτη καὶ αἱ πολιτεῖαι ἦσαν τοιαῦται ὥστε ἐπέτρεπον εἰς τὰς τάξεις τῶν ἐλευθέρων πολιτῶν συχνὰς τὰς διασκεδάσεις καὶ ὑπεβοήθουν τὸν μεγαλοπρεπῆ ἑορτασμὸν τῶν παντοίων τελετῶν καὶ πανηγύρεων καὶ τὴν συνεχῆ αὐτῶν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας παράτασιν. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτων τὸ πρὸς τὴν θρησκείαν αἴσθημα ἦτο τότε ζωηρότερον καὶ ἡ πρὸς τοὺς θεοὺς εὐλάβεια σεμνοτέρα καὶ μᾶλλον ἐπιβάλλουσα. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος ἐκλόνησε ἐκ βάθρων τὰ αἰσθήματα ταῦτα καὶ εἰς βαθμὸν ἀπίστευτον μετέτρεψεν, ἀλλὰ τοῦτο ἦτο φαινόμενον παροδικὸν ὅπερ δὲν κατέλιπε βαθεῖαν αὔλακα μετὰ τὴν διάβασίν του. Καὶ τὸ γεγονὸς ἐκεῖνο νὰ ἀντιστραφῶσιν αἱ κοινωνικαὶ ἀντιλήψεις καὶ αἱ παραδόσεις αἱ ἠθικαὶ εἶναι φυσικὰ ἀποτελέσματα παρακολουθοῦντα τὰς πολιτείας καὶ τὰ ἄτομα ἐν τῷ ἀδελφικῷ διαπληκτισμῷ εἴτε προκαλοῦσι τοῦτον πολιτικὰ αἴτια, εἴτε διεγείρουσι θρησκευτικαὶ διαμάχαι.

Αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἑορταὶ ἦσαν κατ' ἀρχὰς ὀλίγαι καὶ περιωρισμέναι, ὧν ὁ ἀριθμὸς σὺν τῷ χρόνῳ ἐπολλαπλασιάσθη. Τροφὴν δὲ λιπαρὰν πρὸς πολλαπλασιασμὸν αὐτῶν ἔδωκεν ἡ ἐπικοινωνία μετὰ ξένων ἢ ἀστυγειτόνων λαῶν. Οὕτω δὲ προσετέθησαν νέα στοιχεῖα, νέαι δυνάμεις, νέον ὑλικὸν πρὸς πλουτισμὸν καὶ ἐπαύξησιν τῶν ἑορτῶν. Ἐκτὸς τούτων πολιτικὰ γεγονότα, φυλετικὰ συμβάντα, ἡρωϊκὰ κατορθώματα συνεβάλοντο οὐκ ὀλίγον πρὸς ἐπικοδόμησιν καὶ γένεσιν αὐτῶν. Πάσας σχεδὸν ταύτας ἐπέστεφον ἀγῶνες

σωματικοὶ κατ' ἀρχάς, εἶτα δὲ καὶ πνευματικοί. Καὶ ὄχι μόνον εἰς χαρμόσυνα γεγονότα, ἢ εἰς πανδήμους εὐωχίας ἐφ' οἵῳ δήποτε λόγῳ γιγνομένας ἐλάμβανον χώραν ἀγῶνες σωματικοί, ἀλλὰ καὶ λυπηρὰ ἐπε.σδια τοῦ βίου, οἷα αἱ κηδεῖαι καὶ αἱ ταφαὶ ἔπρεπε νὰ τιμηθωσι δι' ἀγώνων. Εἰς τοὺς ἀγῶνας τούτους πᾶσα φυσικὴ εὐρωστία, ἢ τεχνικὸς ἀθλητισμός, πᾶσα εὔστροφος καὶ λιγυρὰ εὐκαμψία ἢ ἐπίκτητοι τοῦ πολεμεῖν δεξιότητες ἐξετυλίσσοντο πρὸ τῶν ὀμμάτων οἰκείων τε καὶ ξένων ἵνα ἐγκωμιασθῇ ἡ ἀτομικὴ ἱκανόνης καὶ ἐπιδειχθῇ ἡ ὑλικὴ ἀκμαιότης τῆς χώρας.

Διότι ἐπὶ τῆς τοιαύτης ἀκμῆς ἐστηρίζετο ἡ ὕπαρξις αὐτῆς.

Συνέβαινε δηλαδὴ καὶ ἐν τῇ ἀπωτάτῃ ἐκείνῃ ἐποχῇ ἐπίδειξις, ἀλλὰ διάφορος ὅλως τῆς παρ' ἡμῖν συμβαινούσης. Διότι ἡμεῖς σήμερον ἐπιδεικνύομεν, ἐὰν ἔχωμεν, ἐννοεῖται, διάκοσμον πολυτελῆ τῶν οἰκημάτων, μεγαλοπρεπῆ μέγαρα, τρυφὴν συβαριτικήν, πλούτου ὑπεροψίαν καὶ δοκησισοφίας ἐγωϊσμόν, ἐνῷ ἐκεῖνοι ἐπεδείκνυον τὰς ἀθλητικὰς αὐτῶν δυνάμεις. Ἀλλ' ἂς μὴ φαντασθῇ τις ὅτι τότε μόνον αἱ πολιτεῖαι ἐθεμελιοῦντο ἐπὶ τοιούτων δυνάμεων, διότι καὶ σήμερον τὰ φιλοπρόοδα ἔθνη δέον νὰ ἐγκλείωσιν εἰς τὰ σπλάγχνα αὐτῶν ἡράκλειον ρώμην, δέον νὰ ἔχωσιν στρατιώτας εὐρώστους καὶ ἠσκημένους εἴς τε τὴν κόπωσιν καὶ τὴν σκληραγωγίαν ἵνα ἀντέχωσιν εἰς τὰς στρατιωτικὰς ὑποχρεώσεις. Δὲν ἀρκεῖ μόνον ἡ θέλησις καὶ ὁ στιγμιαῖος ἐνθουσιασμός, ἀνάγκη νὰ συνυπάρχωσι καὶ δυνάμεις ἀντοχῆς, ἵνα μὴ ὁ ἐνθουσιασμὸς εἰς ἁπλῆν ἐκδήλωσιν ἐκσπάσῃ καὶ εἰς θυσίαν ἀνωφελῆ καταλήξῃ.

Ἡ ἐξ ἀθλητικῆς λοιπὸν προπονήσεως καὶ ἐνδελεχοῦς σωματικῆς ἀσκήσεως ἐξερχομένη νεότης δεξιῶς χειραγωγουμένη δύναται νὰ μεγαλουργήσῃ ἐν τῇ σταδιοδρομίᾳ τοῦ Ἄρεως. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ νόμοι τοῦ Σόλωνος δὲν ἐπέτρεπον ἔγγειον κτῆσιν εἰς τοὺς ξένους καὶ πᾶσα ἡ δύναμις τῆς πολιτείας ἐκρηπιδοῦτο εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν γεωκτημόνων, διότι οὗτοι ὑπέκειντο εἰς τὴν στρατιωτικὴν θητείαν κατὰ πρῶτον, καὶ τούτων τὰ σώματα ἦσαν καταλλήλως ἠσκημένα εἰς ἐπιτηδείαν ἄσκησιν διὰ τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν. Διότι ἡ γεωργία ἐλλείψει συστηματικῆς καὶ εἰδικῆς γυμνασνικῆς εἶναι ἐργασία ἐπιρρωνύουσα τοῦ σώματος τὰς δυνάμεις καὶ παρασκευάζουσα βραχίονας ἱκανοὺς νὰ φέρωσι ἀπονητὶ τὰ ὅπλα. Καὶ σήμερον ὁ μᾶλλον ἀντέχων στρατιώτης καὶ ἀπόνως τοὺς μόχθους τῆς στρατεύσεως ἀνεχόμενος χωρὶς νὰ ἐμφαίνῃ σημεῖα ὑπερβαλλούσης κοπώσεως οὐδὲ ἀπογοητευτικῆς ἐξαντλήσεως, εἶναι ὁ γεωργός, ὁ ποιμὴν ὁ ἀποχειροβίωτος ἄνθρωπος. Οἱ τοιοῦτοι ἀποτελοῦσί πως ἠσκημένον καὶ πρόσφορον ὑλικὸν πρὸς καταρτισμὸν στρατιωτικοῦ σώματος καρτερικοῦ καὶ γενναίου.

Πρὸς ἐπίρρωσιν δὲ τῶν σωτηριωδῶν τούτων ἕξεων τῆς σωμασκίας καὶ πρὸς πλουτισμὸν τοῦ θησαυροῦ τούτου εἶχον εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν καὶ δαψιλῆ ἐχορήγησαν ἐφόδια α'. οἱ πανελλήνιοι ἀγῶνες καὶ β'. ἡ κοινὴ ἐκτίμησις καὶ ἡ δημοσία περὶ αὐτῶν γνώμη· Ἑορταὶ θρησκευτικαί, αἵτινες ἐτελοῦντο διὰ γεγονότα μεγίστην ἐπενεγκόντα ἀλλοίωσιν τῶν ἄχρι τότε καθεστώτων κατέστησαν σὺν τῷ χρόνῳ ἐθνικαί, εἰς ἃς οὐχὶ κάτοικοι στενῆς λωρίδος γῆς οὐδὲ λαὸς ὁμόφυλος μόνον συνέρρεεν ἀλλὰ παντοῖα φύλα τῆς αὐτῆς καταγωγῆς καὶ τῆς αὐτῆς ἐθνότητος, ἃ συνέδεον ἄρρηκτοι δεσμοὶ ἡ γλῶσσα καὶ ἡ θρησκεία. Τοιαῦται δὲ ἑορταὶ ἐπεστέφοντο, ὡς ἐλέχθη, δι' ἀγώνων, ὧν ἡ σημασία ἐπεσκίασε βαθμηδὸν τὴν πρώτην αἰτίαν καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια τῆς πομπῆς ἐξιδανικεύετο ἐν τῇ ὑπεροχῇ τῆς ἀμοιβαίας τῶν πανηγυριζόντων ἀμίλλης. Μόνον δὲ τὰ νικητήρια ἀναθήματα ἵσταντο μάρτυρες ἀψευδεῖς τῆς εὐγνωμοσύνης τῶν νικητῶν, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἐχρησίμευον πρὸς ἐνθρονισμὸν μᾶλλον τῆς ἀνθρωπίνης κενοδοξίας ἢ πρὸς ἀφαγνισμὸν αὐτῆς. Τοιοῦτοι δὲ ἀγῶνες ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι ἀνεδείχθησαν 4 τὰ Ὀλύμπια, τὰ Πύθια, τὰ Νέμεα καὶ τὰ Ἴσθμια, ὧν ἐπισημότερος ἦτο ὁ τῶν Ὀλυμπίων.

Οἱ ἀγῶνες οὗτοι συνεκέντρουν τοὺς εἰς πάντα τὰ κράσπεδα τῆς Μεσογείου κατοικοῦντας Ἕλληνας καὶ καθ' ὅλου πάσας τὰς ἑλληνικὰς φυλάς, εἰ καὶ ἐχώριζεν αὐτὰς θάλασσά τε ἠχήεσσα οὔρεα τε σκιόεντα χάριν πανηγυρισμοῦ καὶ ἐπιδείξεως πάσης σωματικῆς καὶ πνευματικῆς προόδου. Ἐκεῖ ἄνδρες ὑπερέχοντες πλούτῳ, ρώμῃ καὶ ἀσκήσει ἐπεδείκνυντο ἀνευφημούμενοι καὶ διαπρεπῆ θέσιν μεταξὺ τῶν πανελλήνων λαμβάνοντες. Εἰς τοὺς ἀγῶνας τούτους, ἡρωϊκὴν συνήθειαν, ὀφείλει ἡ ἀρχαία Ἑλλὰς μέγα μέρος τῆς δόξης αὐτῆς, καὶ οὗτοι συνετέλεσαν νὰ παρουσιάζῃ σημεῖα εὐρώστου στρατιωτικῆς δυνάμεως καὶ καλλιτεχνικῆς ἰδιοφυΐας. Διότι πᾶσα μόρφωσις ἐκτὸς τῆς στοιχειώδους ἐδίδετο ἐν ὑπαίθρῳ καὶ ἡ ὡραιοτέρα ἡλικία τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἐσκιατροφεῖτο, ἀλλ' ἐν ἐλευθέρῳ ὁρίζοντι καὶ ἀναπεπταμένῳ χώρῳ ἐγυμνάζετο σωματικῶς καὶ ἐπαιδεύετο πνευματικῶς ἡ δὲ ἀνθηρότης αὐτῆς διηνοίγετο ἐν ταῖς παλαίστραις καὶ τοῖς γυμναστηρίοις. Συνέβαινε δηλαδὴ τότε ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς πολιτείαις τὸ αὐτὸ περίπου, ὅπερ καὶ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν, ὅτε πρὶν εἰσκωμάσῃ ὁ ψευδὴς πολιτισμὸς εἰς τὰς ἑλληνικὰς κώμας, τὰ κυδευτήρια δὲν ἠριθμοῦν πολλοὺς θαμῶνας, οὔτε εἰς βακχικὰς ἀσωτείας οἱ ἄνθρωποι παρεδίδοντο, οὔτε εἰς τὴν κυδείαν ἐνετρύφων, ἀλλὰ τοὐναντίον ἐνησκοῦντο εἰς παιδιάς, αἵτινες καὶ τὴν μυϊκὴν δύναμιν ἀνέπτυσσον καὶ τὸ σῶμα ἐζωογόνουν καὶ μετέδιδον ψυχικὴν γαλήνην, φαιδρότητα πνευματικὴν καὶ γοργὴν εὐκαμψίαν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν γεγηρακυῖαν ἡλικίαν. Καὶ εἶναι βέβαιον ὅτι ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Κορίνθῳ βραδύτερον ἡ παμμιγὴς κοινωνία καὶ ἡ ἐμπορικὴ ἐπιμιξία ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς γένεσιν καὶ πολλαπλασιασμὸν τῶν τοιούτων ἐντευκτηρίων, ἐν οἷς ἡ κυδεία ἐπικρατεῖ, ἀλλὰ ἀπὸ τούτων ἡ πολιτεία ἐφρόντισε νὰ ἀπομακρύνῃ τὴν νεολαίαν δι' αὐστηρῶν νόμων καὶ ἐπιτηρήσεως καὶ οὕτω τὰ χρηστὰ ἤθη τῶν νεαρῶν πολιτῶν μὲ ἀπράγμονα ληθαργίαν δὲν διεφθείροντο, οὐδὲ φιληδοῦντες οἱ νέοι κατέφευγον εἰς τὰ κοινὰ ἐντευκτήρια, ἀφ' οὗ καὶ ἡ διὰ τῆς ἀγορᾶς διέλευσις αὐτῶν ἐθεωρεῖτο αἰσχρουργία καὶ ἀπῆδε εἰς τὴν ἀμεμπτον διαγωγὴν τῶν ἐλευθέρων νέων. Ἡ νεολαία τότε ἡ ὁποία ἀνδρουμένη ἀπεθεοῦτο ἐν Θερμοπύλαις,

ἠνδραγάθει ἐν Μαραθῶνι, ἀπηθανατίζετο ἐν Σαλαμῖνι, κατῆγε μεγαλοπρεπεῖς θριάμβους ἐν Πλαταιαῖς, διέσχιζε νικηφόρος τὰς πεδιάδας τῆς Ἀσίας πρὸ τοῦ μεγάλου δορυκτήτορος, ἐπάλαιε δίκην Ἀνταίου παντοχοῦ τῶν ἀποικιῶν ἐπικρατοῦσα τῶν ἐγχωρίων φύλων ἐνταῦθα δὲ πρωτηγωνίστει εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ ἐμπορικὴν εὐημερίαν τοῦ τόπου, δὲν ἀνετρέφετο ἐντὸς καταγωγείων καὶ πνιγηρῶν οἰκημάτων ἀλλ' ὁ χῶρος ἔνθα ἐδιδάσκετο ὁ Ἕλλην ὡς νεανίας καὶ ἔδρα ὡς ἀνὴρ εἶχεν ἐπιστέγασμα τὸν ἀστερόεντα οὐρανόν.

Λαὸς δὲ διανύων τὸ πλεῖστον τοῦ ἀνθηροῦ αὐτοῦ βίου ἐν ὑπαίθρῳ ἀσκῶν ἑαυτὸν εἰς τὴν ἐπήρειαν τῶν φυσικῶν μεταβολῶν, ἐθιζόμενος νὰ ἐργάζηται καὶ νὰ βουλεύηται ἐν ἀπεριορίστῳ χώρῳ, νὰ διδάσκηται ἐν τῷ μέσῳ τῆς φύσεως, νὰ διαπνέηται ὑπὸ τῆς ζωογόνου τῆς ἀτμοσφαίρας αὔρας καὶ νὰ δέχηται ἀγογγύστως τόσον τὴν βαρεῖαν ὅσον καὶ τὴν ἐλαφρὰν τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων θωπείαν, ὁ λαὸς τοῦτος δὲν δύναται ἢ δοκιμαζόμενος νὰ μεγαλουργήσῃ. Ἀλλὰ διὰ νὰ προπονῆται οὕτω πᾶς πολίτης διὰ νὰ ἀσκῆται ἄνευ ἀνάγκης καὶ ἑκουσίως, δέον νὰ προσυπάρξῃ ἀμοιβὴ καὶ ὑλικὴ καὶ ἠθική, διότι ἄλλως ὁ ἄνθρωπος φύσει δὲν ἀρέσκεται εἰς τὰς κακουχίας καὶ τὸ τοῦ Ἐπιχάρμου «μὴ τὰ μαλακὰ μῶσο, μὴ τὰ σκληρὰ ἔχῃς», ἐλάχιστα λαμβάνει ὑπὸ σπουδαίαν ἔποψιν. Ἡ δὲ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐνδελεχὴς σωμασκία δέον νὰ μὴ θεωρηθῇ αὐθόρμητος, οὐδὲ ἀπαύγασμα ὑστερολογισμοῦ ἐγωϊστικοῦ, οὐδὲ κενὸν εὐζωΐας ὄνειρον ἢ πρὸς τὸν ἀθλητισμὸν ἐπίδοσις, ἀλλὰ γόητρον ἠθικόν, ἐπιβολὴ πολιτική, ἀνύψωσις κοινωνικὴ καὶ ἀπαίτησις ἐθνική.

Οὕτως εἰς τὰς ἀρχαίας πολιτείας δὲν βλέπομεν εἰσαγόμενον τὸν ἀθλητισμὸν ἀπὸ ἀτομικῆς πρωτοβουλίας καὶ ἐργασίας οὐδὲ ἐξ ἐνθουσιασμοῦ στιγμιαίας φιλοτιμίας ἀλλ' ἀπ' ἀρχῶν ἑδραίων καὶ σταθερῶν ἐξ ὧν ἀπορρέει αὕτη ἡ ὕπαρξις τῆς πολιτείας. Ἡ ἐντεῦθεν δὲ προσκτωμένη δόξα δὲν ἦτο ἐφήμερος ἐκλαμψις, οὐδὲ νεφύδριον παρελαῦνον καὶ διαλυόμενον εἰς τὸ ἀχανὲς τοῦ χρόνου διάστημα, ἀλλ' ἀνταύγεια ἀκτινοβόλος παρακολουθοῦσα τὸν βίον τοῦ νικητοῦ. Διὰ τοῦτο εἰς τὸν ἀθλητισμὸν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μεγάλως ἐπέδρασεν τὸ τιμητικὸν ἀξίωμα τοῦ νικητοῦ, ἡ γενικὴ ἐκτίμησις αὐτοῦ, ἡ ἱστορικὴ μνεία τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ καὶ πάντα τὰ λοιπά, ἅτινα συνώδευον τὸ ἔπαθλον τῶν ἀγώνων γέρας. Καὶ ὅσον αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἦτο ἁπλοῦν καὶ ἐφημέρου θαλερότητος τοσοῦτον ἡ ἠθικὴ αὐτοῦ δύναμις, μεγάλη, ἀλησμόνητος ἡ κτῆσις αὐτοῦ καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς ἐντύπωσις ἀπαραμείωτος. Διότι ἐμαραίνετο μὲν ἴσως αὐθημερὸν ὁ ἐκ κοτίνου στέφανος ἀλλὰ εὐθαλὴς παρέμενεν ὁ καρπὸς τοῦ τοιούτου βραβεύματος καὶ ἐν τῇ πατρίδι τοῦ νικητοῦ καὶ ἐν τῇ ξένῃ. Ἐντεῦθεν ἡ πολιτεία καὶ ἡ κοινὴ γνώμη ἐκράτυναν τὴν ἰδέαν τοῦ ἀθλητισμοῦ καὶ ἀνύψωσαν τὸ γόητρον τοῦ κοτίνου μέχρι θρησκευτικῆς εὐλαβείας. Διὸ ἐπόμενον ἦτο νὰ ἐκπλαγῇ καὶ ὁ Ξέρξης ὅτε παρασκευαζόμενος νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ ζητῶν εἰδήσεις περὶ τῶν ἀντιπαρασκευῶν αὐτῆς ἔμαθεν ὅτι ἐτέλει ἀγῶνας, ὧν τὸ γέρας ἦτο στέφανος ἐκ κοτίνου.

Αἱ ἀρχαῖαι δὲ Ἑλληνικαὶ πολιτεῖαι δὲν προήχθησαν εἰς ἐπίζηλον βαθμὸν σωματικῆς καὶ πνευματικῆς ἰσχύος διὰ νομοθετημάτων οἷα τὰ τοῦ Λυκούργου, ἀλλὰ δι' ἁπλῆς παραδοχῆς καὶ υἱοθετήσεως συνηθείας ἥτις διέπλαττε τὰ σώματα καλλιτεχνικῶς, ἀνύψου αὐτὰ πνευματικῶς καὶ ἐπερρώνυεν οὕτως ὥστε νὰ δημιουργηθῶσιν ἄνδρες εὔσωμοι καὶ πλαστικοί, γενναῖοι καὶ μεγαλοπράγμονες. Καὶ ὑπὸ ἠθικὴν ἐποψιν ἀνυψούμενοι οἱ σταδιονῖκαι εἰς τὰ ὄμματα πάντων ἦτο ἐπόμενον καὶ ἄξιαν κοινωνικὴν νὰ ἔχωσι καὶ πολιτικὴν σημασίαν νὰ λαμβάνωσιν. Διὸ ἀνώτατοι ἄρχοντες τῶν ἀρχαίων πολιτειῶν κατήρχοντο εὐπρόσωποι εἰς τοὺς ἀγῶνας καὶ ἐθήρευον νὰ δρέπωσιν ἐν αὐτοῖς νικητηρίους στεφάνους, ὧν ἡ αἴγλη θὰ ἐλάμπρυνεν ἔτι μᾶλλον τὸν βίον αὐτῶν, θὰ προσέθετεν ἕνα εἰσέτι ἀδάμαντα εἰς τὸ μεγαλεῖον αὐτῶν καὶ θὰ ἐθεμελίωνε νέας δόξης ὀκρίβαντα ἐν τῇ εὐνοίᾳ τῶν συμπολιτῶν αὐτῶν.

Καὶ τοὐναντίον κοτινοφόροι νικηταὶ ἀνήρχοντο εἰς τὰ ὕπατα ἀξιώματα τῆς πολιτείας ἔχοντες ἠθικὰ καὶ ὑλικὰ κεφάλαια τὰς ἐν τοῖς σταδίοις νίκας. Αἱ ἐξαιρετικαὶ δὲ τιμαί, αἵτινες ἀπενέμοντο εἰς πάντας μὲν ἀλλ' ἰδίως εἰς τοὺς Ὀλυμπιονίκας καὶ ἃς μόνον οἱ τῶν πόλεων σωτῆρες ἐλάμβανον, εἶναι ἀποχρῶσα ἀπόδειξις τῆς κοινῆς ἐκτιμήσεως ἧς ἐτύγχανον αἱ τοῦ σώματος ἀσκήσεις. Διὸ αἱ ἀρχαῖαι πολιτεῖαι ἐστεροῦντο γηροκομείων καὶ νοσοκομείων, διότι εἶχον παλαίστρας καὶ γυμναστήρια, ὅπως ἐστεροῦντο ἀνωτέρων ἐκπαιδευτηρίων διότι εἶχον Θέατρα καὶ Ὠδεῖα προσιτὰ εἰς πάντας. Ὁ Κλεισθένης ὁ τύραννος τῆς Σικυῶνος χάριν τῶν μνηστήρων τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ κατεσκεύασεν ἰδιαιτέραν παλαίστραν, ἵνα μὴ κατὰ τὴν βραχεῖαν παρ' αὐτῷ παρεπιδημίαν ἀνάσκητοι διατελῶσιν οἱ εὐγενεῖς νεανίαι. Οἱ κοτινοφόροι νικηταὶ πανταχοῦ ἐτύγχανον μεγαλοπρεποῦς δεξιώσεως πανταχοῦ εἱστιῶντο δημοσίᾳ καὶ ὅθεν δήποτε διήρχοντο παρήλαυνον μετὰ τοῦ αὐτοῦ θριάμβου μεθ' οὗ καὶ οἱ νικηφόροι στρατηλάται. Ἀλλ' ἡγεμονικὴ καὶ ὄντως ὑπεράνθρωπος περιέμενεν αὐτοὺς ὑποδοχὴ ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι. Ἅπασα ἡ πόλις ἐγίνετο ἀνάστατος, πάντες οἱ πολῖται ἐξήρχοντο τοῦ ἄστεως, ἵνα δεξιωθῶσι τοὺς ὀλυμπιονίκας. Πάνδημοι ἑορταὶ πρὸς τιμὴν αὐτῶν ἐτελοῦντο, θυσίαι ἀνεπέμποντο πρὸς τοὺς θεοὺς εὐχαριστήριοι, ἐγκώμια ἐψάλλοντο πανθοινίαι διευτρεπίζοντο καὶ μέρος τῶν τειχῶν ἐκρημνίζετο, ὡς ὄντων περιττῶν ἐκεῖ, ἔνθα τοιοῦτοι ἀριστεῖς ὑπάρχουσιν. Ἀμυδρὰν δὲ καὶ ἀσαφῆ εἰκόνα τῆς τιμητικῆς ταύτης ὑποδοχῆς δύναταί τις νὰ συλλάβῃ συγκρίνων αὐτὴν μὲ τὴν κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ὑποδοχὴν τῶν προσκυνητῶν. Διότι ἡ τῶν πανελλήνων μετάβασις εἰς τοὺς ἀγῶνας ἐθεωρεῖτο ἱερὸν προσκύνημα, ἅθλος θρησκευτικὸς ἅμα καὶ πολιτικός, ἡ εἰς τὸ στάδιον κάθοδος τοῦ πολίτου, καὶ θεία ὄντως κολυμβήθρα ἡ κονίστρα ἐξ ἧς ὁ ἐξερχόμενος νικητὴς ἔβρεπεν ἐμφανῶς τὴν εὔνοιαν τῶν οὐρανιώνων θεοτήτων.

Μετὰ τοσοῦτον ἀπαστράπτουσαν φωτοστεφάνην ἤτις περιέστεφε τὸ μέτωπον τοῦ νικητοῦ, τίς δὲν ἠμιλλᾶτο νὰ κατέλθῃ εἰς τὸ στάδιον ἵνα ζητήσῃ νὰ περιβληθῇ

ζῶσαν τὴν δόξαν; Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας δὲν θὰ ἠπόρει τις, ἂν κινηματογραφικῶς ἐνεφανίζετο πρὸ αὐτοῦ σκηνή τις ἀρχαίας πολιτείας ἐν ᾗ τὸ πλεῖστον τῶν ἐφήβων καὶ νέων πάσης κοινωνικῆς τάξεως ἔβλεπεν ἀσκουμένους εἰς τὰς παλαίστρας, οὐδένα δὲ τοιοῦτον καθήμενον ἐν δημοσίοις ἐντευκτηρίοις.

Ἐξετάζοντες δὲ τὸν βίον τῶν ἀρχαίων τόν τε ἴδιον καὶ δημόσιον εὑρίσκομεν παραδείγματα λαμπρὰ ἀμέμπτου εὐστοῦς καὶ σθεναρᾶς καρτερίας. Διὰ τῆς περὶ τὸ σῶμα ἀσκήσεως μετέδιδε τὴν ἑπομένην ἡμέραν τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης τὴν χαρμόσυνον εἴδησιν εἰς τοὺς Σπαρτιάτας δίκην τηλεγράφου ὁ ἡμεροδρόμος Φειδιππίδης.

Ἡ τοιαύτη γύμνασις μετῆγε τὸ ἐπικουρικὸν τῶν Σπαρτιατῶν σῶμα ἐκ τῆς Σπάρτης εἰς τὰς Ἀθήνας τὴν τρίτην ἡμέραν χωρὶς νὰ δειχθῇ ἡ ἐλαχίστη κόπωσις, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ πόθου νὰ ἐπισκεφθῶσιν αὐθημερὸν τὸ θέατρον τῆς μάχης καὶ γνωρίσωσιν ἐκ τοῦ πλησίον τοὺς κοινοὺς τῆς Ἑλλάδος ἐχθρούς. Τοιαύτη σκληραγωγία καθίστα τὸν Σωκράτην ἱκανὸν νὰ ἵσταται παρὰ τὸ Δήλιον ὁλόκληρον ἡμέραν ὑπὸ τὸ τὸ κράτος τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων χωρὶς νὰ δοκιμάσῃ τὴν ἐλαχίστην ἐνόχλησιν. Τοιαύτη ἐπιτήδευσις καθίστα ἱκανὸν τὸν Εὐχίδαν νὰ διανύσῃ αὐθημερὸν τὸ ἀπὸ Πλαταιῶν μέχρι Δελφῶν καὶ τἀνάπαλιν διάστημα, ἤτοι 180 χιλιομέτρων, διὰ νὰ κομίσῃ τὸ ἱερὸν πῦρ χάριν θυσίας διὰ τὸν κατὰ τῶν βαρβάρων κατενεχθέντα θρίαμβον. Τοιαύτη διαπόνησις ἀπήμβλυνε τὰς σωματικὰς ἀλγηδόνας καὶ ἀνωδύνους καθίστα τὰς τῶν τραυμάτων ὀδύνας.

Ἀλλ' ἰδίως ἡ γυμναστικὴ αὕτη διέπλαττε στρατιωτικὰς τὰς πολιτείας καὶ τὸν βαρὺν ὁπλισμὸν τῶν τότε στρατιωτῶν ἐνεποίει φόρημα ἐλαφρὸν πρὸς πτέρωμα μᾶλλον ἢ πρὸς φορτίον ὁμοιάζον. Ἡ τοιαύτη ἄθλησις δὲν κατεπόνει τοὺς πολίτας ὡς στρατιώτας, οὐδὲ ἐξήντλει αὐτοὺς ἐν ταῖς πορείαις, καὶ ἂν καί σώματα στρατιωτικὰ δὲν ὑπῆρχον οἷα τὰ σημερινὰ ἀντεῖχον καὶ ἄϋπνα καὶ ἀνάριστα ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. Καὶ μολονότι εἰς πάσας τὰς ἀρχαίας πολιτείας δὲν ἐπεβλήθη ἡ γυμναστικὴ διὰ τοιούτων νομοθετημάτων οἷα τὰ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ Κρητῶν, ἐν τούτοις πᾶσαι ἐκέκτηντο δημοσίας παλαίστρας καὶ γυμναστήρια, ἅτινα ἐθεώρουν τοσοῦτον ἀναγκαῖα ὅσον παρ' ἡμῖν τὰ σχολεῖα.

Ἤδη γεννᾶται τὸ ζήτημα δύναται νὰ ἀναβιώσῃ τὸ λαμπρὸν τοῦτο ἔθος μὲ τὴν αὐτὴν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις σημασίαν καὶ δύναμιν; Ἡ ἀπάντησις εἶναι ἀρνητική. Διότι καὶ αἱ κοινωνικαὶ συνθῆκαι εἶνε σήμερον διάφοροι καὶ ἡ δοθεῖσα τότε σημασία ἀδύνατον νὰ ἀναγεννηθῇ. Διότι ἀδύνατον νὰ ἀνυψωθῇ εἰς οἵαν περιωπὴν ἀνυψώθη τότε ὁ ἀθλητισμός. Ὑπολείπεται ὅμως νὰ δοθῇ τοιαύτη ὤθησις, ὥστε, ἀναγεννωμένων ἤδη τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων καὶ τελουμένων εἰς ἔδαφος ἐξ οὗ ἀναθρώσκουσιν ἀναμνήσεις ἱεραὶ καὶ συγκινητικαὶ παραδόσεις, αἵτινες παρηκολούθησαν τὴν πρόοδον τῆς εὐγενοῦς ταύτης διαπονήσεως, οἱ τοιοῦτοι ἀγῶνες νὰ θεωρῶνται ἄμιλλα σεμνὴ ἧς ἡ ἀξία νὰ μὴ εἶνε ἐφήμερος ἡ δὲ ἀμοιβὴ αὐτῆς νὰ εἶνε καὶ ὑλικὴ καὶ ἠθική. Καὶ ἠθικὴ μὲν θὰ εἶναι, ἂν οἱ εἰς τοὺς ἀγῶνας κατερχόμενοι δὲν ἀποσπῶνται μόνον ἐκ τῶν τάξεων τοῦ λαοῦ, ἀλλ' ἐξ ὅλων τῶν τάξεων καὶ ἐξ ὅλων τῶν ἐπιστημονικῶν κλάδων· ὑλικὴ δέ, ἂν ὁ γεγυμνασμένος προτιμᾶται ἄλλων ἀνασκήτων καὶ ἐν τῇ δημοσίᾳ καὶ ἐν τῇ ἰδιωτικῇ ὑπηρεσίᾳ, πιθανοῦ ὄντος ὅτι ὁ εἰς τὴν γυμναστικὴν ἀπασχολούμενος ἐλάχιστα θὰ ὑποπίπτῃ εἰς κοινωνικὰς καὶ ὑπηρεσιακὰς καταχρήσεις, ὧν τὰ ἀποτελέσματα εἶνε πολλάκις ἐπαίσχυντα. Ἀλλὰ πρὸ πάντων δέον διὰ νόμου αὐστηροῦ νὰ ἐπιβληθῇ τὸ μάθημα τῆς γυμναστικῆς καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἀνώτερα ἐκπαιδευτήρια, καὶ μάλιστα νῦν, ὅτε καταφαίνεται πλήρης ἡ ἐπιτυχία τῶν διεθνῶν ὀλυμπιακῶν ἀγώνων. Οὕτω δὲ διὰ καταλλήλου ἀσκήσεως καὶ διὰ προπονήσεως ἐπιστημονικῆς θὰ δυνηθῶμεν νὰ παραστῶμεν εἰς τὰ ὄμματα τῶν ξένων ἀντάξιοι κληρονόμοι τῶν πατρίων παραδόσεων καὶ ἐφάμιλλοι ἀνταγωνισταὶ τῆς δάφνης, ἣν ἐκ τῶν περάτων τῆς οἰκουμένης ἔρχονται νὰ δρέψωσι γιγάντειοι ἀγωνισταί.

ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΝΤΑΔΑΚΗΣ

ΑΙ ΠΕΡΙ ΗΦΑΙΣΤΕΙΟΤΗΤΟΣ ΙΔΕΑΙ
ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ὑπὸ CHARLES R. EASTMAN
τοῦ Μουσείου τῆς Συγκριτικῆς Ζωολογίας
τοῦ Cambridge

ΟΠΩΣ ὀρθῶς παρετήρησε Γάλλος ἐπίσημος συγγραφεὺς «ἡ Ἑλληνικὴ φιλοσοφία ἐγεννήθη καθ' ἣν ἡμέραν φιλόσοφος ἐδοκίμασε νὰ ἀνεύρῃ λογικὴν ἐξήγησιν τοῦ σύμπαντος». Κατὰ τὴν παράδοσιν ὁ πρῶτος ὁ συλλαβὼν τὴν ἰδέαν ταύτην εἶναι ὁ Θαλῆς ὁ Μιλήσιος ἀκμάσας κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς 6ης ἑκατονταετηρίδος. Ὅσον στοιχειώδεις καὶ ἀνεπαρκεῖς καὶ ἂν εἶναι αἱ περὶ αὐτοῦ γνώσεις ἡμῶν τοσοῦτον ἡ μεταξὺ τῶν φυσικῶν φιλοσόφων θέσις αὐτοῦ εἶναι βεβαιοτέρα. Κατὰ τὴν παράδοσιν ὁ Θαλῆς ἦτο ἐγκρατὴς τῆς ἀστρονομίας τῶν Χαλδαίων, προέλεγε τὰς ἐκλείψεις, ἐξήταζε τὰ μετεωρολογικὰ φαινόμενα καὶ ἐζήτει νὰ ἐξηγήσῃ τὴν ἀρχὴν τῶν σεισμῶν καὶ συνελάμβανε τὴν ὑψίστην ἀληθῶς ἀντίληψιν ὅτι πᾶν ὅ,τι ὑπάρχει ἔχει κοινὴν τὴν ἀρχὴν τό δὲ ὕδωρ ἐγένετο ἡ ἀρχικὴ ὕλη τοῦ σύμπαντος (1).

(1) Σημ. Μεταφρ.—Οὗτος ἔφη ἀρχὴν τοῦ παντὸς εἶναι καὶ τέλος τὸ ὕδωρ· ἐκ γὰρ αὐτοῦ τὰ πάντα συνίστασθαι πηγνυμένου καὶ πάλιν διανιεμένου ἐπιφέρεσθαί τε αὐτῷ τὰ πάντα, ἀφ' οὗ καὶ σεισμοὺς καὶ πνευμάτων συστροφὰς καὶ ἄστρων κινήσεις γίνεσθαι. (Ἱππολύτου βιβλ. α΄. φιλοσοφούμενα).

Παρὰ τῷ Θαλῇ καὶ τῇ σχολῇ αὐτοῦ εὑρίσκομεν ὄχι μόνον τὰ γόνιμα σπέρματα τῆς βιολογίας ἀλλὰ καὶ τὰς πρώτας σοβαρὰς ἀποπείρας πρὸς ἑρμηνείαν γεωλογικῶν ζητημάτων κατὰ τὴν κλασικὴν ἀρχαιότητα. Πρὸ τοῦ θου αἰῶνος, οὔτε τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα, οὔτε τὸ αἰγυπτιακὸν, οὔτε τὸ ἀνατολικὸν φαίνονται προχωρήσαντα πέραν νηπιώδους πνευματικῆς ἀναπτύξεως καὶ πρὸς τὴν λογικὴν ἐξήγησιν τῆς φύσεως. Παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, ἡ ἀρχαία ἔννοια τῆς φύσεως, ὅπως ἀπεκαλύφθη ὑπὸ τῆς φιλολογίας, εἶναι ἀναμφηρίστως πεζὴ καὶ πρακτική Διὰ βραδειῶν διαδοχῶν ἔφθασαν εἰς τὴν ἔννοιαν νὰ θεωρήσωσι τὴν φύσιν ὡς ἐνιαίαν Δύναμιν ἢ Ὄν, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον προσωποποιηθὲν καὶ ἔχον τὰ κατηγορήματα τοῦ καλοῦ ἢ τῆς ὑψίστης νοήσεως. Δὲν θὰ ἐνδιατρίψωμεν ἰδιαιτέρως εἰς τὴν ἀρχαιοτέραν θεϊστικὴν ἐξήγησιν τῆς φύσεως διὰ τὰς πολυπληθεῖς παραδόσεις καὶ τὰς μυθικὰς παρατηρήσεις (observations—mythes) τῆς ἀρχαιότητος καὶ εἰς τὰς διὰ τῶν ὑπερφυσικῶν ἐπιδράσεων ἐξηγήσεις τῆς ἡφαιστειώδους ἐνεργείας. Μόνον ἐν παρόδῳ δυνάμεθα νὰ κάμωμεν τὴν παρατήρησιν ὅτι ἡ ἐκτόπισις τῶν γεωλογικῶν μύθων τῆς Χιμαίρας τοῦ κατακλυσμοῦ τοῦ Δευκαλίωνος τῆς πτώσεως τοῦ Ἡφαίστου εἰς τὴν Λῆμνον τῶν διαφόρων αὐτοῦ ὑπογείων συνεργείων ἔτι δὲ καὶ σημαντικαὶ ἐπωνυμίαι τῶν μερῶν Ῥήγιον, (1) Τέμπη, Πειραιεύς, Καϋμένη, Φλεγραῖον πεδίον εἶναι συνήθως δηλωτικὰ γεωλογικῶν γεγονότων τὰ ὁποῖα εἰς μεταγενεστέρους χρόνους ἐλησμονήθησαν.

Αὐτὰ ταῦτα τὰ ἡφαίστεια δὲν προσείλκεισαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν προσοχὴν τῶν Ἰώνων φιλοσόφων διὰ λόγους εὐνοήτους. Πρῶτον, αἱ ἐκρήξεις, αἵτινες ἐγένοντο εἰς τὸ Ἀρχιπέλαγος, συνέβησαν εἴτε ἀκριβῶς κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἑλληνικῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως εἴτε κατὰ τὴν παρακμήν. Δεύτερον, ἡ χώρα ἡ κειμένη ἑκατέρωθεν τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἐπειδὴ ἔμεινεν ἀδλαβὴς ἐκ τῆς ἡφαιστειώδους δυνάμεως, διὰ τοῦτο ἡ γνῶσις τοῦ εἴδους τούτου τῆς ἐνεργείας εἶχε περιορισθῇ εἰς τὰς διηγήσεις τῶν περιηγητῶν, οἵτινες ἐπεσκέφθησαν τὴν Αἴτναν ἢ τὸν Ἀργαῖον καὶ ὁ μόνος λόγος διὰ τὸν ὁποῖον δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι τὰ δύο ταῦτα ὄρη ἦσαν ἐνεργὰ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῶν ἱστορικῶν χρόνων στηρίζεται ἐπὶ τοῦ συνειρμοῦ αὐτῶν μετὰ τοῦ μύθου τοῦ Τυφῶνος. Ὁ δὲ πρῶτος φοβερὸς ἀντισπασμός, ὁ ὁποῖος κατέχωσε τὴν Θήραν, ἐπειδὴ ἐγένετο πρὸ τῶν ἱστορικῶν χρόνων δὲν ἐπέζησε διὰ τῆς παραδόσεως οὔτε διὰ τῆς ἐλαχίστης νύξεως (2). Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης μέχρι τῆς τοῦ Ἀριστοτέλους ἡ ἀφορμὴ τῆς μελέτης τῶν ἐν ἐνεργείᾳ ἡφαιστείων εἶχε κατὰ πολὺ περιορισθῇ.

Ἐξ ἄλλου αἱ δευτερεύουσαι ἐκδηλώσεις τῆς ἡφαιστειότητος ἦσαν πανταχοῦ γῆς ἄφθονοι. Εἰς τὴν Δυτικὴν Φρυγίαν παρετηροῦντο ἀναθυμιάσεις δηλητηριωδῶν ἀερίων· ἡ φανταστικὴ σχέσις αὐτῶν μετὰ τῶν χωρῶν τοῦ Ἅδου ἔδωκαν γένεσιν εἰς ὀνόματα ὡς τὰ Χαρώνια καὶ Πλουτώνια (3). Τὸ Πλουτώνιον τῆς Ἱεραπόλεως ἦτο ἰδίως διάσημον· θερμαὶ ἐπίσης πηγαὶ ὑπῆρχον εἰς πολλὰ τῆς Ἑλλάδος μέρη, ὅπως εἰς τὰς Θερμοπύλας (4) καὶ εἰς τὸ βόρειον τῆς νήσου Εὐβοίας.

Τὰ φαινόμενα ταῦτα ἦσαν κατ' ἀρχὰς συνδεδεμένα πρὸς τὸν Ἡρακλῆ ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ ὡς Θεοῦ τοῦ Πυρός· ἕνεκα δὲ τῆς ἐκτάκτου συχνότητος τῶν σεισμῶν ἐν Πελοποννήσῳ, ἡ χώρα αὕτη ἐγένετο ἡ ἑστία τῆς λατρείας τοῦ ἐνοσίχθονος Ποσειδῶνος. Βαθμηδὸν ἡ μυθολογικὴ ἐξήγησις ἀντικατεστάθη ὑπὸ φιλοσοφικῆς κατ' ἀρχὰς μὲν ἀμόρφου, τελειοποιηθείσης δὲ βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον βραδύτερον· καὶ τέλος αἱ ἰδέαι ἀνεπτύχθησαν καὶ ἔλαβον τοιαύτην ἁρμονίαν πρὸς τὰς σημερινὰς ἡμῶν γνώσεις, ὥστε κατέλαβον ἔντιμον θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἐπιστήμης.

Θὰ εἶναι διδακτικὸν νὰ ἀκολουθήσωμεν τὴν ἀνάπτυξιν θεωριῶν τινων καὶ νὰ σημειώσωμεν ταυτοχρόνως τὴν ἀξίαν τῆς ἐπιδράσεως αὐτῶν ἐπὶ τῶν ἄλλων

(1) Ῥήγιον. — Ὠνομάσθη δὲ Ῥήγιον εἴθ', ὡς φησιν Αἰσχύλος, διὰ τὸ συμβὰν πάθος τῇ χώρᾳ ταύτῃ· ἀπορραγῆναι γὰρ ἀπὸ τῆς ἠπείρου τὴν Σικελίαν ὑπὸ σεισμῶν ἄλλοι τε κἀκεῖνος εἴρηκεν «ἀφ' οὗ δὴ Ῥήγιον κικλήσκεται. . . .». (Στρ. Βιβλ. 6ον 258).

Τέμπη.—Ὑπὸ δὲ σεισμῶν ῥήγματος γενομένου [κατὰ] τὰ νῦν καλούμενα Τέμπη καὶ τὴν Ὄσσαν ἀποσχίσαντος ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου . . . . (Στρ. Βιβλ. Θ΄. 430).

Πειραιεύς. — Τόν τε Πειραιᾶ νησιάζοντα πρότερον καὶ πέραν τῆς ἀκτῆς κείμενογ οὕτως φασὶν ὀνομασθῆναι. (Στρ. Βιβλ. Α΄. 58).

Φλεγραῖον Πεδίον (παρὰ τὴν ἀρχαίαν Κύμην πλησίον τῆς Νεαπόλεως) — «ἅπαν [γὰρ] τὸ χωρίον ἐκεῖ μέχρι Βαιῶν καὶ τῆς Κυμαίας θείου πλῆρές ἐστι καὶ πυρός καὶ θερμῶν ὑδάτων· τινὲς δὲ καὶ Φλέγραν διὰ τοῦτο τὴν Κυμαίαν νομίζουσι κληθῆναι καὶ τῶν πεπτωκότων Γιγάντων τὰ κεραύνια τραύματα ἀναφέρειν τὰς τοιαύτας προχοὰς τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ ὕδατος. (Στρ. Ε΄. 245).

Αἱ Καϋμέναι νῆσοι ἐπικαλούμεναι ἐσχηματίσθησαν κατὰ τὰς διαφόρους ἐκρήξεις τοῦ ἡφαιστείου τῆς Θήρας. Ἡ Παλαιὰ Καϋμένη ἐνεφανίσθη ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κόλπου τῷ 196 π.Χ. (Γεωλ. Μητσοπούλου τόμος Α΄. σελ. 298—Στρ. Α΄. 58).

(2) Κατὰ τὴν γεωλογικὴν ἔρευναν τῆς νήσου Θήρας ὁ καθηγητὴς τῆς χημείας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ Κος Χρηστομάνος ἀνεκάλυψεν εἰς βάθος μικρὸν οἰκήματα. ἀνήκοντα εἰς τὴν ἀρχαιοτέραν λιθίνην τοῦ ἀνθρώπου ἐποχὴν (Γεωλ. Μητσοπ. Τομ. Α΄. σελ. 297). Περὶ τούτου κάμνει λόγον ὁ συγγραφεὺς κατωτέρω.

(3) Ἐκτενῆ περὶ Χαρωνείων καὶ Πλουτωνείων ἀνάγνωθι Στρ. Βιβλ. Ε΄. 244 καὶ ΙΓ΄. 629 καὶ 630. Χαρώνιον καὶ Χαρωνεῖον σπήλαιον μὲ πνιγηρὰς ἀναθυμιάσεις· τὰ τοιαῦτα ἐθεώρουν οἱ ἀρχαῖοι ὡς εἰσόδους καὶ καθόδους εἰς ᾅδου· ὁ Στρ. ἀναφέρει τρία τοιαῦτα, παρὰ τῇ Ἱεραπόλει ἐν Φρυγίᾳ, Ἀχαράκοις ἐν Λυδίᾳ καὶ παρὰ τῇ Μαγνησίᾳ. (Λεξ. Ἑλλ. γλώσσης: Ἀθ. Σακελλαρίου ἐν λέξει Χαρώνειος) Ἔνθεν ἐν σταδίοις τέτταρσι κώμη Καρικὴ θυμβρία, παρ' ἣν ἄρκνόν ἐστι σπήλαιον ἱερὸν Χαρώνιον λεγόμενον, ὁλεθρίους ἔχον ἀποφορᾶς. (Στρ. Βιβλ. ΙΔ΄. 636).

(4) Ἔστι δὲ ἐν τῇ ἐσόδῳ ταύτῃ θερμὰ λουτρά, τὰ χύτρους καλέουσι οἱ ἐπιχώριοι, καὶ βωμὸς ἵδρυται Ἡρακλέος ἐπ' αὐτοῖσι (Ἡροδ. VII 176). «Τὴν μὲν οὖν πάροδον Πύλας καλοῦσι καὶ στενὰ καὶ Θερμοπύλας· ἔστι γὰρ καὶ θερμὰ πλησίον ὕδατα τιμώμενα ὡς Ἡρακλέους ἱερά (Στρ. Θ΄. 428).

εἰδῶν τῶν ἐρευνῶν. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν γεραρὸν Θαλῆν θὰ παρατηρήσωμεν μόνον, ὅτι οὗτος ἐπίστευεν ὅτι αἱ διαταράξεις αἱ προξενούμεναι ὑπὸ τῶν σεισμῶν εἶχον παγκόσμιον ἔκτασιν καὶ προήρχοντο διὰ τῶν κινήσεων τοῦ ὑποθήματος (support) ἐπὶ τοῦ ὁποίου στηρίζεται ὁ φλοιὸς τῆς γῆς δηλ. τοῦ ὕ δ α τ ο ς. Κατόπιν προϋτάθησαν, ὡς ἀναφέρει ὁ Ἀριστοτέλης δύο ἀντίζηλοι θεωρίαι πρὸς ἐξήγησιν τῶν σεισμικῶν κινήσεων. Ἡ πρώτη τούτων, ἀποδιδομένη εἰς τὸν Ἀναξιμένη, ἀνάγει αὐτοὺς εἰς τὴν διάρρηξιν τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς, ὁ ὁποῖος ἀφοῦ πρῶτον ἐκορέσθη ὑγρασίας διῆλθε περίοδον ξηρασίας, ἡ ὁποία ἐπέφερε τὰς διαρρήξεις. Κατὰ δὲ τὴν δευτέραν τὴν τοῦ Ἀναξαγόρα οἱ σεισμοὶ προήρχοντο καὶ ἐκ τῶν πεπυρακτωμένων στοιχείων τοῦ αἰθέρος καὶ ἐκ τῆς μάζης τοῦ ὕδατος, ἡ ὁποία εἰσεχώρησεν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς γῆς καὶ ἔτεινε κατόπιν νὰ ἐξέλθῃ (Ἀριστ. Μετεωρ. Ι 7.6).

Καὶ ἡ μία καὶ ἡ ἄλλη θεωρία περιέχουσιν ἱκανὰ σπέρματα πρὸς στήριξιν ὑποθέσεων. Ἡ τοῦ Ἀναξιμένους, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ φλοιὸς τῆς γῆς ρικνοῦται ἕνεκα τῆς θλάσεως τῶν πετρωμάτων ἐφ' ὧν αὕτη στηρίζεται, ἀνεκίνησε τὴν σύγχρονον ὑπόθεσιν τῆς συστολῆς. (1) Τῇ ἀληθείᾳ ἡ γνῶσις αὕτη παρέλιπε νὰ ἀναγνωρίσῃ σχέσιν μεταξὺ τῶν σεισμῶν καὶ τῆς ἐνεργείας τῶν ἡφαιστείων· ἀλλ' ἡ τοῦ Ἀναξαγόρα εὐνοεῖ αὐτὴν ἀμέσως καὶ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ἀριστοτέλους, ἡ σχέσις αὕτη ἐγένετο τὸ κυριώτερον σημεῖον εἰς τὴν τοῦ ζητήματος συζήτησιν. Κατὰ τὸν Σταγειρίτην καὶ ἡ μία καὶ ἡ ἄλλη τῶν ἐκδηλώσεων τούτων ὀφείλονται εἰς τὴν ἐνέργειαν τῶν ἀερίων τὰ ὁποῖα ἦσαν περιωρισμένα ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς καὶ τὰ ὁποῖα προσεπάθουν νὰ εὕρωσι διέξοδον. Τὰ ἀέρια ταῦτα, διότι ὑπὸ ταύτην τὴν σημασίαν μεταχειρίζεται τὸν ὅρον «τὰ πνεύματα», (2) ἀνεπτύσσοντο ὑπὸ τῆς θερμότητος τῆς γῆς, τῆς ἐπιδρώσης ἐπὶ τῆς ὑγρασίας, ἥτις τὴν διαπερᾷ. Τὸ δὲ στοιχεῖον π ῦ ρ, τὸ ὁποῖον φαίνεται εἰς τὰς τῶν ἡφαιστείων ἐκρήξεις, προήρχετο ἐκ τῶν ἀτμῶν, οἱ ὁποῖοι διεστέλλοντο καὶ ἀνεφλέγοντο διὰ τῆς ἐπαφῆς.

Ἡ θεωρία αὕτη, ἥτις ὡς φαίνεται εἶναι ἀτελής, ἐγένετο, σὺν τῷ χρόνῳ ἀποδεκτὴ καὶ μετὰ αἰῶνας ἐτέθη ἐν ἰσχύϊ ὑπὸ τοῦ Cecco d'Ascoli καθ' ἣν στιγμὴν ἡ λατρεία τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ἀναζωπυροῦται μεταξὺ τῶν Ἰταλῶν σπουδαστῶν τοῦ μεσαίωνος. Ὁ Ποσειδώνιος, ὁ Στράβων, ὁ Πλίνιος, ὁ Σενέκας, ὁ Ὀβίδιος, ὁ Λουκρήτιος καὶ ὁ ἄγνωστος συγγραφεὺς τῆς Α Ἰ τ ν α ς (τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἀποδίδεται εἰς τὸν Lucilium τὸν νεώτερον) πάντες ὑπέστησαν τὴν ἐπίδρασιν τῶν θεωριῶν τοῦ Ἀριστοτέλους, ὁ Ὀβίδιος λ.χ. εἰς τὴν ἀνάδυσιν τοῦ Ἀκρωτηρίου τῶν Μεθάνων πλησίον τῆς Τροιζῆνος εἰς τὴν χερσόνησον τῆς Ἀργολίδος, ἥτις συνέβη τῷ 282 π.Χ. παρουσιάζει τὸ φαινόμενον πρὸς φούσκωμα κύστεως. «Ἡ γῆ, λέγει, ὑπὸ τὴν δύναμιν τοῦ ἀτμοῦ ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἦτο ἔμπλεως ὑπερετάθη ὡς κύστις πλήρης ἀέρος ἢ ὅπως τὸ δέρμα τῆς αἰγός, (Μεταμ. XV 296 — 306 Πλ. Φυσ. Ἱστ. ΙΙ 192).

Μετὰ πολλὰς λεπτομερεῖς πορατηρήσεις τῶν γεγονότων τούτων ἐγένετο βραδύτερον γνωστὸν ὅτι τὰ ἡφαίστεια ἐχρησίμευον ὡς διέξοδοι χάριν εἰς τὰς ὁποίας ἡ συχνότης καὶ ἡ δύναμις τῶν σεισμῶν ἠλαττώθη (3). Οὕτω ὁ Στράβων ὅταν ὁμιλῇ περὶ τῶν συχνῶν διαταράξεων, αἱ ὁποῖαι ἐγένοντο εἰς τὴν νῆσον Εὔβοιαν, προσθέτει ὅτι αὗται ἐπαύοντο ὅταν συνέβαινεν ἔκρηξις εἰς τὴν πεδιάδα Λήλαντον πλησίον τῆς Χαλκίδος (Στρ. βιβλ. Α'. 58). (4) Τὴν ἐν τῇ νοτίῳ Ἰταλίᾳ κατάπαυσιν τῶν διαταράξεων, ὡς λ.χ. τὴν χωρίσασαν, κατ' αὐτόν, τὴν Σικελίαν ἀπὸ τῆς Ἠπείρου, ἐξηγεῖ διὰ τοῦ σχηματισμοῦ εἰς τὴν χώραν ταύτην ἐκρηκτικῶν κώνων ὡς οἱ τῶν νήσων Lipari (Στρ. Βιβλ. ΣΤ'. 258). Ἄλλοτε μεταχειρίζεται τὸν ὅρον «πυρὸς ἐκπνοαί» εἰς τοιούτους κώνους ἀναφερόμενος. Ἡ δοξασία τοῦ Στράβωνος ἐπὶ τοῦ γεγονότος τούτου ἦτο λίαν σαφὴς ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ ἑπομένου χωρίου:

Νυνὶ μὲν οὖν ἀνεῳγμένων τῶν στομάτων, δι' ὧν τὸ πῦρ ἀναφυσᾶται καὶ μύδροι καὶ ὕδατα ἐκπίπτει, σπάνιόν τι σείεσθαί φασι τὴν περὶ τὸν πορθμὸν γῆν τότε δὲ πάντων ἐκπεφραγμένων τῶν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν πόρων, ὑπὸ γῆς σμυχόμενον τὸ πῦρ καὶ τὸ πνεῦμα σεισμοὺς ἀπειργάζετο σφοδρούς, μοχλευόμενοι δ' οἱ τόποι πρὸς τὴν βίαν τῶν ἀνέμων ὑπεῖξάν ποτε καὶ ἀναρραγέντες ἐδέξαντο τὴν ἑκατέρωθεν θάλατταν καὶ ταύτην καὶ τὴν μεταξὺ τῶν ἄλλων τῶν ταύτῃ νήσων (Στρ. Β'. ΣΤ'. 258).

Παρὰ τὴν πρὸς τὸν Στράβωνα ὀφειλομένην ὀφειλὴν διὰ τὰς εἰς τὴν Αἶτναν ἀφωρώσας σημαντικὰς λεπτομερίας καὶ ἄλλας ἡφαιστειώδεις χώρας καὶ τὰς ἀναδύσεις καὶ καταδύσεις τῶν τῆς χέρσου μαζῶν, ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι δὲν προέτεινε πρωτότυπόν τινα θεωρίαν πρὸς ἐξήγησιν τῶν φαινομένων τούτων· ἀλλὰ μόνον ὅτι ἐδέχθη τὰ συμπεράσματα τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τοῦ Ποσειδωνίου. (Consulter M. Dubois: Examen de la Geographie de Strabon et S. Sudhans: Aetna). Ἀληθῶς δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι πάσας τὰς φυσιογραφικὰς αὐτοῦ ἰδέας παρέλαβεν ἀπὸ τοὺς δεξιοὺς τούτους ἐξερευνητάς· ὁ Ποσειδώνιος ἰδίᾳ θεωρεῖται ὄχι μόνον παρατηρητὴς ἐξόχως διορατικός, ἀλλ' εἷς τῶν μᾶλλον εὐφυῶν περιηγητῶν τῆς ἀρχαιότητος. Ὁ Στράβων ἀναφέρει αὐτὸν καὶ εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐκρήξεως τῆς Αἴτνης καὶ εἰς τὸ τῆς ἀναδύσεως τῶν ἡφαιστειωδῶν νήσων, τῶν σεισμῶν οἵτινες συνέβησαν εἰς τὴν Φοινίκην καὶ διάφορα ἄλλα φαινόμενα. Ἐνίοτε αἱ παρατηρήσεις αὐτοῦ ἐκτίθενται μετὰ πολυπληθῶν λεπτομερειῶν καὶ συμφωνοῦσι πολλαχῶς μετὰ τῶν συγχρόνων περιγραφῶν ὁμοίων γεγονότων· οὕτω ὁ Στράβων διέσωσεν εἰς ἡμᾶς τὴν ἑπομένην γραπτὴν περιγραφὴν τῆς ἀναδύσεως νέας νησίδος ἐν τῷ Τυρρηνικῷ πελάγει, ἥτις δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς τὰς τελευταίας διηγήσεις τοῦ Πλινίου καὶ ἄλλων συγγραφέων.

Ὁ Ποσειδώνιος δὲ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ μνήμην φησὶ περὶ τροπὰς θερινὰς ἅμα τῇ ἕῳ μεταξὺ τῆς Ἱερᾶς (1) καὶ καὶ τῆς Εὐωνύμου πρὸς ὕψος ἀρθεῖσαν ἐξαίσιον τὴν θάλασσαν ὁραθῆναι, καὶ σημῆναί τινα χρόνον ἀναφυσωμένην συνεχῶς, εἶτα παύσασθαι. Τοὺς δὲ τολμήσαντας προσπλεῖν, ἰδόντας νεκροὺς ἰχθύας ἐλαυνομένους ὑπὸ τοῦ ροῦ καὶ θέρμῃ καὶ δυσωδίᾳ πληγέντες φυγεῖν, ἓν δὲ τῶν πλοιαρίων τὸ μᾶλλον πλησιάσαν τοὺς μὲν τῶν ἐνόντων ἀποβαλεῖν τοὺς δὲ εἰς Λιπάραν μόλις σῶσαι, τοτὲ μὲν ἔμφρονας γενομένους ὁμοίως τοῖς ἐπιληπτικοῖς τοτὲ δὲ ἀνατρέχοντας εἰς τοὺς οἰκείους λογισμούς· πολλαῖς δ' ἡμέραις ὕστερον ὁρᾶσθαι πηλὸν ἐπανθοῦντα τῇ θαλάττῃ πολλαχοῦ δὲ καὶ φλόγας ἐκπιπτούσας καὶ καπνοὺς καὶ λιγνύας, ὕστερον δὲ παγῆναι καὶ γενέσθαι τοῖς μυλίταις λίθοις ἐοικότα τὸν πάγον.

Αἱ περιγραφαὶ τῶν ἀναδύσεων ἢ τῶν ἐξαφανισμῶν ἐν τῇ Μεσογείῳ δὲν εἶναι σπάνιαι εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Ρωμαϊκὴν γραμματείαν (Littérature). Τὸ γνωστότατον πιθανῶς παράδειγμα εἶναι τὸ τῆς νήσου Θήρας, τὸ ὁποῖον συνέβη τῷ 197 π. Χ. Κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην λέγουσιν ὅτι ἀπὸ τοῦ ὕδατος ἀνυψώθησαν ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας φλόγες μεταξὺ τῆς Θήρας καὶ τῆς πλησιοχώρου Θηρασίας οὕτως ὥστε ἡ θάλασσα ἤρχισε νὰ βράζῃ καὶ κατόπιν ἀνεφλέχθη ὀλίγον κατ' ὀλίγον, νῆσος ἀνέθορεν ἀναριθεῖσα ὡς ὑπὸ μηχανικῆς δυνάμεως, ἀπετελεῖτο δὲ ἐκ διαπύρων λίθων ἐκτεινομένη ἐπὶ ἐπιφανείας ἐχούσης περιφέρειαν 12 σταδίων (2). Σήμερον εἶναι σχεδὸν παραδεδεγμένον, ὅτι αἱ νῆσοι Θήρα, Θηρασία καὶ Ἀσπρονῆσι εἶναι τὰ θραύσματα μεγάλου ἡφαιστειώδους ὄρους τοῦ ὁποίου ἡ ἱστορία τῆς ἐκρήξεως εἶναι σχετικῶς ὀλίγον γνωστή.

Πρὸ τῆς ἰσχυρᾶς ἐκρήξεως τῆς συμβάσης τῷ 1866, τῆς τοσοῦτον πλουσίας εἰς γεωλογικὰ φαινόμενα ὑπέθετον ὅτι ἡ ἔκρηξις τοῦ 197 π.Χ. ἦτο ἡ ἀρχαιοτέρα, τὴν ὁποίαν ἠδύναντο νὰ ἀναγράψωσιν αἱ δέλτοι τῆς ἀθρωπότητος. Κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἀνεκαλύφθησαν ὑπὸ τοῦ Κου Fouqué εἰς τὰς νήσους Θήραν καὶ Θηρασίαν τὰ λείψανα ἀρχαίου πολιτισμοῦ τεθαμμένου ὑπὸ στρῶμα κισσήριδος καὶ ἡφαιστειωδῶν συντριμμάτων. Τὰ λείψανα ταῦτα δύνανται νὰ ἀναχθῶσιν εἰς τὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα Πρωτο-Μυκηναϊκὴν γνωστὴν ἐποχήν, ἡ ὁποία κατὰ τοὺς ἀρχαιολόγους ἀνάγεται εἰς τὸ 1500 ἢ 2000 π.Χ. Ἡ γεωλογικὴ ἀπόδειξις, κυρίως εἰπεῖν δὲν ἐπιτρέπει εἰς ἡμᾶς νὰ ἐκτιμήσωμεν, εἰ μὴ κατὰ προσέγγισιν τὸν διαρρεύσαντα χρόνον ἀπὸ τοιαύτης πρὸ πολλοῦ λησμονηθήσης ἐποχῆς· εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὁ Κος Washington καὶ ἄλλοι νεωστὶ διέτριψαν. (δρα F. Fouqué: Une Pompéi préhistorique Revue des Deux Mondes 15 Ὀκτωβρίου 1869 — Idem: Santorin et ses eruptions Paris 1879 — H. S. Washington L'âge de vases antiques de Thera. Amer. Journ. Archaeol. t. IX σελ. 503· 1894).

Ἡ ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῶν ἀρχαίων παραχθεῖσα ἐντύπωσις ὑπὸ τῶν συχνῶν παραδειγμάτων τῶν ἐξάρσεων καὶ καταδύσεων ἔγκων χέρσου, σχετιζομένων ἄλλοτε μὲν μετὰ τῆς ἡφαιστειότητος ἄλλοτε δὲ προερχομένων ἐξ ἄλλων αἰτίων, ἦτο δευτερεύοντος μόνον ἐνδιαφέροντος ἐν σχέσει πρὸς τοὺς σεισμοὺς καὶ τὰς τῶν ἡφαιστείων ἐκρήξεις. Ἤδη ἀπὸ τοῦ Ξενοφάνους, κατὰ τὸν δ'. αἰῶνα, ἡ προσοχὴ τῶν σοφῶν ἐστράφη πρὸς τὰ φαινόμενα ταῦτα. Ὁ Ξενοφάνης, ὁ Ξάνθος ὁ Ἐρατοσθένης, ὁ Ἡρόδοτος καὶ ἄλλοι ὄχι μόνον παρεδέχοντο τὴν ἠπειρωτικὴν συνίζησιν ἀλλ' ἐξήγουν λογικῶς τὴν παρουσίαν τῶν ἀπολιθωμάτων καὶ ἀπόδειξιν τῶν ἀρχαίων καταδύσεων. Οἱ ἐνδιαφερόμενοι εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν πρώτων φάσεων τοῦ σπουδαίου τούτου τῆς γεωλογίας ζητήματος θὰ εὕρωσιν ἄφθονον ὕλην εἰς τὴν «Γεωλογίαν τῶν Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων» τοῦ Lasaulx καὶ εἰς τὸ σύγγραμμα τῶν κυρίων Naumann καὶ Partsch τὸ ἐπιγραφόμενον «Φυσικὴ Γεωγραφία τῆς Ἑλλάδος.

Τὰς ἰδέας τοῦ Ἀριστοτέλους, τοῦ Στράτωνος καὶ τοῦ Στράβωνος περὶ τῆς μετακινήσεως τῶν παραλίων (3) καὶ περὶ τῶν ἄλλων μεταβολῶν, αἱ ὁποῖαι συνετελέσθησαν κατὰ τὴν διάρκειαν μακρῶν περιόδων ἐκτιμῶσιν οἱ ἄριστοι τῶν συγχρόνων γεωλόγων. Τὸ ΙΔ'. κεφάλαιον τῶν Μετεωρολογικῶν τοῦ Ἀριστοτέλους περιέχει ἀξιοσημείωτον περιγραφὴν τοῦ ζητήματος τούτου, περίληψιν λίαν δεξιῶς ἔχει κάμει ὁ Sir Charles Lyell (4). Κατὰ τὸν διάσημον ἄγγλον γεωλόγον αἱ μονομορφιστικαὶ (uniformitaires) ἰδέαι τῶν κλασικῶν συγγραφέων δικαιοῦνται τῶν ὑψίστων ἐπαίνων. Ὅσον σπουδαῖαι καὶ ἂν εἶναι αἱ ἔρευναι αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἡφαιστειότητος, ἡ ἀξία τῶν τελευταίων τούτων συνίσταται εἰς τὸ ὅτι ἤγαγον εἰς γενικὰ καὶ θεμελιώδη συμπεράσματα τὰ ὁποῖα εἰσῆλθον εὐρύτερον εἰς τὴν κυριότητα τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης. Λυπούμεθα ὅτι, εἰς τὸ ἄρθρον τοῦτο ὡρισμένα ὅρια δὲν ἐπιτρέπουσιν ἡμῖν νὰ διερευνήσωμεν τὴν συμφωνίαν τῶν Ρωμαίων συγγραφέων ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου τῆς ἡφαιστειότητος.

Κ. Θ. ΠΑΓΩΝΗΣ

---

(1) Θεωρία τῆς συστολῆς καὶ στολιδώσεως τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς ἰδρυτὴς τῆς ὁποίας ἐγένετο ὁ ἄγγλος R. Mallet (ἀνάγ. Γεωλ. Μητσοπούλου τόμος Ι σελ. 362—Ch. Lyell: Principes de Géologie τόμος ΙΙ).

(2) Τεκμήριον δὲ ἐστι τοῦ ρεῖν ἀπὸ τὴν γῆν τὰ πνεύματα καὶ τὸ γινόμενον περὶ ταύτης τὰς νήσους. (Ἀριστ. Μετ. ΙΙ 8 17-19).

(3) Σωστικαὶ βαλβίδες.

(4) Μὴ παύεσθαι δὲ σειομένην τὴν νῆσον κατὰ μέρη πρὶν ἢ χάσμα γῆς ἀνοιχθὲν ἐν τῷ Λαλάντῳ πεδίῳ πηλοῦ διαπύρου ποταμὸν ἐξῆμεσε. (καὶ κατωτέρω Ι 447).

(1) Ἱερὰ ἢ Θέρμεσσα Vulcano μία τῶν Αἰολικῶν ἢ Λιπαραίων νήσων ἐλέγετο καὶ ἱερὰ νῆσος τοῦ Ἡφαίστου. Εὐώνυμος δὲ εἶναι ἡ ἑβδόμη «πελαγία μάλιστα καὶ ἔρημος» κατὰ τὸν Στράβωνα «ὠνόμασται δ' ὅτι μάλιστα τοῖς ἐκ Λιπάρας εἰς Σικελίαν πλέουσιν εὐώνυμος ἐστίν». ἡ σημερινὴ Ustica.

(2) Ἀνὰ μέσον γὰρ Θήρας καὶ Θηρασίας πεσοῦσαι φλόγες ἐκ τοῦ πελάγους ἐφ' ἡμέρας τέσσαρας, ὥστε πᾶσαν ζεῖν καὶ φλέγεσθαι τὴν θάλασσαν, ἀνεφύσησαν κατ' ὀλίγον ἐξαιρουμένην ὡς ἂν ὀργανικῶς, καὶ συντεθειμένην ἐκ μύδρων νῆσον ἐπέχουσαν δώδεκα σταδίων τὴν περίμετρον (Στρ. Βιβλ. 48-13).

(3) Ὅρα Γεωλ. Μητσ. Τομ. Α'. σελ. 467.

(4) Principes de Géologie Τομ. Α'. σελ. 25 μετάφρασις J. Ginestou.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤ' ΕΘΙΜΟΤΥΠΙΑΝ ΜΑΣΤΙΓΩΣΕΩΝ

('Εν σχέσει πρὸς τὴν προσφάτως γενομένην ἐν Σπάρτῃ ἀνακάλυψιν τοῦ Ναοῦ τῆς «'Ορθίας 'Αρτέμιδος»).

ΣΥΝΕΠΕΣΕ νὰ διερχώμεθα πραγματείαν λίαν ἐνδιαφέρουσαν γαλλιστὶ «περὶ μαστιγώσεως κατ' ἐθιμοτυπίαν (flagelation rituelle)» τοῦ διασήμου ἀνατολιστοῦ, μυθολόγου καὶ ἐθιμολόγου κ. Salomon Reinach περιλαμβανομένην ἐν τῷ συγγράματι τούτου τῷ ἐπιγραφομένῳ «Cultes mythes et Religions» καὶ ἀφορμωμένην κυρίως ἀπὸ τοῦ γνωστοῦ παρὰ Σπαρτιάταις ἐθίμου «τῆς μαστιγώσεως τῶν ἐφήβων» ἐν ᾧ ἐθίμῳ τὸν κυριώτατον ρόλον παίζει ἡ περὶ τοῦ βωμοῦ 'Αρτέμιδος τῆς 'Ορθίας παράδοσις, ὅτε κατὰ σύμπτωσιν αἰσιωτάτην, διεκοινώθη διὰ τοῦ ἐν 'Ελλάδι πρώτου καὶ διὰ τοῦ ἀλλαχοῦ τύπου κατόπιν ἡ εἴδησις τῆς εἰς ἓν χιλιόμετρον μακρὰν τῆς Σπάρτης ἀνακαλύψεως τοῦ Ναοῦ 'Αρτέμιδος τῆς 'Ορθίας, ὑπὸ τῆς ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Μπόζανκετ ἐνεργούσης ἐκεῖ ἀνασκαφὰς 'Αγγλικῆς 'Αρχαιολογικῆς Σχολῆς.

Καὶ τὸ μὲν διερευνῆσαι τὴν γενομένην ἀνακάλυψιν οὐχ ἡμῶν ἐστιν ἀλλ' ἄλλων εἰδικωτέρων,

Οὐχ ὅλως ἄσχετος ἐν τούτοις ἤθελεν εἶσθαι ἡ ἐξ ἀφορμῆς πρὸς τὴν ἐν λόγῳ ἀνακάλυψιν δημοσίευσις ἐνταῦθα ἐν ἐλευθέρᾳ μεταφράσει τῶν σπουδαιοτέρων καὶ δὴ τῶν πρὸς τὴν ἀνακάλυψιν σχετικωτέρων μερῶν ἐκ τῆς ἀνωτέρω μνημονευθείσης πραγματείας τοῦ Reinach.

Περὶ τοῦ ἐθίμου τῆς μαστιγώσεως παρὰ Σπαρτιάταις

Τοῖς πᾶσιν ὑπάρχει γνωστὸν τὸ παρὰ Σπαρτιάταις ἀρχαῖον ἔθος καθ' ὃ οἱ παῖδες ἐμαστιγοῦντο ἐπὶ τοῦ βωμοῦ 'Αρτέμιδος τῆς 'Ορθίας «μέχρι θανάτου» ὡς λέγει ὁ Πλούταρχος ἐν Λυκούργῳ 18 ἢ (ὡς λέγει ὁ αὐτὸς ἐν Λακεδαιμον. νομοθεσίᾳ 40) : «'Επὶ μίαν ἡμέραν».

Οὕτω δὲ μαστιγούμενοι, κατὰ τὴν μαρτυρίαν πάντοτε τοῦ Πλουτάρχου, οἱ τῶν Σπαρτιατῶν παῖδες ἐνεκαρτέρουν μετὰ τοσαύτης ἀντοχῆς, χαρπὸν μάλιστα καὶ ὑπερήφανον τηροῦντες τὸ ὕφος, ὥστε προέκρινον μᾶλλον τὸν ὑπὸ τὴν μάστιγα θάνατον ἢ τὸν ἐλάχιστον γογγυσμόν. Καὶ ἠμιλλῶντο μὲν φιλοτιμότατα πάντες τὶς καρτερικώτερον καὶ ἐπὶ πλειότερον χρόνον θὰ ὑπέμενε τὴν μαστίγωσιν, οἱ δὲ νικηταὶ δι' ἰδιαιτέρας περιεβάλλοντο τιμῆς. Εἶχε δὲ τὸ ἔθιμον τοῦτο τελετῆς τύπον κατ' ἔτος τελουμένης (Πλούτ.) Τοῦ αὐτοῦ τούτου ἐθίμου μνείαν ποιούμενος καὶ ὁ Λουκιανὸς (ἐν 'Αναχάρσει 38), παρίστησι τὸν Σόλωνα ἀποτεινόμενον πρὸς τὸν 'Ανάχαρσιν καὶ λέγοντα αὐτῷ τὰ ἑξῆς περίπου: «Καὶ τί θέλεις εἴπῃ ὅταν ἴδῃς αὐτοὺς τούτους τοὺς Λακεδαιμονίους ῥάβδοις δερομένους παρὰ τῷ βωμῷ, ὅλους αἵματι περιρρεομένους, ἐνῷ οἱ πατέρες καὶ αἱ μητέρες αὐτῶν παρόντες, οὐ μόνον οὐδαμῶς φρικιῶσιν ἐφ' οἷς πάσχουσι τὰ τέκνα αὐτῶν, ἀλλὰ μᾶλλον ὀργίζονται καὶ τὴν ἑαυτῶν ὀργὴν ἐμφανῆ ποιοῦνται ἂν μὴ ταῦτα ὑπομείνωσι καρτερικῶς τὰς πληγάς· προτρέπονται δ' αὐτὰ ταῦτα ἵνα ὑποστῶσι τοὺς πόνους ἐφ' ὅσον ἐνεστι μακρότερον, καρτερίαν ἀνεξάντλητον εἰς τὴν βάσανον ἀντιτάσσοντα. Πολλοὶ (ἐξακολουθεῖ λέγων ὁ Σόλων πρὸς τὸν 'Ανάχαρσιν) ἐπὶ τῆς βασάνου ταύτης ἀπέθανον μὴ θελήσαντες, ἐφ' ὅσον ἀνέπνεον, νὰ ζητήσωσι χάριν, πρὸ τῶν ὀμμάτων τῶν γονέων αὐτῶν. Τούτοις θέλεις ἴδῃ ἀνδριάντας στηθέντας ὑπὸ τῆς Σπάρτης, τιμωμένους ἅμα καὶ δι' ἰδιαιτέρας λατρείας. . . . . 'Ο Λυκοῦργος ἠθέλησε νὰ ἔχῃ πολίτας καρτερικούς, ἀντέχοντας εἰς πᾶσαν δοκιμασίαν, ἀνωτέρους πάντων τῶν δεινῶν καὶ ἱκανοὺς οὕτω εἰς τὸ σώζειν τὴν πατρίδα. . . . . Εἰς τοιοῦτος βεβαίως πολίτης, συλλαμβανόμενος ἐν πολέμῳ, οὐδέποτε ἤθελεν ἀποκαλύψῃ τὰ ἀπόρρητα τῆς Σπάρτης, εἰς οἱανδήποτε βάσανον κἂν ὑπέβαλλον αὐτὸν οἱ πολέμιοι. . . . . ».

Καὶ ταῦτα μὲν ὁ σοφὸς Σόλων πρὸς τὸν ἐκ Σκυθίας σοφὸν λέγει. 'Ο δὲ τελευταῖος εὑρίσκει ὡς τι καταγέλαστον τὸ νὰ μαστιγῶνται κατὰ τοιοῦτον τρόπον οἱ τῶν Σπαρτιατῶν παῖδες, γυμνοί, μὲ τοὺς βραχίονας τεταμένους, χωρὶς διὰ τούτου πραγματικήν τινα ὠφέλειαν νὰ πορίζωσι τῇ πατρίδι.

'Επάγει δ' ὅτι αὐτὸς ἂν ποτε συνέπιπτε νὰ παρευρεθῇ ἐν Σπάρτῃ κατὰ τὸν χρόνον τοιαύτης τελετῆς θὰ ἐξερρήγνυτο εἰς γέλωτα εἰς ἐπήκοον πάντων καὶ ἂν ἀκόμη διέτρεχε τὸν κίνδυνον νὰ λιθοβοληθῇ διὰ τοῦτο. Διότι, κατὰ τὴν γνώμην του, πόλις συμπεριφερομένη τοιουτοτρόπως πρὸς τοὺς παῖδας αὐτῆς, εἶχεν ἀνάγκην ἐξάπαντος «κόκκων τινῶν ἑλλεβόρου» (ὡς μανιακή).

'Εννοεῖται ὅτι διὰ τοῦ στόματος τοῦ 'Αναχάρσιδος γνωματεύει οὕτω αὐτὸς ὁ Λουκιανός, ὁ σκώπτης οὗτος τῆς ἀρχαιότητος, ὅστις οὐδένα διαβλέπει σκοπὸν ὠφέλιμον διὰ τοῦ παρὰ Σπαρτιάταις ἐθίμου τῆς μαστιγώσεως, ἀλλ' οὔτε ἀφίεται ὑπὸ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ, τοῦ εἰρωνικοῦ ἵνα εἰσδύσῃ εἰς βαθυτέραν ἔννοιαν τοῦ ἐθίμου, ὡς ἀρχαιοπαραδότου δόγματος τινὸς ἢ ἔστω καὶ ὡς προλήψεώς τινος παλαιᾶς, ἀλλὰ προλήψεως ἥτις, ὡς ἐπιζήσασα διὰ μέσου τῶν αἰώνων δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ, ὡς ἐθεώρησεν αὐτὴν ὁ Λουκιανός, ἁπλῆ τις ἰδιοτροπία παραπαιόντων.

Ἄλλοι ἐντούτοις, ἀγόμενοι ὑπὸ εὐθυφρονεστέρου ἢ ὁ Λουκιανὸς πνεύματος ἠξίωσαν τὸ παρὰ Σπαρτιάταις ἔθιμον τῶν μαστιγώσεων καὶ ἐρεύνης βαθυτέρας καὶ κρίσεων λογικωτέρων.

Καὶ οἱ μὲν ἀρχαιότεροι ἐξεδέξαντο τοῦτο ὡς τινα τύπον ἐξησθενημένον τῶν ἄλλοτε ἀνθρωποθυσιῶν αἵτινες ὡρίζοντο ἐν τῇ λατρείᾳ τῆς 'Αρτέμιδος παρὰ τοῖς

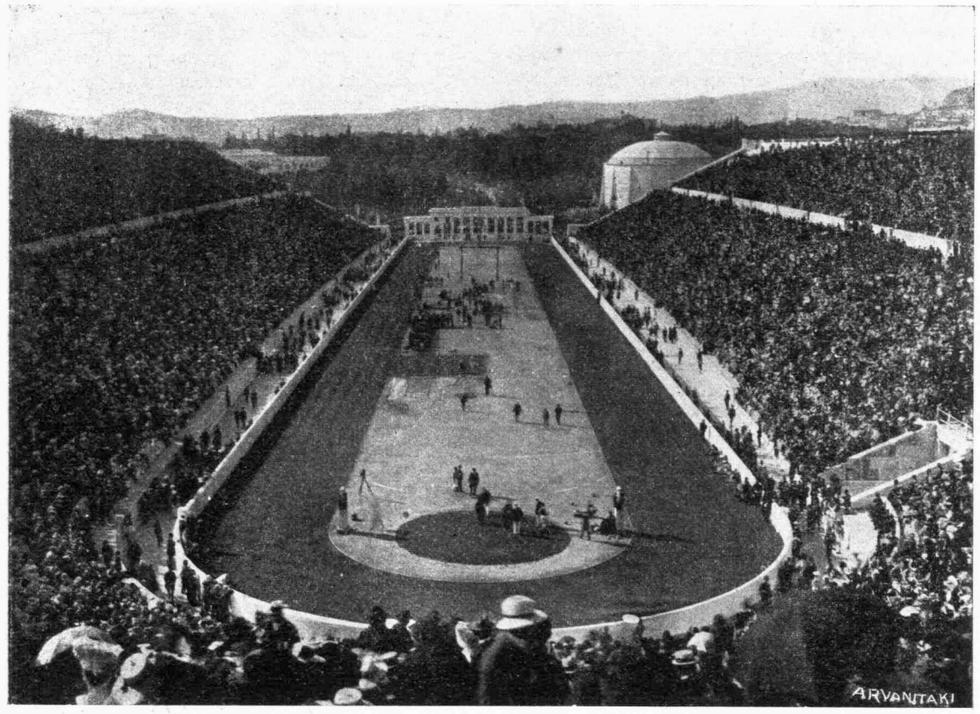

ΤΟ ΣΤΑΔΙΟΝ

Κατὰ τὴν Γ'. ἡμέραν τῶν 'Ολυμπιακῶν 'Αγώνων τοῦ 1906.

Σκύθαις τῆς Ταυρίδος, καὶ τῶν ὁποίων τὸν ὠμὸν χαρακτῆρα (ὡς ἀποφαίνεται 'Απολλώνιος ὁ Τυανεὺς) (1) οἱ Λακεδαιμόνιοι εὐφυεῖς ἐτροποποίησαν ἐπὶ τὸ ἡμερώτερον, ἀντικαταστήσαντες ταύτας διὰ θαρραλέου καὶ δοκιμαστικοῦ ἀγωνίσματος ἐν ᾧ οὐδεὶς μὲν φονεύεται, ἀλλ' ὡς ὥρισται πάλιν ὁ τῆς θεᾶς βωμὸς δι' αἵματος ῥαίνεται (τῆς μαστιγώσεως μέχρις αἵματος χωρούσης).

Πρὸς τὴν τοιαύτην κρίσιν τοῦ ἐθίμου τῆς μαστιγώσεως παρὰ Σπαρτιάταις τὰ κυριώτερα στοιχεῖα παρέσχε πιθανώτατα ἡ παρὰ Παυσανίᾳ (3—16,10) διεξοδικωτέρα περιγραφὴ αὐτοῦ ἐχουσά που ὡς ὧδε παρατίθεται ἐν ἐλευθέρᾳ ἐξηγήσει : «Τὸ Λιμναῖον, μέρος ἐστὶν ἐν Σπάρτῃ 'Αρτέμιδι τῇ 'Ορθίᾳ καθιερωμένον. 'Εκεῖ δ' εἰκὼν τῆς θεᾶς ἐκ ξύλου σώζεται, αὐτὴ οὖσα (ὡς λέγεται), ἐκείνη ἣν ὁ 'Ορέστης ἄλλοτε καὶ ἡ 'Ιφιγένεια ἐκόμισαν ἐκ Ταυρίδος. . . . . 'Ημέραν τινά, ἐνῷ οἱ ἐκ τῶν διαφόρων τῆς Σπάρτης προαστείων, Λίμνης, Κυνοσούρας, Μησόας καὶ Πιτάνης ὁρμηθέντες ἐκεῖσε, ἔθυον τῇ 'Αρτέμιδι, συνῆψαν ἔριδα πρὸς ἀλλήλους πεισματώδη καὶ ἐπὶ τέλους καὶ μέχρι πληγῶν θανατηφόρων προέβησαν κατ' ἀλλήλων δι' ὧν ὁ τῆς θεᾶς βωμὸς αἵματι ἐμιάνθη.

'Εν τῷ αὐτῷ δὲ χρόνῳ λοιμὸς φοβερὸς ἐπεδήμησε τῇ πόλει ὅτε, χρησμολογήσαντος τοῦ μαντείου ἀπηντήθη πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς θεᾶς ἵνα ὁ βωμὸς αὐτῆς ποτισθῇ δι' αἵματος ἀνθρωπίνου. Καὶ τότε μὲν ὁ κλῆρος ἔπεσεν εἰς ἄνδρα τινὰ ὃς καὶ ἐθυσιάσθη ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, τοῦτο δὲ κατ' ἔτος καὶ ἐφεξῆς ἐπανελαμβάνετο. 'Αλλ' ὁ Λυκοῦργος ἀντικατέστησε σὺν τῷ χρόνῳ τὸ τῆς σφαγιάσεως ἔθος διὰ τοῦ τῆς μαστιγώσεως νεαρῶν παίδων κατὰ τρόπον τοιοῦτον ὥστε νὰ ἐξακολουθῇ

(1) (ἐν Φιλοστρ. β. 'Απολλ. 6—20,2).

μὲν ὁ βωμὸς τῆς θεᾶς ραντιζόμενος ἀλλ' ἄνευ φόνου.

Κατὰ τὴν ὑπὸ Λυκούργου ὁρισθεῖσαν τελετὴν ταύτην τῆς μαστιγώσεως, (ὡς ἀφηγεῖται ὁ Παυσανίας) παρίστατο μία τῶν ἱερειῶν τῆς θεᾶς κρατοῦσα ἐν χερσὶ τὴν ξυλίνην ταύτης εἰκόνα· ἡ δὲ εἰκών, ἐλαφρὰ οὖσα καθ' ἑαυτήν, ἐβάρυνε καὶ δυσφόρητος εἰς τὰς χεῖρας τῆς ἱερείας ἐγίνετο ὁσάκις οἱ μαστικταὶ ὑπὸ τοῦ κάλλους τοῦ μαστιζομένου, ὑπὸ τῆς εὐγενείας ἢ ὑπ' ἄλλου τινὸς λόγου, εἰς συμπάθειαν ὑπὲρ αὐτοῦ ἑλκόμενοι, ἐμετρίαζον πως τὴν τοῦ μαστισμοῦ σφοδρότητα, ὅτε ἡ ἱέρεια ἐφίστη τὴν προσοχὴν τῶν μαστιγούντων εἰς τοῦτο κατελέγχουσα αὐτῶν ἀδυναμίαν.

Αὕτη δ' ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος εἰκὼν τῆς θεᾶς Ἀρτέμιδος εἰς ἣν ὁ πόθος τοῦ ἀνθρωπίνου αἵματος ἀπεδίδετο ἀφ' ἧς ἔτι ἐποχῆς ἀνθρώπινα θύματα αὐτῇ προσεφέροντο ἐπὶ τῆς Ταυρικῆς γῆς, ἐκαλεῖτο Λ υ γ ο δ έ σ μ α (= λυγῷ δεδεμένη) ἢ Ὀ ρ θ ί α, ὡς ἀνευρεθεῖσα ἐν τινι φράκτῃ ἐκ λύγων (λυγαρεῶν), ὧν οἱ κλάδοι περιέβαλλον αὐτὴν εἰς τρόπον ὥστε ἵστατο αὕτη ὀρθία(1).

Οἱ μὲν λοιπὸν ἀρχαιότεροι τῶν διερευνησάντων τὸ ὑπὸ κρίσιν ἔθος τῶν Σπαρτιατῶν, οἱονεὶ παρασυρθέντες ὑπὸ τῆς ὡς ἄνω παραστάσεως αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου καὶ δὴ ὑπὸ τῆς παρενειρμένης γνώμης τούτου ὅτι, ἀπὸ τῆς σκυθικῆς λατρείας ἔλκον τὴν ἀρχήν του τὸ ἔθος τοῦτο, ἀντικατέστησε σὺν τῷ χρόνῳ παρὰ τοῖς Σπαρτιάταις τὰς παρὰ Σκύθαις ἀνθρωποθυσίας, ἠσπάσθησαν ἄνευ βαθυτέρας ἐρεύνης τὴν Παυσανιακὴν γνώμην.

Εἰς ταύτην δὲ τὴν ὑπόθεσιν περιωρίσθησαν καί τινες τῶν μεταγενεστέρως ἀνακρινάντων τὸ ἔθος.

Ἀλλ' ἡ ὑπόθεσις αὕτη προδήλως οὐδεμίαν ἔχει τὴν βασιμότητα καθ' ὅσον πρῶτον μὲν δὲν ὑπάρχουσιν ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς ἐθίμοις ἴχνη τῆς ἐκ τῶν σκυθικῶν τελετῶν ἐπιρροῆς· εἶτα δὲ διὰ τὸν λόγον (οὗτος δ' ἔστιν ὁ καὶ ἰσχυρότερος λόγος) ὅτι, οὕτως ἐπιτελουμένη ἡ ἀντικατάστασις θὰ ἦτο ὅλως ἄσκοπος. Διότι, ἐν ᾗ περιπτώσει ἡ ἐν Σπάρτῃ ἐθιμοτυπία τῆς μαστιγώσεως τῶν παίδων δὲν ἀπέβλεπεν ἢ εἰς τὴν ἁπλῆν ἀναπλήρωσιν τοῦ αἵματος τῆς ἀνθρωποθυσίας διὰ τῆς ἐκ τῆς μαστιγώσεως ἐλαφροτέρας αἱματοχυσίας, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει κάλλιστα ἠδύναντο νὰ ἐμαστιγοῦντο «μέχρις αἵματος», εἰς ἢ δύο μόνοι παῖδες, καὶ οὗτοι μάλιστα νὰ ἐλαμβάνοντο ἐκ τῶν διαπραξάντων σφάλματά τινα ἢ ἁμαρτήματα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον σοβαρά. Ἀπομένει ἄρα ἀνεξήγητον πῶς πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ ἐν ἐφηβότητι παῖδες ἐμαστιγοῦντο καὶ δὴ καὶ τιμαὶ ἀπεδίδοντο εἰς ἐκείνους οἵτινες καρτερικώτερον ἐπέμενον τὴν δοκιμασίαν.

Διὰ τοῦτο, ἤτοι πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἀτόπων τούτων συμπερασμάτων, ἄλλοι ἐκ τῶν νεωτέρων (κυρίως τῶν τοῦ 18 αἰῶνος) κριτῶν τοῦ ἐθίμου τῆς μαστιγώσεως ἐπέστρεψαν πρὸς τὸν Λουκιανὸν καὶ παρακάμψαντες τὸ διὰ τοῦ Ἀναχάρσιδος προσφερόμενον εἰρωνικὸν νόημα, ἀπεδέξαντο ἁπλῶς τὴν ἐκ τοῦ στόματος τοῦ Σόλωνος διδομένην γνώμην ὅτι ἡ κατ' ἐθιμοτυπίαν μαστίγωσις τῶν παίδων παρὰ Λακεδαιμονίοις, ἐσκόπει τὴν ἐπίρρωσιν τῆς ἀνδρείας αὐτῶν ἡ δὲ ἀπονεμομένη τοῖς καρτεροῦσι τιμή, μαρτυροῦσα τὴν ἐκτίμησιν ἣν ἔτρεφον οἱ Σπαρτιᾶται πρὸς τὸ φυσικὸν θάρρος καὶ τὴν ἀντοχήν, ἀπέβλεπε συγχρόνως εἰς τὴν διαιώνισιν τῶν ἀξιολογωτέρων τῆς καρτερίας παραδειγμάτων καὶ τὴν παράδοσιν αὐτῶν καὶ ταῖς κατόπιν γενεαῖς πρὸς μίμησιν.

— Ἀλλ' ἀρά γε εἶνε αὕτη ἡ μόνη ὀρθὴ ἢ τοὐλάχιστον ὀρθοτέρα τῆς προηγουμένης γνώμη ;

— Πρὶν ἢ ἀπαντήσωμεν εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο, ἀνάγκη ν' ἀντιπαραθέσωμεν καὶ ὅσα ἄλλα προχείρως παρουσιάζει ἡμῖν ἡ ἀρχαιοτέρα καὶ ἡ νεωτέρα ἐθιμολογία ἔθιμα, ἀντίστοιχα ἢ παρεμφερῆ πρὸς τὸ τῶν Σπαρτιατῶν, ὅπερ καὶ πράττομεν ἐν τοῖς ἀμέσως ἑπομένοις ἀκολουθοῦντες πάντοτε τῷ φιλοπονώτατα ὄντως ἐργασθέντι ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου S. Reinach.

(ἀκολουθεῖ).

ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ ΓΙΑΝΝΑΓΚΑΣ
Ἀρχιμανδρίτης

(1) Ὁ αὐτὸς Παυσανίας ἀλλαχοῦ (ἐν βιβλ. 8φ—23,1) ἱστορεῖ ὅτι μέχρι τῶν χρόνων αὐτοῦ ἐσώζετο ἐν Ἀλέᾳ τῆς Πελοποννήσου ἱερὸν τῷ Διονύσῳ ἀφιερωμένον, ὅπου, καθ' ἑορτὴν τελουμένην ἀνὰ δύο ἔτη ἐμαστιγοῦντο αἱ γυναῖκες, ὡς ἐμαστιγοῦντο οἱ ἔφηβοι τῶν νέων παρὰ Σπαρτιάταις πρὸ τῆς εἰκόνος Ἀρτέμιδος τῆς ὀρθίας.

MAXIME GORKI

Ο ΔΙΑΒΟΛΟΣ

Τὰ ἔργα τοῦ Μαξίμου Γκόρκι μετεφράσθησαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς ξένας γλώσσας καὶ ὁ ρῶσσος διηγηματογράφος ἀπέκτησε θαυμαστὰς καὶ θερμοὺς θιασώτας πανταχοῦ· τὸ ὄνομά του εἰς τὴν Ρωσσίαν γίνεται ἔτι καὶ ἔτι δημοφιλέστατον καὶ τὰ διηγήματά του ἀναγινώσκονται ὄχι μόνον ἀπὸ τὰς ἀνεπτυγμένας τάξεις, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰς ἁπλᾶς ἐκείνας ψυχάς, αἱ ὁποῖαι εἶνε μακρὰν πάσης φιλολογικῆς ἐπιδείξεως. Ὁ Γκόρκι ἀπολαύει τῆς μεγίστης δημοτικότητος εἰς τὰς ἐπαρχίας, τὰς ὁποίας διαρρέει «ἡ μήτηρ τῶν ρωσσικῶν ποταμῶν», ἐκεῖ ὅπου ἔζησε τὰ πλήρη στερήσεων νεανικά του ἔτη. Παραθέτομεν τὸν ἑξῆς ποιητικὸν μῦθον, τὸν ὁποῖον διηγοῦνται παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Βόλγα, διὰ νὰ δείξωμεν μέχρι ποίου σημείου τὸ ὄνομά του εἶνε διαδεδομένον μεταξὺ τῶν πληθυσμῶν αὐτῶν, ὧν τοὺς κυριωτέρους τύπους περιέγραψεν.

Ὑπῆρχεν ἄλλοτε σιδηροῦς δακτύλιος, σύμβολον τῆς παγκοσμίου δόξης καὶ μεγαλείου· τοῦτου ἦτο κάτοχος ὁ μέγας δοὺξ Βλαδίμηρος ὁ Ἅγιος, ὁ μεταδόσας τὸν Χριστιανισμὸν εἰς τὸν ρωσσικὸν λαόν. Μετὰ τὸν θάνατόν του ὁ δακτύλιος ἔγινε κτῆμα τῶν μοναχῶν, οἱ ὁποῖοι ὑπῆρξαν καὶ οἱ πρῶτοι ρῶσσοι χρονογράφοι. Ἔκτοτε ἀπὸ αἰῶνος εἰς αἰῶνα ὁ δακτύλιος ἀλλάσσει κύριον, διότι ὀφείλει νὰ ἀνήκῃ εἰς τοὺς μεγαλυτέρους τῶν ρώσσων συγγραφέων. Οὕτω κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰῶνος ἀνῆκεν εἰς τὸν Ποῦσκιν καὶ ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα ἔφθασεν ἡ πολύτιμος κληρονομία μέχρι τοῦ Τουργκένιεφ. Ὁ μέγας συγγραφεὺς αἰσθανόμενος τὸ τέλος του πλησιάζον τὸν ἀπέστειλεν εἰς τὸν Τολστόη μετὰ τῆς εὐχῆς του καὶ τῆς συστάσεως νὰ ἐξακολουθῇ νὰ ἐργάζηται ὑπὲρ τοῦ καλοῦ τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀπὸ εἴκοσι ἐτῶν ὁ Τολστόη φυλάττει τὸν σιδηροῦν δακτύλιον εἰς κιβωτίδιον σιδηροῦν καὶ τὸν ἀποσύρει ἐκεῖθεν μόνον κατὰ τὰς δυσκόλους στιγμὰς τοῦ βίου του, διὰ νὰ τῷ ζητήσῃ τὴν ἔμπνευσιν καὶ τὸ θάρρος. Ἀλλ' ὁ Τολστόη ἐγήρασεν, ἔδοσεν ὅ,τι ἠδύνατο εἰς τὸν ρωσσικὸν λαὸν καὶ τώρα ὑπέδειξεν ὡς διάδοχόν του τὸν Γκόρκι. Ὁ περίφημος φιλόσοφος, λέγει ὁ μῦθος, ἔγραψεν εἰς τὸν νεαρὸν συνάδελφόν του, διὰ νὰ τῷ ἀναγγείλῃ ὅτι θὰ εἶνε ὁ κληρονόμος τοῦ σιδηροῦ δακτυλίου. Καὶ ὅταν οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ μεγάλου γέροντος θὰ κλεισθοῦν διὰ πάντοτε καὶ θὰ παουσιασθῇ πρὸ τοῦ θρόνου τοῦ Παντοδυνάμου διὰ νὰ δώσῃ λόγον τῶν πράξεών του, ὁ Γκόρκι θὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργον του. Ἀλλ' αἱ προσπάθειαί του δὲν θὰ στεφθοῦν ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας. Μόνον ὅταν θὰ συμπληρωθῇ ὁ χρόνος καὶ ὑποδείξῃ ὁ Γκόρκι τὸν διάδοχόν του τότε θὰ ἔλθῃ ἡ πολυπόθητος στιγμή : ἡ ζωὴ θὰ εἶνε εὔκολος δι' ὅλους, δὲν θὰ ὑπάρχουν οὔτε πτωχοὶ οὔτε πλούσιοι καὶ ἡ εἰρήνη καὶ ἡ εὐτυχία θὰ βασιλεύῃ αἰωνίως καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς ρωσσικῆς γῆς.

* * *

ΕΙΝΕ δύσκολον νὰ ὑποφέρῃ κανεὶς τὴν ζωὴν τὸ φθινόπωρον, τὴν μελαγχολικὴν αὐτὴν ἐποχὴν τοῦ μαρασμοῦ καὶ τοῦ θανάτου.

Ἡμέραι στακτεραί, οὐρανὸς χωρὶς ἥλιον, νύκτες σκοτειναί, ὁ παραπονετικὸς στεναγμὸς τοῦ ἀνέμου καὶ αἱ σκιαὶ τοῦ φθινοπώρου—σκιαὶ πυκναὶ καὶ μελαναὶ—ὅλα αὐτὰ γεννοῦν εἰς τὸν ἄνθρωπον νέφη ὁλόκληρα σκέψεων θλιβερῶν καὶ εἰς τὴν ψυχήν του ἐγείρεται μυστηριώδης φρίκη δι' αὐτὴν τὴν ζωήν, ὅπου τίποτε δὲν εἶνε διαρκὲς, ὅπου ὅλα περνοῦν· γεννώμεθα, ὑποφέρομεν, ἀποθνήσκομεν.....διατί.....μὲ ποῖον σκοπόν ;—Κάποτε δὲν ἔχομεν τὴν δύναμιν νὰ ἀντισταθῶμεν εἰς τὸ πλῆθος τῶν σκέψεων, αἱ ὁποῖαι προσβάλλουν τὴν ψυχήν μας, ὅταν ἔρχεται τὸ τέλος τοῦ φθινοπώρου.....δι' αὐτὸ ὅστις θέλει νὰ μὴ καταβάλλεται ἀπὸ τὴν πικρίαν των, πρέπει πάντοτε νὰ εἶνε ἕτοιμος νὰ δεχθῇ τὴν προσβολήν των. Εἶνε ὁ μόνος δρόμος, ποῦ δύναται νὰ ὁδηγήσῃ τὸν ἄνθρωπον ἔξω ἀπὸ τὸ χάος αὐτὸ τῆς λύπης καὶ τῆς ἀμφιβολίας, μέχρι τῆς στερεᾶς γῆς τῆς αὐτοπεποιθήσεως.

Ἀλλ' εἶνε δρόμος τραχὺς, περνᾷ ἀπὸ ἀγκάθια τὰ ὁποῖα ξεσχίζουν τὴν καρδιὰ μας μέχρι αἵματος, καὶ πάντοτε εἰς αὐτὸν τὸν δρόμον μᾶς περιμένει ὁ διάβολος. Εἶνε ὁ διάβολος ποῦ γνωρίζομεν περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλον, αὐτὸς ὁ ἴδιος, τὸν ὁποῖον μᾶς παρουσίασεν ὁ μέγας Γκαῖτε.

Δι' αὐτὸν λοιπὸν τὸν διάβολον θὰ σᾶς ὁμιλήσω.

—

Ὁ διάβολος ἔπληττε.

Εἶνε ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένος, ὥστε νὰ μὴ τοῦ ἀρέσῃ παρὰ νὰ γελᾷ· γνωρίζει ὅτι ἡ ζωὴ παρουσιάζει φαινόμενα, τὰ ὁποῖα οὔτε ὁ Σατανᾶς ὁ ἴδιος δὲν κατορθώνει νὰ περιγελᾷ. Ποτὲ παραδείγματος χάριν δὲν ἐγγίζει μὲ τὴν ὀξεῖαν αἰχμὴν τῆς εἰρωνείας του τὸ μέγα γεγονὸς τῆς ὑπάρξεώς του.

Ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι αὐτὸς ὁ διάβολος ἦτο μᾶλλον αὐθάδης παρὰ ἔξυπνος, καὶ ἐὰν ἐδοκίμαζε κανεὶς νὰ τὸν ἐξετάσῃ ἐκ τοῦ πολὺ πλησίον, θὰ εὕρισκεν ὅτι, ἀπαράλλακτα ὅπως ἡμεῖς, κατηγάλισκε μέγα μέρος τοῦ χρόνου του εἰς μηδαμινότητας. Ἀλλ' ἂς ἀφήσωμεν αὐτά· ἂς μὴ θραύσωμεν, σὰν μικρὰ παιδιά, ἕνα ἀπὸ τὰ καλύτερά μας παιχνίδια, διὰ νὰ εὕρωμεν τί κρύπτει εἰς τὸ ἐσωτερικόν του.

Κάποτε ὁ διάβολος ἔκαμνε τὸν περίπατόν του εἰς νεκροταφεῖον μεταξὺ τῶν τάφων, μέσα εἰς τὰ σκότη μιᾶς φθινοπωρινῆς νυκτός· ἔπληττε καὶ ἐσφύριζε σιγὰ σιγὰ, ἐν ᾧ περιέφερε τὸ βλέμμα τριγύρω του. Ἐζήτει μέσον νὰ διασκεδάσῃ τὴν πλῆξίν του.

Ἐσφύριζε λοιπὸν ἕνα παλαιὸ τραγοῦδι, τὸ ἀγαπημένο τραγοῦδι τοῦ πατρός μου.

Ὁ ἄνεμος συνώδευε τὸ ἆσμα, στριφογυρίζων καὶ ὠρυόμενος τριγύρω εἰς τοὺς τάφους, μεταξὺ τῶν μαύρων σταυρῶν· εἰς τὸν οὐρανὸν ἐσύροντο ἀργὰ νέφη ἀδιαφανῆ, νέφη, ποῦ κατέβρεχαν μὲ τὰ ψυχρά των δάκρυα τὰς στενὰς κατοικίας τῶν νεκρῶν.

Τὰ ἐλεεινὰ δένδρα τοῦ νεκροταφείου βαρυστέναζαν ἀπὸ τὸν ἰσχυρὸν ἄνεμον καὶ ὕψωναν τοὺς γυμνούς των κλάδους πρὸς τὰ σιωπηλὰ νέφη. Οἱ κλῶνοι περιεπλέκοντο εἰς τοὺς σταυροὺς καὶ τότε θόρυβος θλιβερὸς ἠχύνετο εἰς ὅλον τὸ νεκροταφεῖον, μ' ἕνα ρυθμὸν βαρὺν ποῦ προξενοῦσε φόβον.....Ὁ διάβολος ἐσφύριζε καὶ ἐσκέπτετο :

—Ἀλήθεια ! θὰ ἦτο περίεργον, νὰ ἤξερα πῶς περνοῦν οἱ νεκροὶ μὲ παρόμοιον καιρόν. Πιθανῶς ἡ ὑγρασία θὰ περνᾷ ἕως αὐτούς.....καὶ ἂν καὶ ἀπὸ τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου των, εἶνε ἐξησφαλισμένοι κατὰ τῶν ρευματισμῶν.....ἐν τούτοις δὲν θὰ εἶνε εὐχάριστα ἐκεῖ κάτω.....ἐὰν προσκαλοῦσα κανένα νὰ συνομιλήσω ὀλίγο μαζῆ του.....θὰ ἦτο μία ἀπασχόλησις δι' ἐμένα.....καὶ γιὰ 'κεῖνον πιστεύω. Δὲν θὰ εἶχα παρὰ νὰ προφέρω τὸ ὄνομά του. Κάπου ἐδῶ ἔχουν θάψῃ ἕνα φιλόλογον, τὸν ὁποῖον ἐγνώρισα, ὅταν ἐζοῦσε.....Τὸν ἐπεσκεπτόμουν συχνὰ κατὰ τὴν ζωήν του.....διατί νὰ μὴν ἀνανεώσω τὴν γνωριμίαν μας ; Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι αὐτοῦ τοῦ ἐπαγγέλματος εἶνε ἀπαιτητικοί, ἂς ἰδοῦμε ἂν ὁ θάνατος τοὺς εὐχαριστεῖ τελείως. Μὰ ποῦ εἶνε αὐτὸς ὁ τάφος τέλος πάντων ;

Καὶ ὁ διάβολος ὁ ὁποῖος, καθὼς εἶνε γνωστὸν, γνωρίζει ὅλα, περιεπλανήθη ἀρκετὴν ὥραν εἰς τὸ νεκροφεῖον, ἕως ὅτου νὰ εὕρῃ τὸ μέρος, ὅπου ἀνεπαύετο ὁ φιλόλογος.....

— Ἄκουσε, ἐφώναξε κτυπῶν μὲ τοὺς ὄνυχάς του τὸν λίθον, ὁ ὁποῖος ἐσκέπαζε τὸν τάφον τοῦ φίλου του. Σήκω !

— Διατί ; ἠρώτησε μία φωνὴ ἐξερχομένη ἐκ τῆς γῆς.

— Πρέπει.

— Δὲν θὰ σηκωθῶ.

— Διατί ;

— Ἀλλὰ....Ποῖος εἶσαι ;

— Μὲ γνωρίζεις.

— Εἶσαι ὁ λογοκρίτης;
— Χά! χά! χά! Ὄχι.
— Εἶσαι χωροφύλαξ;
— Ὄχι, ὄχι!
— Ποῖος εἶσαι λοιπόν;
— Εἶμαι ὁ διάβολος.
— Ἄ!, τότε ἔρχομαι.

Ὁ λίθος τοῦ μνημείου μετεκινήθη, τὸ ἔδαφος ἤνοιξεν ὀλίγον, καὶ σκελετὸς ἐφάνη.

Ἦτο σκελετὸς πολὺ συνήθης, ἀκριβῶς ὅμοιος μὲ ἐκείνους, τοὺς ὁποίους μεταχειρίζονται οἱ φοιτηταὶ διὰ τὸ μάθημα τῆς ἀνατομίας· ἀλλὰ ἦτο ἀκάθαρτος, δὲν εἶχε σιδηρᾶ στηρίγματα, καὶ εἰς τὰς κόγχας, αἱ ὁποῖαι ἀνεπλήρωναν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔκαιε κυανοῦν φωσφορίζον φῶς. Ἐξῆλθεν ἐντελῶς ἀπὸ τὴν γῆν, ἐτίναξε τὸ χῶμα ποῦ εἶχε προσκολληθῇ εἰς τὰ ὀστᾶ του, τὰ ὁποῖα ἔτριξαν μ' ἕνα ξηρὸν κρότον καὶ ὑψώνων τὸ κρανίον του, προσήλωσε τὸ κυανοῦν καὶ ψυχρόν του βλέμμα πρὸς τὸν σκοτεινὸν οὐρανὸν ὅπου συνωθοῦντο τὰ νέφη.

— Γειά σου! ηὐχήθη ὁ διάβολος..

— Δὲν μοῦ 'χρειάσθηκε ἡ ὑγεία, ἀπεκρίθη ξηρὰ ὁ συγγραφεύς.

Ἡ φωνή του ἦτο βαθεῖα καὶ εἶχε τόσον παράξενον ἦχον, ὥστε ἐνόμιζες ὅτι ἤκουες ὀστᾶ ἀλληλοσυγκρουόμενα.

— Συγχώρησε τὴν εὐχήν μου! εἶπεν ὁ διάβολος μὲ τόνον εὐγενῆ.

— Δὲν πειράζει.....ἀλλὰ διατί μ' ἀνέβασες ἐδῶ ἐπάνω;

— Ἤθελα νὰ σοῦ προτείνω ἕνα μικρὸν γῦρον..... τίποτε ἄλλο.

— Ἄ! ἄ! θὰ ἔκαμνα μὲ μεγάλην μου εὐχαρίστησιν ἕνα περίπατον, ἂν καὶ ὁ καιρὸς δὲν εἶνε πολὺ ἐνθαρρυντικός.

— Ἐλπίζω νὰ μὴ φοβεῖσαι νὰ κρυώσῃς; ἠρώτησεν ὁ διάβολος.

— Ὤ, ὄχι! Ἡ ζωὴ μὲ εἶχεν ἤδη προφυλάξῃ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐνόχλησιν.

— Ἐνθυμοῦμαι, πολὺ πρὶν ἀποθάνῃς, δὲν εἶχες καμμίαν θερμότητα ἐπάνω σου.

— Καθόλου παράξενον! Οἱ ἐνθουσιασμοί μου, ὅσον ἔζησα, ὑπεβλήθησαν τόσας φορὰς εἰς ψυχρολουσίαν.

Ἐβάδιζαν ὁ εἷς παρὰ τὸν ἄλλον εἰς τὸν στενὸν δρομίσκον μεταξὺ τῶν τάφων καὶ τῶν σταυρῶν· δύο κυανᾶ ἀκτῖνες ἐπιπταν ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ συγγραφέως εἰς τὴν γῆν καὶ ἐπέτρεπον εἰς τὸν διάβολον νὰ βλέπῃ τὸν δρόμον.

Λεπτὴ βροχὴ τοὺς διεπέρα καὶ ὁ ἄνεμος ἐφύσα μεταξὺ τῶν γυμνῶν γόμφων τοῦ φιλολόγου καὶ διὰ τοῦ στήθους του, ὅπου δὲν ὑπῆρχε πλέον καρδία.

— Πηγαίνομεν εἰς τὴν πόλιν; ἠρώτησε τὸν διάβολον.

— Σὲ ἐνδιαφέρει τίποτε, ἐκεῖ κάτω;

— Ἡ ζωὴ μ' ἐνδιαφέρει, κύριε, εἶπεν ὁ συγγραφεὺς χωρὶς καθόλου νὰ ταραχθῇ.

— Ἔχει ἀκόμη διὰ σὲ καμμίαν ἀξίαν;

— Ἀναμφιβόλως!

— Ἀλλὰ διατί;

— Πῶς νὰ σοῦ τὸ ἐξηγήσω! Ὁ ἄνθρωπος μετρᾷ τὸ πᾶν μὲ τὸ ποσὸν τῶν προσπαθειῶν, τὰς ὁποίας κατέβαλε....,καὶ ἕνα ἁπλοῦν λίθον ἂν φέρῃ ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ Ἀραράτ, ὁ λίθος αὐτὸς δι' ἐκεῖνον θὰ ἔχῃ ἀξίαν ἀμέτρητον.

— Πτωχὸν ἔντομον! εἶπεν ὁ διάβολος μειδιῶν.

— Ἀλλὰ καὶ.....εὐτυχὲς ἀπήντησε ψυχρὰ ὁ συγγραφεύς.

Ὁ διάβολος ὕψωσε τοὺς ὤμους του χωρὶς νὰ ὁμιλήσῃ.

Ἐξῆλθον ἀπὸ τὸ νεκροταφεῖον καὶ ἐνώπιόν των ἐξετείνετο δρόμος· μεταξὺ τῶν δύο σειρῶν τῶν κατοικιῶν ἐβασίλευε σκότος καὶ ἐλεεινοὶ φανοὶ ἐδείκνυον πόσον ὑποφέρομεν εἰς τὴν γῆν ἀπὸ ἔλλειψιν φωτός.

— Καὶ πῶς περνᾷς εἰς τὸν τάφον; ἠρώτησεν ὁ διάβολος μετὰ μικρὰν παῦσιν.

— Τώρα, ποῦ συνήθισα ἀρκετὰ καλὰ καὶ ἤσυχος....ἀλλὰ εἰς τὴν ἀρχὴν πολὺ ἐνοχλητικά. Ὁ βλάξ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐκάρφωνε τὸ σκέπασμα τοῦ φερέτρου, μοῦ ἐβύθισεν ἕνα καρφὶ —δὲν ξεύρω διατί—εἰς τὸ κρανίον μου. Δὲν ἦτο δὲ καὶ σπουδαῖον, τὸ ὁμολογῶ, ἀλλὰ ὄχι καὶ τόσον εὐχάριστον ἐν πάσῃ περιπτώσει... ...ἔπειτα ἦλθεν ἡ σειρὰ τῶν σκωλήκων, οἱ ὁποῖοι, ὁ διάβολος νὰ τοὺς πάρῃ μὲ κατέτρωγαν μὲ βραδύτητα ἀπελπιστικήν.....

— Αὐτὸ δὲν μ' ἐκπλήττει, εἶπεν ὁ διάβολος. Ἕνα σῶμα γεμᾶτο χολήν, δὲν εἶνε δὰ καὶ τόσον γαργαλιστικὸ φαγητό....

— Ἀλλὰ τί σάρκες εἶχα ἐπάνω μου; ἀπήντησεν ὁ φιλόλογος. Σχεδὸν καθόλου.

— Ἐν τούτοις ἔπρεπε νὰ κατορθώσουν νὰ τὰς φάγουν, καὶ μοῦ φαίνεται ὅτι ἦτο μᾶλλον δυσάρεστος ἐργασία, παρὰ εὐχαρίστησις.....ἐν ᾧ τοὺς ἐκδότας παραδείγματος χάριν τοὺς τρώγουν οἱ σκώληκες μὲ μεγάλην ἡδονὴν καὶ μὲ ταχύτητα....

— Ἐννοεῖται, τὸ κρέας των εἶνε γεμᾶτο χυμὸ καὶ καλοθρεμμένο.

— Καὶ θὰ εἶνε βεβαίως ὑγρασία τὸ φθινόπωρον εἰς τὸν τάφον; ἠρώτησεν ὁ διάβολος.

— Ναὶ κάπως....ἀλλὰ συνηθίζει κανείς.....Ἡ μεγαλυτέρα ἐνόχλησις πραγματικῶς, εἶνε οἱ βλᾶκες ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι κάμνουν τὸν περίπατόν τους εἰς τὸ νεκροταφεῖον καὶ εὑρίσκονται κατὰ τύχην ἐμπρὸς εἰς τὸν τάφον σου. Δὲν ξεύρω πόσον καιρὸν εἶμαι εἰς τὸν τάφον, διότι καὶ ἐγὼ καὶ ὅ,τι μὲ περιβάλλει εἶνε ἀκίνητον. Ἡ ἰδέα τοῦ χρόνου δὲν μοῦ εἶνε πλέον προσιτή.

— Εἶσαι ἐνταφιασμένος πρὸ τεσσάρων ἐτῶν, τοῦ εἶπεν ὁ διάβολος.

— Ἀλήθεια; Ὤ! ὦ! Λοιπὸν σ' αὐτὸ τὸ χρονικὸ διάστημα τρεῖς ἄνθρωποι εὑρέθησαν πλησίον εἰς τὸν τάφον μου ...μ' ἐθύμωσαν, τοὺς κατηράσθηκα. Ὁ πρῶτος ἁπλούστατα ἠρνήθη ὅτι ἔζησα ποτέ· ἦλθεν, ἐδιάβασε τὴν ἐπιγραφήν καὶ μὲ βεβαιότητα ἐπρόφερε τὰ ἑπόμενα: «Δὲν ἔζησε ποτέ,.....ποτέ μου δὲν ἐδιάβασα τίποτε δικόν του....τὸ ὄνομά του μοῦ εἶνε γνω-

στὸν, ἐνθυμοῦμαι, ἤμουν ἀκόμη παιδί, αὐτὸς εἶχεν ἐνεχυροδανειστήριον εἰς τὴν ἄκραν τοῦ δρόμου μας»..... Πῶς σοῦ φαίνεται αὐτό; δεκαὲξ ὁλόκληρα χρόνια ἔγραψα διὰ διάφορα θέματα εἰς τὰς ἐφημερίδας μὲ τὴν μεγαλυτέραν κυκλοφορίαν καὶ μάλιστα ἡ ἐργασία μου ἐξεδόθη καὶ χωριστά.

— Μετὰ τὸν θάνατόν σου ἔκαμαν νέαν ἔκδοσιν τῶν ἔργων σου, τοῦ ἀνήγγειλεν ὁ διάβολος.

— Ἄ! ἄ! ἀλήθεια;....Δύο ἄλλοι ἤλθαν καὶ ὁ ἕνας εἶπε: «Αὐτὸς εἶνε;» — «Ναὶ αὐτὸς» ἀπήντησεν ὁ σύντροφός του «ἄλλοτε εἶχε πρλλοὺς ἀναγνώστας.»

— «Ὅλα τὰ συγγράμματα διαβάζονται». — «Περὶ τίνος ἐπραγματεύετο;» — «Μὰ ὅπως ὅλοι οἱ ἄλλοι: ἰδέας περὶ τοῦ καλοῦ, τοῦ ὡραίου καὶ τῶν ὑπολοίπων.» — «Ναί, ναὶ ἐνθυμοῦμαι.» — «Τὸ ὕφος του ἦτο κάπως βαρύ.» — «Πόσοι ἀπ' αὐτοὺς εἶνε κάτω ἀπὸ τὸ χῶμα!» «Ναί, ἡ ρωσσικὴ γῆ εἶνε πλουσία ὑπ' αὐτὴν τὴν ἔποψιν». Καὶ οἱ γαῖδαροι αὐτοὶ ἀπεμακρύνθησαν. Βεβαίως καὶ ἔπαινοι δὲν θὰ ἀνύψωναν τὴν θερμοκρασίαν τοῦ τάφου.....ἀλλὰ παρ' ὅλα αὐτὰ ἡ συνομιλία των ἦτο προσβλητική. Εἶχα μιὰ ἐπιθυμία νὰ τοὺς ὑβρίσω!

— Ἔπρεπε νὰ τὸ κάμῃς, εἶπεν ὁ διάβολος μειδιῶν.

— Ὄχι τὸ ξεύρεις, αὐτὸ δὲν γίνεται. Εἴμεθα εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ 20οῦ αἰῶνος καὶ ἔξαφνα οἱ νεκροὶ νὰ ὁμιλοῦν καὶ νὰ ὑβρίζουν!.....Δὲν ἔχει καμμίαν ἔννοιαν καὶ θὰ ἦτο καὶ ἕνα κακὸ παιχνίδι διά τοὺς ὑλιστάς.

Ὁ διάβολος ἠσθάνετο ὅτι ἤρχιζε πάλιν νὰ πλήττῃ.

Ὁ συγγραφεὺς αὐτὸς καθ' ὅλην του τὴν ζωὴν ἤθελε νὰ παίζῃ τὸν πρῶτον ρόλον εἰς ὅλους τοὺς γάμους καὶ εἰς ὅλας τὰς κηδείας. Καὶ τώρα ὅπου εἶχε καθ' ὅλα νεκρωθῇ, μόνη ἡ φιλοδοξία του ἐπέζη. Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ὡς ἄνθρωπος ἔχει καμμίαν σπουδαιότητα εἰς τὴν ζωήν; Μόνον τὸ πνεῦμά μου ἐνδιαφέρει καὶ μόνον ἐκεῖνο εἶνε ἄξιον χειροκροτημάτων καὶ θαυμασμοῦ. Πόσον οἱ ἄνθρωποι εἶνε πληκτικοί. Αὐτὰ ἐσυλλογίζετο ὁ διάβολος καὶ ἐσκέπτετο μάλιστα νὰ προτείνῃ εἰς τὸν συγγραφέα νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν τάφον του, ὅτε ἔξαφνα τοῦ ἐπῆλθε μία σκέψις γεμάτη κακίαν. Εὑρίσκοντο εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς ἀγορᾶς καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη ὑψηλαὶ κατοικίαι τοὺς περιέβαλλον. Ἐπάνω ἠπλώνετο ὁλόμαυρος ὁ οὐρανός, ἐφαίνετο ἀκριβῶς εἰς τὸ ἴδιον ἐπίπεδον τῶν στεγῶν καὶ ἔρριπτε βλέμμα μελαγχολικὸν εἰς τὸ βρωμερὸν χῶμα.

— Ἄκουσε, εἶπεν ὁ διάβολος ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν συγγραφέα μὲ ὕφος εὐγενές, μήπως εἶχες τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἴδῃς τὴν σύζυγόν σου τί κάνει αὐτὴν τὴν στιγμήν.

— Ἀλήθεια, δὲν ξεύρω ἂν μὲ παρακινῇ τίποτε, ἀπήντησεν ὁ συγγραφεὺς ἀργά.

— Ἔ! ἔ! βλέπω ὅτι εἶσαι σωστὸ πτῶμα, ἀνεφώνησεν ὁ διάβολος, ὁ ὁποῖος προσεπάθει νὰ τὸν ἐξεγείρῃ.

— Ὤ! ὄχι, δὲν εἶνε ἀλήθεια, καὶ ὁ νεκρὸς ἐκίνησε ζωηρὰ τὰ ὀστᾶ του. Εἶμαι ἕτοιμος.....Ἄλλως τε .....δὲν θὰ μὲ ἴδῃ.....καὶ ἔπειτα καὶ ἂν μ' ἔβλεπε, δὲν θὰ μ' ἐγνώριζε ποτέ.

Καὶ ἔξαφνα ὁ τοῖχος μιᾶς κατοικίας κατέπεσε καὶ ἔγινε διαφανὴς σὰν ὑάλινος. Ὁ συγγραφεὺς εἶδε τὸ ἐσωτερικὸν μιᾶς πολυτελοῦς κατοικίας, μεγάλα καὶ ὡραῖα δωμάτια, ὅπου ἐβασίλευεν ἡ ἀφθονία καὶ ἡ ἡσυχία.

— Τί ὡραῖα ποῦ θὰ εἶνε νὰ ζῇ κανεὶς ἐδῶ....εἶπε μὲ ὕφος ἐπιδοκιμαστικόν. Ἐὰν εἶχα τέτοια ἀνάπαυσιν, ἴσως δὲν θ' ἀπέθνησκα....

— Μοῦ ἀρέσει καὶ ἐμένα ἡ κατοικία, ἀπήντησεν ὁ διάβολος μ' ἕνα μειδίαμα, καὶ ἡ ἐπίπλωσις δὲν στοιχίζει πολύ, τρεῖς χιλιάδες ρούβλια περίπου.....

— Χμ! δὲν στοιχίζει ἀκριβά; Ἐν τούτοις ἐνθυμοῦμαι ὅτι τὸ σπουδαιότερο βιβλίο μου, μοῦ εἶχε φέρῃ κέρδος μόνον, ὀκτακόσια δέκα πέντε ρούβλια καὶ εἶχα ἐργασθῇ ὁλόκληρον ἔτος.....Ἀλλὰ ποῖος κατοικεῖ ἐδῶ λοιπόν;

— Ἡ σύζυγός σου.

— Ἐκείνη; Ἄ! χαίρω διὰ λογαριασμόν της. Κ' ἐκείνη ἡ γυναῖκα ἐκεῖ ἀριστερὰ εἶνε αὐτή;

— Ναί.....καὶ βλέπεις αὐτὸν ποῦ ἔρχεται τώρα;.... Εἶνε ὁ σύζυγός της.

— Πῶς ὠμόρφηνε.....καὶ τί χάριν ἔχει!...Χμ.....ὁ σύζυγός της, λέγεις; Τί γερὸς ἄνδρας, ἡ φυσιογνωμία του μόνον εἶνε κάπως κοινή....ἀλλὰ τέλος πάντων φαίνεται καλὸς ἄνθρωπος .....ἂν καὶ τὸ πρόσωπό του δὲν εἶνε καὶ πολὺ ἔξυπνο....ἀλλὰ ἀρέσει εἰς τὰς γυναῖκας.

— Μήπως θέλεις νὰ ἀναστενάζω γιὰ σένα, ἐπρότεινεν ὁ διάβολος παρατηρῶν μέ πονηρία τὸν δυστυχῆ φιλόλογον. Ἀλλ' αὐτὸς ἦτο ἀπορροφημένος μὲ τὸ θέαμα ποῦ εἶχε ἐμπρὸς εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του.

— Τί χαρούμενη καὶ εὐχαριστημένη φυσιογνωμία ποῦ ἔχουν καὶ οἱ δύο!

Φαίνονται τελείως εὐτυχισμένοι μὲ τὴν ζωήν....ξεύρεις ἂν τὸν ἀγαπᾷ;

— Ναὶ πολύ.

— Καὶ τί ἐργασία κάμνει;

— Εἶνε ὑπάλληλος σ' ἕνα κατάστημα νεωτερισμῶν.

— Ὑπάλληλος, σὲ κατάστημα νεωτερισμῶν!..... ἐπανέλαβε μὲ δυσκολία ὁ συγγραφεὺς καὶ πολὺ ὥρα ἔμεινε σιωπηλός. Ὁ διάβολος τὸν παρετήρει καὶ ἐμειδία εἰρωνικῶς.

— Σ' εὐχαριστεῖ αὐτὸ τὸ θέαμα; ἠρώτησεν.

Ὁ συγγραφεὺς ἤρχισε νὰ ὁμιλῇ μὲ δυσκολίαν: — Εἶχα παιδιά.....ναί ζοῦν τὸ ξεύρω. Μιὰ κόρη καὶ ἕνα ἀγόρι, ...Ἄλλοτε ἔλεγα: ὁ υἱός μου θὰ γίνῃ τίμιος ἄνθρωπος.

— Ὑπάρχουν πολλοὶ τίμιοι ἄνθρωποι, χρειάζονται ἄνθρωποι τέλειοι εἶπεν ὁ διάβολος μὲ ψυχρότητα καὶ ἤρχισε νὰ σφυρίζῃ ἕνα ἡρωϊκὸ ἐμβατήριο.

Σκέπτομαι ὅτι ὁ ὑπάλληλος θὰ εἶνε πολὺ κακὸς παιδαγωγὸς καὶ ὁ υἱός μου....τὸ κενὸν κρανίον τοῦ συγγραφέως ἐκινεῖτο λυπηρά.

— Κύτταξε πῶς τὴν φιλεῖ. Ζοῦν εὐτυχισμένη ζωή, εἶπεν ὁ διάβολος.

— Ναί....Καὶ ὁ ὑπάλληλος εἶνε πλούσιος.;

— Ἦταν πτωχὸς σὰν ποντικὸς ἐκκλησίας· ἀλλὰ ἡ γυναῖκά σου εἶνε πλουσία.

— Ἡ γυναῖκά μου; ποῦ εὗρε τὰ χρήματα;

— Μὰ εἶνε τὸ κέρδος τῆς πωλήσεως τῶν ἔργων σου.

— Ἄ! εἶπεν ὁ φιλόλογος κινῶν βραδέως τὸ κενὸν καὶ γυμνό του κρανίον.

Ἄ! ἔτσι λοιπόν! Ὥστε ὅλην μου τὴν ζωὴν εἰργάσθηκα διὰ τὸν ὑπάλληλον!

— Μοῦ φαίνεται ὅτι ἔτσι εἶνε, συγκατένευσεν ὁ διάβολος μὲ τόνον χαρωπόν.

Ὁ συγγραφεὺς ἐχαμήλωσε τὸ κρανίον καὶ εἶπε!

— Ὁδήγησέ με πάλιν σὲ παρακαλῶ εἰς τὸν τάφον μου.

Ἦτο σκοτεινά· ἡ βροχὴ ἔπιπτε· τὰ σύννεφα αἰωρίζοντο βαρέα ἐπάνω εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ὁ συγγραφεύς τοῦ ὁποίου τὰ ὀστᾶ ἔτριζον, διηυθύνθη μὲ ὁρμὴν πρὸς τὸ νεκροταφεῖον. Ὁ διάβολος τὸν ἠκολούθει σφυρίζων χαρωπά.

*
* *

Βεβαίως ὁ ἀναγνώστης δὲν εἶνε εὐχαριστημένος. Ὁ ἀναγνώστης ἔχει κορεσθῇ ἀπὸ φιλολογίαν καὶ ἐκεῖνοι ἀκόμη, οἱ ὁποῖοι γράφουν μόνον διὰ νὰ κολακεύουν τὰ ἐνστικτά του, σπανίως τὸν εὐχαριστοῦν. Εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν ὁ ἀναγνώστης δὲν εἶνε εὐχαριστημένος, διότι δὲν τοῦ ἀνέφερα τίποτε περὶ τῆς κολάσεως. Ἀφ' οὗ ὁ ἀναγνώστης εἶνε πεπεισμένος καὶ δικαίως, ὅτι μετὰ τὸν θάνατόν του θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν κόλασιν, θὰ ἤθελε νὰ μάθῃ μερικὰς λεπτομερείας διὰ τὸν τόπον τῶν βασάνων. Ἀλλὰ πράγματι, δὲν ἔχω τίποτε νὰ εἴπω εἰς τὸν ἀναγνώστην, διότι ἡ κόλασις ἐκείνη, ἡ πλήρης φλογῶν, ὅπως τὴν φαντάζονται, δὲν ὑπάρχει. Ἀλλὰ ὑπάρχει κάτι ἄλλο, κάτι πολὺ φρικτότερον.

Μόλις ὁ ἰατρὸς εἶπῃ εἰς τοὺς οἰκείους σου:

— Ἀπέθανε....

Εἰσέρχεσαι εἰς τόπον γεμάτο φῶς, καὶ εἶνε τόπος τῆς συνειδήσεως τῶν σφαλμάτων σου.

Εἶσαι ἐξηπλωμένος εἰς τὸ βάθος ἑνὸς τάφου, εἰς ἕνα φέρετρον στενό, καὶ ἐμπρός σου περνᾷ ὡσὰν τροχὸς ποῦ περιστρέφεται, ἡ πτωχή σου ζωή. Ἐξελίσσεται ἀργὰ ἀργά, μὲ βραδύτητα σκληρὰν καὶ ἐκτυλίσσεται ὁλόκληρος, ἀπὸ τὸ πρῶτό της βῆμα μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς τῆς ὑπάρξεώς σου. Καὶ θὰ βλέπῃς ὅλα ὅσα ἔκρυψες καὶ εἰς τὸν ἑαυτόν σου κατὰ τὴν ζωήν σου· θὰ ἐπαναζήσουν ὅλαι σου αἱ σκέψεις· θὰ ἀντιληφθῇς ὅλα σου τὰ ἄδικα βήματα· καθεμία ἀπὸ τὰς στιγμὰς ποῦ ἔζησες, θὰ ἀνανεωθῇ. Καὶ διὰ νὰ ὑποφέρῃς ἀκόμη περισσότερον θὰ ἔχῃς τὴν βεβαιότητα ὅτι τὴν παράλογον καὶ γελοίαν ὀδὸν τὴν ὁποίαν ἐβάδισες, βαδίζουν οἱ ἄλλοι, ὅτι δοῦλοι τοῦ ψεύδους συνωθοῦνται καὶ διαγκωνίζονται εἰς αὐτήν. Καὶ τὸ ἐννοεῖς, βλέπεις καθαρὰ αὐτὰ τὰ πράγματα: ἐκτελοῦν ὅλα αὐτὰ διὰ νὰ καταλήξουν εἰς τὴν ἰδίαν κατάστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκεσαι, διὰ νὰ μάθουν πόσον εἶνε ἐπαίσχυντον νὰ ζοῦν τὴν ἐγωϊστικήν καὶ ἀθλίαν αὐτὴν ζωήν.

Ἀλλὰ μάτην γνωρίζεις ὅτι σπεύδουν εἰς τὴν καταστροφήν των, δὲν ἔχεις τὴν δύναμιν νὰ κάμῃς καμμίαν κίνησιν, νὰ φωνάξῃς καὶ ἡ ἐπιθυμία νὰ τοὺς βοηθήσῃς θὰ ξεσχίζῃ ἀνωφελῶς τὴν καρδία σου....

Καὶ ἡ ζωή σου περνᾷ ἐμπρός σου, καὶ περνᾷ καὶ ξαναπερνᾷ ἀκόμη, καὶ πάλιν παρουσιάζεται ἐνώπιόν σου ἀπὸ τὸ ἓν ἄκρον ἕως τὸ ἄλλο....Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ ἐργασία τῆς συνειδήσεώς σου δὲν τελειώνει, δὲν θὰ τελειώσῃ ποτέ.....καὶ ἡ φρίκη τῶν πόνων σου δὲν θὰ παύσῃ ποτέ.....ποτέ.....ποτέ.

Κ. Χ. Π.

ΒΥΖΑΝΤΙΑΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΠΑΡΟΙΚΙΑ ΕΝΕΤΩΝ ΕΝ ΛΗΜΝΩι

ΗΔΗ ἀπὸ τῆς 10ης ἑκατονταετηρίδος ἤρχισαν οἱ Ἐνετοὶ νὰ ἱδρύωσι τὰ ἐμπορικά αὐτῶν πρακτορεῖα ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Διαρκῆς ἔκτοτε διεξάγεται ἀγὼν τῶν μὲν Ἐνετῶν ἐπιζητούντων ἑκάστοτε νέας παρανομίας, ὅπως ἀσκῶσι ἐλευθερώτερον καὶ ἐπικερδέστερον τὸ ἐν Ἀνατολῇ ἐμπόριον αὐτῶν, τῶν δ' ἐν Βυζαντίῳ ἀνθισταμένων μὲν καὶ μὴ ἐνδιδόντων ἐν δσῳ ἄλλοι κίνδυνοι περιεστοίχιζον αὐτούς, ἀναγκαζομένων δ' ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει νὰ ὑποκύπτωσιν.

Οὕτως ἐν ἔτει 991 ἰδιαίτερον χρυσόβουλλον τοῦ αὐτοκράτορος Βασιλείου τοῦ Β'. παρεχώρει αὐτοῖς ἀρκοῦντα ἐμπορικὰ προνόμια, τὰ ὁποῖα μεγάλως ηὐρύνθησαν τῷ 1082 ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ὅστις περιπλακεὶς εἰς πόλεμον πρὸς τὸν Ροβέρτον Γυϊσκάρδον τὸν τότε ἡγεμόνα τῶν ἐν τῇ Κάτω Ἰταλίᾳ Νορμανδῶν ἐνόμισεν ἀναγκαῖον νὰ ζητήσῃ τὴν συμμαχίαν ἐκείνων. Διὰ χρυσοβούλλου τότε ἀπολυθέντος ἐκτήσαντο οὗτοι οὐ μόνον ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀλλὰ καὶ ἐν πολλαῖς ἄλλαις πόλεσι τοῦ κράτους, ἰδιαίτερον τμῆμα, ὅπερ ἐχρησίμευεν ὡς κέντρον τῶν ἐν ταῖς πόλεσι ταύταις Ἐνετῶν ἐμπόρων, πρὸς δὲ τούτοις καὶ πλεῖστα ἄλλα ἀξιολογώτατα ἐμπορικὰ δικαιώματα καὶ προνομίας.

Μεταξὺ τῶν πόλεων ἐν αἷς ἐγκατέστησαν ἤδη οἱ Ἐνετοὶ ἐπισήμως τὰς ἐμπορικὰς αὐτῶν ἀποικίας δὲν ἀναφέρεται ἡ Λῆμνος ἀλλὰ δὲν ἐβράδυνε νὰ ταχθῇ καὶ αὕτη μεταξὺ τούτων. Τῷ ὄντι, ὅτε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξίου, ὁ νέος αὐτοκράτωρ Ἰωάννης ὁ Κομνηνὸς δὲν ἤθελε νὰ ἀναγνωρίσῃ τὰ ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ παραχωρηθέντα αὐτοῖς προνόμια, ἐκήρυξεν ἡ Ἐνετία τὸν πόλεμον πρὸς τὸ Βυζάντιον, ὃν αὐτὸς ὁ Δόγης Δομένικος Michieli ἀνέλαβε προσωπικῶς νὰ διεξαγάγῃ. Μετὰ δὲ τὴν κατάληψιν καὶ δήωσιν τῶν σπουδαιοτέρων τοῦ Αἰγαίου νήσων ὑπὸ τοῦ ἑνετικοῦ στόλου, ἠναγκάσθησαν οἱ ἐν Βυζαντίῳ τῷ 1126 νὰ ἀναγνωρίσωσι διὰ νέου χρυσοβούλλου τὰς προτέρας αὐτῶν προνομίας. Βεβαίως τότε, ἂν μὴ πρότερον ἤδη ἐγκαθιδρύθησαν οἱ Ἐνετοὶ ἐπὶ τῆς νήσου ἡμῶν.

Ἐπίσημον ἔγγραφον [1] χορηγεῖ ἡμῖν ἀπόλυτον περὶ τούτου βεβαιότητα. Διὰ τούτου (ἐκδοθέντος κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1136) δωρεῖται ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Λήμνου Μιχαὴλ ναΐσκον τοῖς ἐν Κοτζίνῳ ἐνετοῖς, οὗ τὰ ὅρια ὁρίζονται μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας καὶ ἀκριβείας, ρητῶς δ' ἅμα λέγεται ἐν τῷ ἐγγράφῳ, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐξέλθωσιν αὐτῶν μηδὲ νὰ ἐνοχλήσωσι τοὺς παροικοῦντας. Πρὸς τούτοις ὑπισχνοῦνται οἱ Ἐνετοί, ὅπως κτίσωσιν ἐν τούτῳ ἰδίαις δαπάναις ἐκκλησίαν εἰς τιμὴν καὶ δόξαν τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου, διότι ὑπὸ τὴν ἐν ὀνόματι τούτου ἐν Ἐνετίᾳ μονὴν ἐμελλε κυρίως νὰ ὑπάγηται τοῦ λοιποῦ ἡ μέλλουσα νὰ ἀνιδρυθῇ ἐκκλησία, πρὸς δὲ καὶ ὅπως παρέχωσι κατ' ἔτος τῇ ἀρχιεπισκοπῇ Λήμνου καθαρὸν ἔλαιον «δύο θαλάσσια μέτρα». Ἐν τέλει προστίθεται, ὅτι πάντες οἱ μετὰ ταῦτα ἀρχιεπίσκοποι καὶ κληρικοὶ τῆς Λήμνου ὀφείλουσι νὰ ἀναγνωρίσωσι τὴν δωρεὰν ταύτην ἵνα μὴ ὑποπέσωσι ταῖς ἀραῖς τῶν 318 θεοφόρων πατέρων.

Ἐκ τούτων δυνάμεθα βεβαίως νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ἡ ἐν Λήμνῳ Ἐνετικὴ ἀποικία ἦτο ἤδη κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἀρκούντως πολυπληθής. Εἰ καὶ ἀναφέρονται μόνον ἐν Κοτζίνῳ, ἐν τούτοις εἶναι πιθανόν, ὅτι ἔζων τοιοῦτοι καὶ ἐν Παλαιοκάστρῳ· ἴσως μόνον ἡ ἐν τῇ πρώτῃ πόλει παροικία αὐτῶν ἦτο πολυπληθεστέρα, διότι ἕνεκα τοῦ ἀσφαλεστέρου λιμένος βεβαίως μείζων ἐμπορικὴ κίνησις ἐν ταύτῃ ὑπῆρχε.

Ποία ὑπῆρξεν ἡ τύχη τούτων κατὰ τὸ 1171, ὅτε ὁ Μανουὴλ περιῆλθεν εἰς ῥῆξιν πρὸς τὴν ἑνετικὴν δημοκρατίαν καὶ διὰ διατάγματος προσέταξεν, ὅπως συλληφθῶσιν ἅπαντες οἱ ἐν τῷ κράτει τοιοῦτοι καὶ δημευθῶσιν αἱ οὐσίαι αὐτῶν, δὲν γινώσκομεν· βέβαιον ὅτι ἐκ τοῦ ἀγῶνος ἐκείνου τῶν ἡμετέρων πρὸς τοὺς Ἐνετούς, οὗτοι ἐξῆλθον νικηταὶ καὶ τὰ παραχωρηθέντα αὐτοῖς προνόμια ἦσαν καὶ αὖθις σεβαστά. Ἡ ἐπὶ τῆς νήσου ἡμῶν ἐμπορικὴ αὐτῶν παροικία εἶναι πιθανώτατον ὅτι τοῦ λοιποῦ ἐπὶ μᾶλλον ἰσχυροποιήθη. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἐν συνθήκῃ, ἥτις συνήφθη μεταξὺ Ἀλεξίου καὶ τῆς Ἐνετικῆς δημοκρατίας τῷ 1199, καὶ δι' ἧς καθωρίζοντο οἱ τόποι ἐν οἷς οἱ Ἐνετοὶ ἐδικαιοῦντο ἐλευθέρως νὰ ἐμπορεύωνται, δὲν ἀναφέρεται ρητῶς ἡ Λῆμνος, εἰ καὶ μνημονεύονται ἡ Λέσβος, ἡ Χίος καὶ ἄλλαι νῆσοι ἐκ τῆς δωδεκανήσου. Εἶναι δ' ὅμως δύσκολον νὰ ὑποτεθῇ ὅτι οἱ Ἐνετοὶ ὁλοσχερῶς ἐξεώσθησαν ἐκ τῆς νήσου ἡμῶν καὶ φαίνεναι μᾶλλον ὅτι πρέπει νὰ περιλάβωμεν τὴν Λῆμνον ὑπὸ τὴν γενικὴν ἔκφρασιν τοῦ θέματος Αἰγαίου οὗ μέρος ὡς γνωστὸν ἀπετέλει ἡ Λῆμνος. [2]

(1) Tafel und Thomas Urkunden zur älteren Handels und Staats geschichte der Republik Venedig I σελ. 98 ἀριθ. 44.

(2) Tafel—Symbolarum criticarum geographiam byzantinam spectantium I μερ. σελ. 32.

Κατὰ τὴν τῷ 1204 γενομένην διανομὴν ἡ Λῆμνος ἔλαχε τῷ αὐτοκράτορι Βαλδουΐνῳ [1]. Αἱ χῶραι δ' ὅμως τὰς ὁποίας οἱ κατακτηταὶ διενέμοντο πρὸς ἀλλήλους ἔπρεπε νὰ ὑποταχθῶσιν αὐτοῖς· πρὸς τοῦτο δ' ἀπῃτοῦντο οὐ μόνον στόλος καὶ στρατὸς ἀλλὰ καὶ χρήματα οὐκ ὀλίγα. Ἡ Ἐνετία, ἥτις κατὰ φυσικὸν λόγον ἔλαβε μέρος τοῦ νησιωτικοῦ κόσμου εἰς τὸ μερίδιον αὐτῆς βλέπουσα, ὅτι ἡ πραγματικὴ τῶν πολυπληθῶν τοῦ Αἰγαίου πελάγους νήσων κατάκτησις θὰ παρεῖχεν αὐτῇ ἐπὶ μακρὸν χρόνον πράγματα κατέφυγεν εἰς τὸ ἔξῆς μέσον· ἀνέθηκε δῆλα δὴ εἰς ἐπιφανεῖς πολίτας αὐτῆς ἐξ εὐπατριδῶν καταγομένους, ὅπως αὐτοὶ φροντίσωσι νὰ κυριεύσωσι τὰς νήσους καὶ ἐγκαταστήσαντες εἶτα παροικίας πολιτῶν Ἐνετῶν ἀρχωσιν αὐτῶν ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τῆς μητροπόλεως. Εἰς τὴν πρόσκλησιν ταύτην τὴν τοσοῦτον ἄλλως δελεαστικὴν προσέδραμον οὐκ ὀλίγοι, οἵτινες ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Μάρκου Σανούτου κατέλαβον πάσας τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου καί, ἀφ' οὗ ὤμοσαν πίστιν αὐτῷ ἐγκατέστησαν ὡς δεσπόται ἐν αὐταῖς.

Ἡ Λῆμνος συμμερισθεῖσα καὶ αὕτη τὴν τύχην τῶν λοιπῶν περιῆλθεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς ἐπιφανοῦς ἑνετικῆς οἰκογενείας τοῦ Φλοκάλου Navigajoso [2]. Ἀλλ' οὕτω περιήρχετο πράγματι ἡ νῆσος ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς Ἐνετίας, ἐν ᾧ κατὰ τὴν ἀρχικὴν διανομὴν εἶχε περιληφθῇ μεταξὺ τῶν χωρῶν τῶν ἀποτελούντων τὸ μερίδιον τοῦ αὐτοκράτορος. Ἵνα οἰκονομηθῇ ἡ δυσχέρεια αὕτη ὁ μὲν Φλόκαλος ὤμοσε πίστιν τῷ αὐτοκράτορι Ἐρρίκῳ διαδόχῳ τοῦ ἀποθανόντος Βαλδουΐνου, οὗτος δὲ ἀπένειμεν αὐτῷ τὸν τίτλον τοῦ Μεγάλου Δουκὸς τῆς Λήμνου [3]. Οὕτω λοιπὸν ἀπὸ τοῦ 1207, διότι τῷ ἔτει τούτῳ μόλις συνεπληρώθη ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν ἡ κατάληψις τῶν νήσων, κύπτει ἡ Λῆμνος τὸ πρῶτον ἤδη ὑπὸ τὸν Ἐνετικὸν ζυγὸν ἀπολέσασα τὴν αὐτονομίαν αὐτῆς.

Πρὶν δ' ὅμως ἐκθέσωμεν τὰ κατὰ τὴν δυναστείαν τῶν Ἐνετῶν ἐν Λήμνῳ δὲν νομίζομεν ἄσκοπον διὰ πλειόνων πως νὰ εἴπομεν περὶ τοῦ τῆς μεταλλαγῆς τοῦ ὀνόματος τῆς νήσου κατὰ τοὺς χρόνους περίπου τούτους γενομένης καὶ τῆς σπουδαιότητος, ἣν τότε ἀκριβῶς προσέλαβεν ὁ Κότζινος, ἡ ἑτέρα τῶν πόλεων τῆς νήσου, μετὰ τὴν ἀφάνειαν εἰς ἣν μικρὸν κατὰ μικρὸν περιέπεσεν ἡ οὐχὶ μακρὰν τούτου κειμένη ἀρχαία τῆς Λήμνου πόλις Ἥφαιστία.

Πόθεν τὸ ὄνομα Σταλιμένη.

Ἐπισήμως ἡ Λῆμνος οὐδέποτε καθ' ἅπαντα τὸν βίον τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους μετήλλαξε τὸ ὄνομα

(1) Tafel. εὐθ. ἀν. σελ. 62 καὶ ἑξ.

(2) Estratti degli Annali Venet. di Stefano Magno Τομ. II fol· 79 v. ἐν τοῖς Chroniques Greco-Romanes τοῦ Hopf σελ. 179.

(3) Tafel und Thomas Urkunder κτλ. σελ. 3 ἔγγρ. 143. Κυρίως κατ' ἀρχὰς ἐδόθη τῷ Navigajoso ὁ τίτλος τοῦ μεγάλου Δουκὸς τοῦ Κράτους (imperiali privilegio Imperii mega ducha est effectus), ἀλλ' εἶτα εἶναι γενικῶς γνωστὸς ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦ M. Δ. τῆς Λήμνου, ὡς παράτε τῷ Στεφάνῳ Magno II fol. 79 v, καὶ ἀλλαχοῦ προσαγορεύεται.

αὐτῆς. Παρὰ πᾶσιν ἀνεξαιρέτως τοῖς βυζαντιακοῖς συγγραφεῦσι μόνον διὰ τοῦ γνησίου καὶ παλαιοῦ αὐτῆς ὀνόματος ἀναφέρεται. (1) Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον προσονομάζονται ἐπ' ἴσης πάντες οἱ κατὰ καιροὺς ἀρχιερεῖς αὐτῆς ἀπὸ τοῦ πρώτου, τοῦ Στρατηγίου, μέχρι τοῦ τελευταίου. Ἐν ἅπασι δ' ἐπίσης τοῖς ἐπισήμοις ἐγγράφοις τοῖς ἑλληνιστὶ συντεταγμένοις, ἐν οἷς γίνεται γόγος περὶ τῆς νήσου ἡμῶν πάντοτε ὁ τύπος Λῆμνος ἀπαντᾷ οὐδ' ἅπαξ δὲ ὁ Σταλημένη (2).

Ἐκ τούτων πάντων ἕπεται ἀναμφιρήστως, ὅτι τῆς μεταβολῆς ταύτης ἡ ἀρχὴ δὲν πρέπει νὰ ζητηθῇ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν οἵτινες ἐξηκολούθουν ἀείποτε νὰ καλῶσι τὴν νῆσον, ὡς καὶ παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἐκαλεῖτο.

Τὸ πρῶτον εὑρίσκομεν τὸν τύπον Σταλημένη ἐν ἐγγράφῳ Ἐνετικῷ τῷ 1205, ἐν ᾧ ἀναφέρονται αἱ ὑπὸ τῶν εὐπατριδῶν Ἐνετῶν καταληφθεῖσαι νῆσοι τοῦ Αἰγαίου (3) πρὸς δὲ καὶ ἐν δυσὶν ἑτέροις (4) ἀναγομένοις εἰς τὸ ἥμισυ τοῦ 13ου αἰῶνος.

Πρὸ τῶν χρόνων τούτων οὐδεμία μνεία τοῦ τύπου τούτου ὑπάρχει· δὲν εἶναι ὅλως ἀπίθανον, ὅτι ἤδη ἀπὸ τοῦ 12ου ἴσως μάλιστα ἀπὸ τοῦ 11 αἰῶνος ἤρχισε νὰ γίνηται χρῆσις τούτου. Ἡ γένεσις ἄρα τοῦ Σταλημένη συμπίπτει πρὸς τὴν ἐν Λήμνῳ ἢ καθόλου ἐν τῷ Αἰγαίῳ παρουσίαν τῶν Ἐνετῶν. Οὗτοι ὡς ἄπειροι τῆς ἑλληνικῆς εὐκόλως συνέχυσαν τὴν φράσιν ς' τὴ Λῆμνο ἣν ἤκουον συχνὰ προφερομένην παρὰ τῶν Ἑλλήνων ναυτῶν δηλούντων τὸν τόπον τῆς κατευθύνσεως αὐτῶν, νομίσαντες, ὅτι τὸ ὅλον ἀπετέλει τὸ ὄνομα τῆς νήσου καὶ ἔπλασαν οὕτω τὸν ἀνάπηρον τύπον Σταλημένη ὅστις ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἐκράτησεν ἰδίᾳ παρὰ τῷ ναυτικῷ κόσμῳ. Ὅτι ἡ τοιαύτη τῆς λέξεως παραγωγὴ εἶναι ἡ μόνη ὀρθὴ (οὐχὶ δὲ ἡ ἐκ τοῦ λίμνη διὰ τὸ ταπεινὸν δηθεν τῆς νήσου, ἢ ἐκ τοῦ 's τὸ λιμένα ὡς παρά τισι τῶν προηγησαμένων αὐτὴν ἀναγινώσκει τις) δεικνύουσι καὶ ἄλλαι ὅμοιαι διαστρεβλώσεις ἑλληνικῶν τοπικῶν ὀνομάτων. Οὕτως αἱ Ἀθῆναι μετεποιήθησαν εἰς Σατίνε, αἱ Θῆβαι εἰς Στῆβες ἢ Ἀστήβας, ἡ Δία εἰς Σταντίαν, ἡ Κέρκυρα εἰς Στοὺς κορφοὺς ἡ Κῶς εἰς Σταγκῶ, κ.τ.λ. (5) Οὐδαμῶς δὲ πρέπει νὰ θεωρηθῇ παράδοξον τοῦτο προκειμένου περὶ ξένων ἀγνοούντων τὴν ἑλληνικὴν ἀφ' οὗ καὶ σήμερον ἔτι διαπρεπεῖς ἑλληνισταὶ ὑποπίπτουσιν εἰς τοιαῦτα σφάλματα, ὡς ἐπὶ παραδείγματι ὁ Conze, ὅστις περιοδεύων τὴν Λῆμνον τῷ 1858 ἐσημείωσε χωρίον τι Θάνος καλούμενον ἐσφαλμένως προθέσας καὶ τὸ ἄρθρον καὶ σχηματίσας οὕτω τραγελαφικὸν τύπον Τοθάνος (1).

Ὁ τύπος Σταλημένη φαίνεται πιθανὸν ὅτι οὐδέποτε ἀπέβαλε τελείως τὸν γνήσιον τοιοῦτον Τὸ Σταλημένη ἦν ἐν γενικῇ χρήσει παρὰ τοῖς Ἐνετοῖς καὶ καθ' ὅλου τοῖς ἐξ Ἑσπερίας ναύταις πιθανῶς δὲ καὶ παρὰ τοῖς ἡμετέροις τοιούτοις, ἀλλὰ τὸ Λῆμνος ἦτο ἐν χρήσει παρὰ τοῖς γεωργοῖς κοτσίκοις τῆς νήσου.

Παραδίδει μὲν ὁ Bondelmonti, ὁ κατὰ τὸ πρῶτον τέταρτον τοῦ 15ου αἰῶνος γράψας τὸ περὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου ἔργον αὐτοῦ, ὅτι τότε ἡ νῆσος ὠνομάζετο Σταλημένη, τὸ αὐτὸ λέγει καὶ ὁ Porcachi (1547), ἀλλ' ὁ Belon, ὅστις περὶ τὰ μέσα τοῦ 16ου αἰῶνος μετέβη εἰς Λῆμνον λέγει ρητῶς, ὅτι ἡ μὲν πόλις τῆς νήσου ὠνομάζετο Λῆμνος ἡ δὲ νῆσος Ἰταλιστὶ Σταλημένη (2). Τὸ ὄνομα λοιπὸν Λῆμνος διετηρεῖτο ἤδη παρὰ τοῖς κατοίκοις τῆς νήσου, οἵτινες ὡς τὴν πρωτεύουσαν πόλιν, οὕτω καὶ τὴν ὅλην νῆσον, εἶναι πιθανὸν ὅτι ἐκάλουν. Ἔπειτα καὶ οἱ Τοῦρκοι, οἵτινες βεβαίως παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἐδιδάχθησαν τὴν ὀνομασίαν τῆς νήσου, ἔχουσι καὶ νῦν καὶ κατὰ τοὺς προηγουμένους αἰῶνας, τὸν τύπον Λήμνο ὅστις βεβαίως εἶναι ὁ αὐτὸς τῷ Λῆμνος (3)

Παρὰ τὸ Σταλημένη λοιπὸν τοῦ ναυτικοῦ κόσμου ὑπῆρχε καὶ τὸ Λῆμνος ἐν ἀρκούντως εὐρείᾳ χρήσει· ἀκριβῶς δὲ τούτου ἕνεκα ἐξηφανίσθη μικρὸν κατὰ μικρόν ὁ ὀθνεῖος τύπος καὶ ἐκράτησεν ὁ γνήσιος, ὥστε σήμερον οὐδὲ εἷς ἐν Λήμνῳ μεταχειρίζεται αὐτόν. Ἡ βαθμιαία δ' αὕτη ἐξαφάνισις ἤρχισεν ἤδη ἀπὸ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Ὁ Van Kinsbergen ἐπισκεφθεὶς τὴν νῆσον ἡμῶν περὶ τὰ τέλη τοῦ 18ου αἰῶνος λέγει, ὅτι ἡ νῆσος ὠνομάζετο Λῆμνος ἢ Σταλημένη (4). Ὁ Sibthorp (5) ὅμως ὁ Hunt (6) καὶ Richter (7) οἵτινες ἀρχομένου τοῦ παρελθόντος αἰῶνος μετέβησαν εἰς Λῆμνον καὶ μετέδοσαν εἰς ἡμᾶς εἰδήσεις τινὰς περὶ αὐτῆς οὐδαμῶς ἀναφέρουσι τὸ Σταλημένη.

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ ἀρχὴ καὶ γένεσις τοῦ κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας ὀνόματος τῆς νήσου ἡμῶν. Παραχθὲν διὰ τῆς ἐπιμιξίας τῶν Ἐνετῶν ἐκράτησεν ἐπί τινας αἰῶνας παρὰ τοῖς ναυτικοῖς ἰδίᾳ, ἤρχισε δ' ἀφανιζόμενον εὐθὺς ὡς ἡ πρὸς τὴν Λῆμνον ἐπικοινωνία τῶν ἐξ ἑσπερίας ναυτῶν ἐξέλιπε οὐκ ὀλίγον εἰς τοῦτο συντελεσάσης καὶ τῆς ἀπακμῆς τοῦ ναυτικοῦ τῶν Λημνίων, ὅπερ ἀκμαῖον ὂν πρότερον, ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος κατέπεσε βαθμηδὸν εἰς τελείαν ἀφάνειαν.

(1) Ἴδε Πασχάλ. Χρονικ. 1 σελ. 58, Δούκαν σελ. 121, 266, 328, 330, 335 καὶ ἑξ. Γεώργ. Παχυμ σελ. 436, Φραντζ. σελ. 327, 413, 415, 425, 447, Ἰωάνν. Κατακουζ. I σελ. 150, Νικηφ. Γρηγορ. 4 σελ. 98, Νικηφόρ. Πατριάρ. Κωνστ. σελ. 86, Συμεῶν. Μαγιστρ. σελ. 704, Ζώσιμ. II 33, Ζωναρᾶν βιβλ. 15 8. 22, Χαλκοκονδ. σελ. 9 καὶ ἄλλ.

(2) Miklosich, Acta et DiPlomata III σελ. 297, VI σελ. 248 καὶ ἑξῆς Σάθα Μεσαιων. βιβλιοθήκης τόμ. 3 σελ. 4 καὶ ἄλλ.

(3) Tafel und Thomas Urkunder zur älteren Handels— und Staats geschihte der Republik Venedig II σελ. 3 ἀριθμ. 143.

(4) Hopf Melanges grecoromanes σελ. 176 Παράβλ. καὶ Tafel uud Thomas III σελ. 159 ἀρ. 370.

(5) Tafel und Thomas Urkunden II σελ. 178 σημ. 2

(1) Ὅμοιόν τι συνέβη τῷ ἄγγλῳ χαρτογράφῳ τῆς Λήμνου, ὅσον ἀφορᾷ τὸ χωρίον Λύχνα, ὅπερ μετεμόρφωσεν εἰς Ταλύχνα.

(2) Belon du Mans. Les observations κτλ. σελ. 95.

(3) Dapper. Description exacte des iles de l'Archipel σελ. 241.

(4) Beschreibung. Von Archipelagus σελ. 71.

(5) Walpole Memoirs relating to European and Asiatic Turkey σελ. 198.

(6) Walpole Travels in various countries of the East σελ. 54.

(7) Wallfahrten in Moigenlande σελ. 451 καὶ ἑξῆς.

Ἡφαιστία καὶ Κότζινος

Ἐκ τῶν δύο πόλεων, ἃς εἶχεν ἡ Λῆμνος, γινώσκομεν ὅτι ἡ Ἡφαιστία ἦτο καὶ μείζων καὶ ἀκμαιοτέρα τῆς Μυρίνης. Εἶναι περίεργον δ' ὅμως, ὅτι ἀπὸ τῶν χρόνων τούτων ἄρχεται τοσαύτη ἐκείνης παρακμή, ὥστε ἐπὶ τέλους τελείως ἐξέλιπε. Δυστυχῶς ἡ ἱστορία οὐδεμίαν κατέλιπεν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου εἴδησιν· εἰς τὸν ἐπισταμένως δ' ὅμως ἐξετάζοντα τὰ σχετικὰ γεγονότα ἡ αἰτία δὲν εἶναι ἐντελῶς ἀφανής.

Δύο καθ' ἡμᾶς λόγοι συνήργησαν εἰς τὴν ἄρδην ἐγκατάλειψιν τῆς πόλεως ταύτης, οἱ εἷς φυσικὸς καὶ ὁ ἕτερος ἠθικός. Ἡ πόλις αὕτη ἦτο ἱδρυμένη ἐπὶ μικρᾶς χερσονήσου ἧς ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ προεκτεινομένη ὀλίγον πρὸς Α. ἐσχημάτιζε μικρὸν ἀλλ' ἀρκούντως ἀσφαλῆ λιμένα· κυρίως ἐξετείνετο, ὡς ἐκ τῶν σῳζομένων ἐρειπίων δείκνυται, μᾶλλον ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς χερσονήσου ταύτης, κειμένη οὕτω μεταξὺ δύο θαλασσῶν. Κύκλῳ σχεδὸν τοῦ εἰρημένου λιμένος, μάλιστα δὲ νοτιοδυτικῶς ὑψοῦνται λόφοι οὕτως ὥστε τὰ ὕδατα καταρρέοντα φυσικῶς πρὸς τὸν λιμένα προσέχωσαν μικρὸν κατὰ μικρὸν αὐτόν. Ἐντεῦθεν λοιπὸν τὸ πρῶτον θανατηφόρον κτύπημα κατὰ τῆς πόλεως· ὁ λιμὴν ὅστις ἦτο πηγὴ εὐπορίας καὶ πλουτισμοῦ τῇ πόλει ἐνεκρώθη πλέον καὶ εἰς τοὺς Ἡφαιστιεῖς ἐπέρχεται ἤδη τὸ πρῶτον ἡ ἰδέα νὰ ζητήσωσι νέαν ἕδραν, νὰ ἀνεγείρωσι νέαν πόλιν. Ὅτι ἤδη ἐπὶ τῶν χριστιανικῶν χρόνων κατῳκεῖτο ἀκόμη ἡ Ἡφαιστία τοῦτο πιστοῦται τρανῶς ἔκ τε τῶν συντριμμάτων μαρμάρων, ἐφ' ὧν εἶναι κεχαραγμένοι σταυροί, καὶ ἄτινα ἐν πληθύι προσπίπτουσιν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ἐπισκέπτου, καὶ ἐκ τείχους ὅπερ πιθανῶς ὡς ὀχύρωμα ἐχρησίμευε περιθέον τὸ ἐπὶ τῆς ἄκρας τῆς χερσονήσου ὕψωμα καὶ οὗτινος τὴν οἰκοδομίαν μόνον εἰς μεταγενεστέρους χρόνους ὀφείλομεν νὰ ἀναγάγωμεν (1). Μέχρι ποίων δ' ὅμως χρόνων ἐξηκολούθησεν ὑφισταμένη δὲν δυνάμεθα δυστυχῶς νὰ εἰπωμεν· τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἐκτὸς τῆς ἕνεκα τῆς προσχώσεως τοῦ λιμένος παρακμῆς αὐτῆς συνέβαινε νὰ κῆται οὐχὶ μακρὰν ἕτερος λιμὴν σχετικῶς πολλῷ μείζων καὶ ἀσφαλέστερος τοῦ ἑαυτῆς, ὁ καὶ νῦν ἔτι γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα Κότζινος. Οὗτος εἶναι πιθανόν, ὅτι ἤρχισε τότε νὰ χρησιμεύῃ αὐτῇ ὡς ἐμπορικὸν ἐπίνειον ἑλκύσας φαίνεται ἐνωρὶς καὶ κατοίκους τινὰς ἰδίᾳ ἐκ τοῦ ναυτικοῦ αὐτῆς πληθυσμοῦ· οὕτω μικρὸν κατὰ μικρὸν προήγετο ὁ τελευταῖος ἀναλώμασιν, ἐννοεῖται, πάντοτε τῆς Ἡφαιστίας, ἧς οἱ κάτοικοι πιθανῶς, ὡς τὰ πολλὰ τὴν ναυτιλίαν μετερχόμενοι, προετίμων τὴν τελευταίαν ταύτην θέσιν ὡς μᾶλλον εὔνουν τῷ ἐπαγγέλματι αὐτῶν.

Ἀλλὰ πλὴν τούτου οὐκ ὀλίγον φαίνεται ὅτι συνεβάλλετο εἰς τὴν ἐρήμωσιν τῆς Ἡφαιστίας καὶ ἑτέρα ἠθικὴ αἰτία. Ἡ πάλη ἥτις κατ' ἀρχὰς βεβαίως διεξήχθη μεταξὺ χριστιανισμοῦ καὶ ἐθνισμοῦ ἔδωκε τὴν πρὸς τοῦτο ἀφορμὴν Ἡ Ἡφαιστία ἦτο ἡ κυρία καὶ ἐπίσημος ἕδρα τῆς πολυθεϊστικῆς λατρείας· ἐν ταύτῃ δὲ δυσκόλως ἠδύνατο κατ' ἀρχάς, ὅτ' ἀκόμη οὐδεμιᾶς ἐτύγχανεν προστασίας ὑπὸ τοῦ κράτους, νὰ τελῶσι τὰς λατρείας αὐτῶν οἱ νεοφώτιστοι χριστιανοί· δὲν εἶναι λοιπὸν ἀπίθανον νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ὁ νέος συνοικισμὸς ὁ γνωστὸς ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Κότζινος πηγάσας, ὡς εἴπομεν, ἕνεκα φυσικῶν κυρίως αἰτιῶν, ἐκραταιώθη καὶ ἐμεγαλύνθη καὶ ἕνεκα τῆς ἀντιδράσεως τῶν ἐν Ἡφαιστίᾳ ἐθνικῶν πρὸς τοὺς χριστιανούς.

Κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ὑποθέτομεν ἡμεῖς ὅτι ἐπῆλθεν ἡ τελεία τῆς Ἡφαιστίας ἀπακμὴ καὶ ἡ ἐκ ταύτης ἀνίδρυσις τοῦ Κοτζίνου. Πότε ἀκριβῶς ἐντελῶς κατηρειπώθη ἡ πόλις τοῦ Ἡφαίστου δὲν γνωρίζομεν δυστυχῶς· ἐὰν πρὸς τοῖς εἰρημένοις ἐπῆλθε καὶ ἄλλη τις συμφορά, πυρκαϊὰ ἐπὶ παραδείγματι ἢ σεισμός, ὁπότε οἱ ὀλίγοι καταστρεπτικώτατοι ἀναφέρονται ὑπὸ τῶν συγγραφέων ἰδίᾳ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἰουστινιανοῦ (1), ὁπότε ἐν διαστήματι τεσσαράκοντα περίπου ἐτῶν (527—565) εἴκοσι τοιοῦτοι μνημονεύονται, ἀγνοοῦμεν. Τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι ἤδη περὶ τὸν 12ον αἰῶνα ἡ πάλαι ποτὲ ἐπισημοτέρα τῆς Λήμνου πόλις ἢ τελείως δὲν ὑπῆρχε, ἢ διετέλει ἐν πλήρει ἀσημότητι. Τοῦτο πιστοῦται καὶ ἐκ τοῦ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν μνημονευθέντος ἐπισήμου δωρητηρίου ἐγγράφου τοῦ ἀρχιεπισκόπου Λήμνου Μιχαήλ. Ἡ παράκλησις τῶν Ἐνετῶν ὅπως λάβωσι τὸν ναὸν ἐν Κοτζίνῳ μαρτυρεῖ, ὅτι ἐνταῦθα συνεκεντροῦτο τότε ἡ ἐμπορικὴ τῆς Λήμνου κίνησις καὶ ὅτι ὁ Κότζινος δὲν ἦτο ἁπλῆ ἐμπορευμάτων ἀποβάθρα. Τῇ γνώμει ταύτῃ συνᾴδει καὶ τοῦτο, ὅτι τῆς Ἡφαιστίας οὐδεμία σχεδὸν μνεία γίνεται παρὰ τοῖς συγγραφεῦσιν. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἅπαξ μόνον μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ διασήμου Κυριακοῦ τοῦ ἐξ Ἀγκῶνος, ὅστις περὶ τὰ μέσα τοῦ 15ου αἰῶνος μετέβη εἰς Λῆμνον. Οὗτος ἀντιγράφων ἐπιγραφήν τινα, καλὸν ἐπιτύμβιον ὀκτωκαιδεκαέτιδος παρθένου, λέγει, ὅτι εὗρε τὸν λίθον ἐφ' οὗ αὕτη ἦν κεχαραγμένη παρὰ τὴν πόλιν Ἡφαιστίαν. (2) Εἶναι δ' ὅμως γνωστὴ ἡ μονομανία τοῦ Κυριακοῦ, ὅστις ἐνδιεφέρετο μόνον περὶ παντὸς ἀρχαίου, οὐδεμίαν δὲ σχεδὸν προσοχὴν ἔδιδεν εἰς ὅ,τι ἀφεώρα τὸν μεταγενέστερον ἑλληνισμόν. Τούτου ἕνεκα δὲν πρέπει νὰ ξενίσῃ τινὰ ἡ ὑπ' αὐτοῦ μνεία τῆς εἰρημένης πόλεως, εἰ καὶ ἐκ τῆς φράσεως αὐτοῦ δὲν ἕπεται βεβαίως ὅτι νοεῖ αὐτὴν ἤδη ὑπάρχουσαν.

Ἀλλὰ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους καὶ ἄλλοθεν πληροφορούμεθα ὅτι ἡ Ἡφαιστία δὲν ὑπῆρχεν. Οὕτως ὁ Κριτόβουλος, ὅστις ἐξ Ἴμβρου καταγόμενος καὶ περὶ τὰ μέσα τοῦ 15ου αἰῶνος ζῶν, ἐπανειλημμένως ἀναφέρει τὸν Κότζινον, οὐδεμίαν ἀπολύτως μνείαν ποιεῖται τῆς Ἡφαιστίας, ἐν τῇ ἱστορίᾳ Μωάμεθ τοῦ Β'. ἣν κατέλιπεν ἡμῖν ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ 1451 καὶ λήγ-

(1) Παρβλ. καὶ Conze Reise κτλ. σελ. 116 καὶ ἑξ.

(1) Ὁ Ἀγαθίας ἱστορικὸς τοῦ 6ου αἰῶνος ἀναφέρει σεισμὸν ὅστις περὶ τὰ μέσα τοῦ αἰῶνος τούτου «θέρους ὥρᾳ ἔσεισε μέγα ἔν τε Βυζαντίῳ ὡς καὶ πόλεις συχνὰς νησιωτικάς τε καὶ ἠπειρώτιδας ἀθρόον ἀνατραπῆναι.» Παρβλ. καὶ Παπαρηγ. Ἱστ. ἑλλ. ἔθν. 3 τομ. σελ. 148.

(2) Tozzeti. Relazioni d'alcuni Viaggi in Toscana V σελ. 435.

γουσαν τῷ 1467. (1) Ἐπίσης ὁ Magno, ὅστις οὐχὶ πολὺ μετὰ ταῦτα γράφει, λέγει ρητῶς: «sopra ditt Isola..... sono tre bueni castelli chiamadi Cochino, Mudron e Paleo Castron». Καὶ οἱ περιηγηταὶ δέ, οἵτινες κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα ἐπεσκέφθησαν τὴν Λῆμνον ἀγνοοῦσι τελείως τὴν ἀκριβῆ τῆς Ἡφαιστίας θέσιν ὁμοφώνως ἀποφαινόμενοι, ὅτι τοιαύτη ἦτο ὁ Κότζινος. Τοσαύτη ἡ ἐρείπωσις αὐτῆς!

Ἡ ετέρα τῶν ἀρχαίων πόλεων τῆς νήσου ἡ Μύρινα παρέμεινε μὲν ἐν τῇ προτέρᾳ αὐτῆς θέσει ἕνεκα τοῦ ὀχυροῦ αὐτῆς, ταχέως δ' ὅμως ἀπώλεσε τὸ πάλαι ὄνομα αὐτῆς μετονομασθεῖσα Παλαιόκαστρον. Πλὴν ταύτης δ' ὅμως εἰς ἀρκούντως σημαντικὴν θέσιν ἐξήρθη καὶ ἡ ἐν τῷ λαμπροτάτῳ τῆς νήσου λιμένι ἱδρυθεῖσα ὁμώνυμος πολίχνη Μούδρον, ἥτις οὐχὶ ὀλιγάκις μνημονεύεται ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις ὑπὸ τῶν συγγραφέων καὶ περιηγητῶν. Καιρὸς ἤδη ἐπανερχόμενοι ὅθεν παρεξέβημεν νὰ ἀφηγηθῶμεν διὰ βραχέων τὰ περὶ τῆς Ἐνετικῆς δεσποτείας ἐν Λήμνῳ.

Δυναστεία τῶν Navigajoso ἐν Λήμνῳ.

Ἐπὶ ἑβδομήκοντα καὶ ἐπέκεινα ἔτη διετηρήθη ἡ κυριαρχία τῶν Navigajoso ἐπὶ τῆς Λήμνου· δυστυχῶς ὅμως ἀγνοοῦμεν, ὁποια καθόλου ὑπῆρξεν ἡ διοίκησις αὐτῶν. Ὁ Φιλόκαλος ἀπέθανε περὶ τὸ 1214 καταλιπὼν τὸ μικρὸν αὐτοῦ κράτος εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Λεονάρδον, ὅστις ἔλαβε τὸ ἥμισυ, καὶ εἰς τὰς δύο αὐτοῦ θυγατέρας, τῶν ὁποίων ἑκατέρα ἔλαβε τὸ τέταρτον τῆς νήσου. Ὁ Λεονάρδος ὅστις ἐκληρονόμησε ἅμα καὶ τὸν τίτλον τοῦ πατρός, φαίνεται, ὅτι ἀπέθανεν ἤδη πρὸ τοῦ 1260 καὶ ἐκ τῶν τριῶν αὐτοῦ υἱῶν Παύλου, Νικολάου καὶ Φιλίππου διεδέχθη αὐτὸν ὁ πρεσβύτερος Παῦλος, ὅστις ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ Ἀγγέλου Σανούτου δουκὸς τοῦ Αἰγαίου πελάγους διαδεχθέντος τὸν πατέρα αὐτοῦ Μάρκον Σανοῦτον.

Ἡ κηδεστία αὕτη ἦν ἡ ἡγεμονικὴ τῶν ἐν Λήμνῳ Navigajoso οἰκογενεια συνῆψε πρὸς τοὺς Σανούτους, οἵτινες ἦσαν ἡ ἐπιφανεστάτη τῶν ἐν τῷ Αἰγαίῳ δεσποζούσων ενετικων οικογενειῶν, μαρτυρεῖ τὴν δύναμιν καὶ ακμὴν ἐν ᾗ διετέλουν οὗτοι ἐν Λήμνῳ. Ἡ ἀκμὴ αὕτη επηγαγεν οὐ μόνον ἐκ τῶν πλουσίων τῆς νήσου προσοων, ἧς οι κάτοικοι εἶναι πιθανὸν ὅτι βαρέως ἐφορολογουντο αλλὰ καὶ ἐκ πειρατειῶν ὁποίας δὲν ἀπηξίουν οι τοτε εν τῷ Αιγαίῳ ἄρχοντες ἐνετοὶ δυνάσται.

Ἤδη ἅμα ἐγκαθιδρυθέντες οἱ Ναβιγκαγιόζοι ἐπεμελήθησαν τῆς ὀχυρώσεως τῆς νήσου. Ὁ ἱδρυτὴς τῆς δυναστείας Φιλόκαλος κατηρξατο τοῦ ἔργου ἱδρύσας πολυαρίθμια επ' αὐτῆς ὀχυρωματικὰ ἔργα (2), τοῦθ' ὅπερ φαίνεται ὅτι ἐξηκολουθήσεν καὶ ὁ υἱος αὐτοῦ Λεονάρδος, διότι ὁ Σανοῦτος περὶ τῶν χρόνων τούτων τῆς Λημνιακῆς ἱστορίας πραγματευόμενος λέγει ὅτι εἶχεν ἡ νῆσος πολλὰ φρούρια. (1)

Τὸ τμῆμα οὐ ἦρχεν ὁ Λεονάρδος εἴδομεν ἀνωτέρω ὅτι περιῆλθεν εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Παῦλον, ἐν ᾧ ἐκ τῶν δύο ὑπολειπομένων τετάρτων, τὸ μὲν ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Φοσκάρι υἱοῦ τοῦ ὁμωνύμου γαμβροῦ ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ Φιλοκάλου, τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ Φιλοκάλου Γραδενίγου υἱοῦ ἐπίσης τοῦ ἐπὶ τῇ ἑτέρᾳ θυγατρὶ γαμβροῦ αὐτοῦ. Ὁποία ὑπῆρξεν ἡ σχέσις ἐν ᾗ διετέλουν πρὸς ἀλλήλους οἱ τρεῖς οὗτοι συγγενεῖς δυναστικοὶ τῆς Λήμνου οἶκοι, δὲν γινώσκομεν· ἐκτὸς δ' ὅμως ἀμφιβολίας εἶναι ὅτι ἡ ἐνωρὶς ἤδη γενομένη κατάτμησις αὕτη ἐγένετο πρόξενος ἐξασθενήσεως. Ἡ ἐξουσία ἐν τούτοις αὐτῶν διετηρήθη ἐπὶ ἱκανὰ ἀκόμη ἔτη. Ὁ Μέγας δοὺξ Παῦλος ἔχων συνεργὸν καί τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Φίλιππον, συνετήρει στολίσκον ἐξ ἐννέα γαλερῶν ἅμα δὲ καὶ πολυαρίθμους ἐνόπλους, δι' ὧν ὑπερήσπιζε τὴν νῆσον ἀπὸ τῶν ἐχθρικῶν ἐπιδρομῶν· πρὸς τούτοις ἐχορήγει ἀσφαλὲς ἄσυλον εἰς πάντας τοὺς πειρατάς, ὧν ἐθρίθε κατὰ τοὺς χρόνους τούτους τὸ Αἰγαῖον καὶ οἵτινες ἔργον εἶχον τὴν συστηματικὴν λεηλασίαν. Τῆς συμπεριφορᾶς ταύτης δὲν ἦσαν, ἐννοεῖται, οὐδαμῶς ἀμέτοχοι οἱ δύο συνάρχοντες αὐτοῦ, ὁ Γραδενίκος καὶ ὁ Φοσκάρις· ἕνεκα δὲ τῶν πράξεων τούτων τῶν ἐν Λήμνῳ δεσποτῶν ἐνόμισεν ἀναγκαῖον ἅμα καὶ ἐπεῖγον ὁ βασιλεύων τότε ἐν Βυζαντίῳ Μιχαὴλ ὅπως ἐξολοθρεύσῃ τὴν κινδυνώδη ταύτην πειρατικὴν φωλεάν.

Τῷ 1276 ἐνεφανίσθη πρὸ τῆς Λήμνου ὁ αὐτοκρατορικὸς στόλος, οὗτινος ἡγεῖτο ὁ διάσημος ναύαρχος Λικάριος, ὅστις εἷς ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς Εὐβοίας ἱπποτῶν ὤν, παρέδωκε τὸ οὐ μακρὰν τῆς Καρύστου κείμενον φρούριον αὐτοῦ τῷ αὐτοκράτορι καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ οὐ μόνον προήχθη εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ μεγάλου ναυάρχου ἀλλὰ καὶ ἀπενεμήθη αὐ·τῷ ὁ τίτλος του Μεγάλου δουκὸς τῆς Λήμνου. Ἡ ἅλωσις τῶν φρουρίων, ὧν ἑκάτερον κατεῖχον ὁ Γραδενίγος καὶ ὁ Φοσκάρις δὲν ἀπῄτησε οὔτε χρόνον μακρὸν οὔτε θυσίας μεγάλας· ταῦτα ἦττον ὀχυρὰ ὄντα εὐκόλως ὑπέκυψαν. Πρὸ τοῦ Παλαιοκάστρου δ' ὅμως, οὗτινος ἦρχε ὁ Μέγας Δοὺξ Παῦλος ἀνεφύησαν μεγάλαι δυσχέρειαι καὶ ἡ πολιορκία διήρκεσεν ἐπὶ μακρόν, ἐπὶ ἔτη ὁλόκληρα· ἡ πεῖρα καὶ ἡ ἐγνωσμένη τόλμη τοῦ Λικαρίου εἰς οὐδὲν ὠφέλησε. Τοσοῦτον μάλιστα ἦτο τὸ θάρρος ὑφ' οὗ ἐνεπνέοντο οἱ ἑπτακόσιοι τοῦ φρουρίου ὑπερασπισταί ὥστε, ἐποιοῦντο ἐξόδους καὶ ἐμάχοντο ἐκ τοῦ συστάδην πρὸς τοὺς στρατιώτας τοῦ Λικαρίου. Τὰ πράγματα οὕτω ἔβαινον κακῶς διὰ τοὺς ἡμετέρους, διὸ καὶ ἠναγκάσθη ὁ αὐτοκράτωρ νὰ μεταβάλῃ τακτικὴν προτείνας τῷ Παύλῳ ἑξήκοντα χιλιάδας χρυσῶν ὑπερπύρων ἤτοι 672000 φράγκων ἰσοδυναμούντα πρὸς πενταπλάσιον σχεδὸν ποσὸν τοῦ νῦν νομίσματος, ὅπως ἀπέλθῃ καταλείπων αὐτῷ τὸ φρούριον καὶ τὴν νῆσον. Τὴν πρότασιν δ'ὅμως ταύτην ὑπερηφάνως ἀπέρριψεν ὁ Παῦλος «si perchè era, ὡς λέγει ὁ Σανοῦτος,

(1) Π.Μ. Τὸ φρούριον τῶν Καστριωτῶν, ὅπερ πλὴν τοῦ Κοτζίνου καὶ τοῦ νῦν Κάστρου ἀναφέρει εἶναι πιθανώτατα τὸ κατὰ τὴν Β.Α. παραλίαν τῆς νήσου κοινῶς Βρεικάστρο νῦν λεγόμενον, οὗ τὰ καὶ νῦν σωζόμενα ἐρείπια μαρτυροῦσι περὶ μεσαιωνικοῦ ὀχυρώματος (Πρβλ. καὶ Conze σελ. 119).

(2) Schlumberger Numismatique de l'Orient Latin σελ. 405.

(1) Marino Sanudo Torsello Istoria del Regno di Romania fol 8 v. (σελ. 124 τῆς ἐκδ. τοῦ Hopf).

magnanimo e valoroso, si perchè l'abbondava de denari.»

Ἡ πολιορκία λοιπὸν ἔδει νὰ ἐξακολουθήσῃ. Ὑπὲρ τὰ δύο τρίτα τῶν ἀποτεταμιευμένων χρημάτων δαπανήσας ὁ Παῦλος, βλέπων οὕτω τοὺς πόρους αὐτοῦ βαθμηδὸν μειουμένους ὅμως ἐξηκολούθει μετὰ γενναιότητος ἀμυνόμενος, ὅτε αἰφνιδίως τῷ 1277 κατέλαβεν αὐτὸν ἐν τῷ μέσῳ τῆς πολιορκίας ὁ θάνατος. Ἡ συμφορὰ αὕτη διὰ τοὺς Ναβιγκαγιόζους ἦτο βεβαίως μεγίστη· διὰ τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου Δουκὸς ἐξέλιπεν ὁ νοῦς, ἡ ψυχή, ἥτις ἐματαίου πάντα τὰ σχέδια τοῦ Λικαρίου. Ἀλλ' ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος φαίνεται ὅτι ἀποθνήσκων ἐνέπνευσε καὶ εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν τὸ ἡρωϊκὸν θάρρος, μεθ' οὗ ζῶν ἐμάχετο.

Ἡ Μεγάλη δουκισσα, ἧς τὸ ὄνομα δὲν διέσωσεν ἡμῖν ἡ ιστορία, ἔχουσα προ ὀφθαλμων ἐνθεν μὲν τὴν γενναιοτητα καὶ αρετὴν τοῦ συζυγου αὐτῆς ἐνθεν δὲ αναμιμνῃσκομένη των παραδόσεων και κατορθωμάτων του πατρῴου αὐτῆς οἴκου, ἀντικατέστησε τὸν εκλιπόντα σὺζυγόν της καὶ εξηκολούθησεν επὶ μακρότατον ἔτι χρονον υπεραμυνομενη του χώρου ἐνθα ειχον αποτεθῇ τα ὀστᾶ τοῦ προσφιλοῦς αὐτῆς συζύγου. Ἀλλ' ἡ ἀντίστασις ἦτο πλεον ματαία καὶ ανωφελὴς διότι παρ' οὐδενος ητο δυνατὸν νὰ ἐλπίζῃ βοήθειαν. Ὁ Γραδενίγος καὶ ο Φοσκάρις εἶχον ἤδη κατα την ἅλωσιν τῶν φρουρίων αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Λικαριου φρονευθῇ· τὴν αὐτην ο' υπέστησαν τύχην καὶ οι ἀνδράδελφοι αυτῆς Φίλιππος και Νικόλαος ἤδη τῷ 1276 αποθανόντες· εἰς ἐπίμετρον δὲ πασῶν τουτων τῶν συμφορῶν προσετίθετο και τοῦτο ὅτι ὁ Μέγας Δοὺξ πλὴν τριῶν θυγατέρων οὐδένα ἄρρενα γόνον εἶχε καταλιπει. Ταῦτα παντα ἀναλογιζομένη ενόμισε συνετὸν ν' αποχωρήσῃ διασώζουσα τουλαχιστον ὅτι ἠδύνατο νὰ συγκομισῃ μεθ' εαυτῆς. Ἀφ' ου λοιπὸν μετεκόμισε τον σιτον και παντα καθολου τὰ ἐν τῷ φρουρίῳ ενυπάρχοντα ἔτι ἐπιτήδεια, ἅμα δὲ καὶ τὸν μολυβδον δι' οὗ ἦσαν εστεγασμένα· τα εν αὐτῷ ἀνάκτορα καί τὰς εσθῆτας καί τα ὑπολειφθέντα χρήματα ἐξῆλθε καταλιποῦσα τὴν νῆσον τῷ αὐτοκράτορι.

Μετὰ τριετῆ λοιπον ἐπίμονον ἀμφοτέρωθεν ἀγῶνα ἐπετυχον τέλος οἱ εν Βυζαντίῳ οπως εκδιώξωσι τὰ λειψανα τῆς οικογενείας των Ναβιγκαγιόζων εκ Λήμνου καὶ αποκαταστήσωσι μετὰ 70 καὶ πλεον ἔτη την εξουσιαν του αυτοκρατορος. Ἐν τῇ πεισματώδει ταύτῃ παλῃ οὐδεν δυναμεθα ἢ να θαυμάσωμεν τὴν παραδειγματικὴν ανδρειαν, ἣν επεδείξαντο ἡ ἀπελαθεῖσα ἡγεμονικὴ οικογενεια. Ἡ Ἐνετια δὲν εσπευσεν εἰς βοήθειαν τῶν Ναβιγκαγιοζων κυρίως μὲν διοτι οὗτοι δεν εξηρτωντο ἀμεσως ες αυτῆς, ἅμα δὲ καὶ διοτι ἦτο ηδη αλλαχου, ἐν Εὐβοίᾳ καὶ Θεσσαλίᾳ, ἀπησχολημενη πολεμουσα κατα των αὐτοκρατορικῶν στρατευματων. Διὰ τοὺς αὐτοὺς δ' ἴσως λογους οὐδ' ἐκ μέρους των Σανουτων, προς ους διὰ κηδεστιας συνεδεοντο, παρεσχεθῇ αὐτοις επικουρια.

Ὀλιγαι λεξεις περὶ τῆς μετὰ ταῦτα τύχης τῆς οἰκογενειας ταυτης, ἥτις τοσουτον σπουδαῖον διεδραμάτισε προσωπον εν Λήμνῳ δὲν θὰ εἶναι ἴσως περιτταί. Ἡ Μεγάλη Δούκισσα συντετριμμένη ὑπὸ τὸ μέγα τῆς θλίψεως βάρος καὶ οὐδεμίαν σωτηρίας ἐλπίδα διαβλέπουσα ἐν τῷ μέλλοντι μετέβη εἰς Εὔβοιαν, ἔνθα διὰ τῶν θησαυρῶν τοὺς ὁποίους περιέσωσεν ἐνύμφευσε τὰς δύο τῶν θυγατέρων αὐτῆς, τὴν μὲν Μαρίαν πρὸς τὸν Γιδέρτον Da Verona τριάρχην τῆς νήσου ταύτης, τὴν δὲ Ἀγνὴν πρὸς τὸν Γαϊτάνον ἄρχοντα τοῦ ἕκτου τῆς αὐτῆς νήσου. Ἡ Μαρία ἀποθανοῦσα περὶ τὸ 1310 κατέλιπε δύο υἱούς, τὸν Γουλιέλμον καὶ Φραγκῖσκον ἀμφοτέρους ἐν νεαρᾷ ἡλικίᾳ ἀγάμους ἀποθανόντας καὶ μίαν θυγατέρα τὴν Βεατρίκην, ἥτις τὸ μὲν πρῶτον συνεζεύχθη τῷ Grapozzo dalle Carceri ἄρχοντι ἐπ' ἴσης τοῦ ἕκτου τῆς Εὐβοίας εἰς δεύτερον δὲ γάμον περὶ τὸ 1903 τῷ Ἰωάννῃ de Masi, μεθ' οὗ ἔζησε μὲν ἐπὶ μακρὸν χρόνον, οὐδένα δ' ὅμως κατέλιπε γόνον. Ἐκ τοῦ πρώτου δ' ὅμως γάμου ἐγέννησεν υἱόν, Πέτρον, ὅστις ἀπὸ τοῦ θανάτου τῆς μητρός του καὶ ἕξῆς (1328—1340) ἦρχε δύο τρίτων τῆς Εὐβοίας.

Ἡ δὲ Ἀγνὴ κατέλιπε μίαν μόνην θυγατέρα Μαρίαν καλουμένην, ἥτις συζευχθεῖσα εἰς μὲν πρῶτον γάμον τὸν Ἀλβέρτον Pallavicini εἶτα δὲ μετὰ τὸν θάνατον τούτου (1311) τὸν Ἀνδρέαν Κορνάρον, ἐξ οὐδετέρου τούτων ἀπέκτησε τέκνα ἀποθανοῦσα περὶ τὸ 1322. Ἡ τρίτη ἐκ τῶν θυγατέρων τοῦ Παύλου, ἧς τὸ ὄνομα δὲν παρεδόθη ἡμῖν ἐνυμφεύθη τὸν Ἄγγελον Quirini ἐκ Κρήτης, ἐξ οὗ ἐγεννήθη αὐτῇ θυγάτηρ νυμφευθεῖσα τὸν Γιαννάκιν Γραδενίγον. Περὶ τὰ μέσα λοιπὸν τοῦ 14ου αἰῶνος, πιθανῶς τὸ 1342 ἠφανίσθη ἡ οἰκογένεια τῶν Ναβιγκαγιόζων. Αἱ κληρονομικαὶ δ' ὅμως ἀξιώσεις αὐτῆς ἐπὶ τῆς Λήμνου κεναὶ ἄλλως καὶ οὐδεμίαν πραγματικὴν σημασίαν ἔχουσαι μετεδόθησαν εἰς τοὺς οἴκους μεθ' ὧν οἱ Ναβιγκαγιόζοι εἶχον συνδεθῇ διὰ κηδεστίας. (1)

Μ. ΜΟΣΧΙΔΗΣ

(1) Sanudo Istoria κτλ. fol. 8 v. καὶ ἑξ. ὅστις εἶναι ἡ κυρία καὶ μόνη σχεδὸν πηγὴ τῶν χρόνων τούτων. Παραβαλ. ἔτι καὶ Νικηφόρ. Γρηγορίου βιβλ. 4 σελ. 98.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΞΙΟΤΙΜΟΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΝ

ΤΟΥ ΑΕΙΜΝΗΣΤΟΥ ΚΩΝ. Μ. ΣΑΛΒΑΓΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΞ ΟΥΡΑΝΟΥ

ΜΕΡΟΣ Α'.

Εἰκοστὴ πέμπτη Μαρτίου
Ἦτο τοῦ χιλιοστοῦ
Ἐνεακοσιοστοῦ
Ἕκτου ἔτους σωτηρίου,

Ὅτε μ' ἕνα ἄγγελόν του
Ὁ Πανάγαθος Θεὸς
Ὁ Σοφὸς καὶ Κραταιὸς
Μὲ καλεῖ ἐνώπιόν του.

Τὴν σκηνήν, ἐν ᾗ ἐτάχθην,
Καταλείπω παρευθὺς
Καὶ ταχέως πορευθεὶς
Ἤλθον ὅπου διετάχθην.

Κατ' ἀρχὰς μὲν ἐφοβήθην,
Ἔτρεμον, καί, ὡς δειλός,
Ἔμενον σιωπηλὸς
Ἀγνοῶν πρὸς τί ἐκλήθην.

Εἶτα ὅμως, ὅτε εἶδον
Τοῦ παντὸς τὸν Ποιητὴν
Καὶ τῶν πάντων Δωρητὴν
Ἔσχον θάρρος μετ' ἐλπίδων.

— Καιρὸς εἶναι, Κωνσταντῖνε,
Μ' εἶπε νὰ ἐρωτηθῇς,
Ἵνα ἀπολογηθῇς,
Ἐδῶ τώρα λοιπὸν μεῖνε.

Διὰ τί παραπονεῖσαι
Ἂν προώρως ἐκ τῆς Γῆς
Τῆς τῶν ὀδυνῶν πηγῆς
Ἀνηρπάγης καὶ λυπεῖσαι;

— Τὰς καρδίας σὺ ἐτάζεις
Εἶπον· οἶδας τοὺς ἐμοὺς
Ἐνδομύχους λογισμούς·
Διὰ τί μὲ ἐξετάζεις;

Δι' ἐντίμου ἐργασίας
Δέν μοι εἶπες νὰ πλουτῶ,
Διὰ νὰ εὐεργετῶ
Καὶ σχολὰς καὶ Ἐκκλησίας;

Δὲν εἶχον σκοπὸν χρυσίον
Νὰ σκορπίσω ἀφειδῶς
Ὑπὲρ τοῦ πολυειδῶς
Δεινὰ πάσχοντος πλησίον;

Ἤθελον λοιπὸν νὰ ζήσω
Ὅσον ἦτο ἀρκετὸν
Ἵνα τὸν σκοπὸν αὐτὸν
Μόνον πραγματοποιήσω.

— Ἀγνοεῖς ὅτι γνωρίζω,
Μ' εἶπε, πότε εἰς θνητοὺς
Καὶ δὴ τοὺς ἀγαπητούς
Ζωὴν πρέπει νὰ χαρίζω;

Καὶ τὸ πνεῦμα τῶν ἀνθρώπων,
Ὅταν καταπονηθῇ
Πρέπει νὰ ἀναπαυθῇ
Κατὰ ἕνα τινὰ τρόπον.

Ἂν τὸ πνεῦμά σου, ὡς ἦρως
Ἦλθεν εἰς τὸν Οὐρανόν,
Μένει μέρος ἱκανὸν
Ἐν τῇ γῇ· Μνήμη ἀγήρως.

Οἱ δὲ μύχιοί σου πόθοι
Ἐκτελοῦνται εἰς τὴν γῆν
Ἀπὸ τὴν αὐτὴν πηγήν,
Ἥτις διὰ σοῦ ἠνδρώθη.

Ἐὰν θέλῃς νὰ μὴ μένῃ
Δισταγμὸς εἰς σὲ μηδεὶς
Στρέψον βλέμμα νὰ ἰδῇς
Ἐκεῖ κάτω τί συμβαίνει.

ΜΕΡΟΣ Β'.

— Βλέμματα περιεργείας
Στρέφω τότε πρὸς τὰ κάτω
Ἐν πεδίῳ εὐρυτάτῳ.
Τῆς κλεινῆς Ἀλεξανδρείας.

Ἄπειρον ἀνθρώπων πλῆθος
Παντὸς ἔθνους παντὸς γένους
Ἐκεῖ βλέπω συνηγμένους
Ὡς ἐν τελετῇ συνήθως.

Βλέπω τὴν προσφιλεστάτην
Συζυγόν μου Ἰουλίαν
Συγκεκινημένην λίαν
Ἀλλ' εὐπροσηγορωτάτην.

Τοὺς ἀγαπητοὺς υἱούς μου
Τὸν Μικὲν μετὰ τοῦ Στέφη,
Οἵτς τιμὴ καὶ δόξα στέφει,
Ἐκτελοῦντας τοὺς σκοπούς μου.

Ἡ δὲ νύμφη μου Ἀργίνη
Ἡ χαριτωμένη νέα
Μὲ αἰσθήματα γενναῖα
Τὴν ἀδράν της χεῖρα τείνει

Καὶ δι' ἀργυροῦ σφυρίου
Παμμεγέθη λίθον πλήττει,
Ὃν ὁ ἀρχιτέκτων ρίπτει
Εἰς τὰ βάθη θεμελίου.

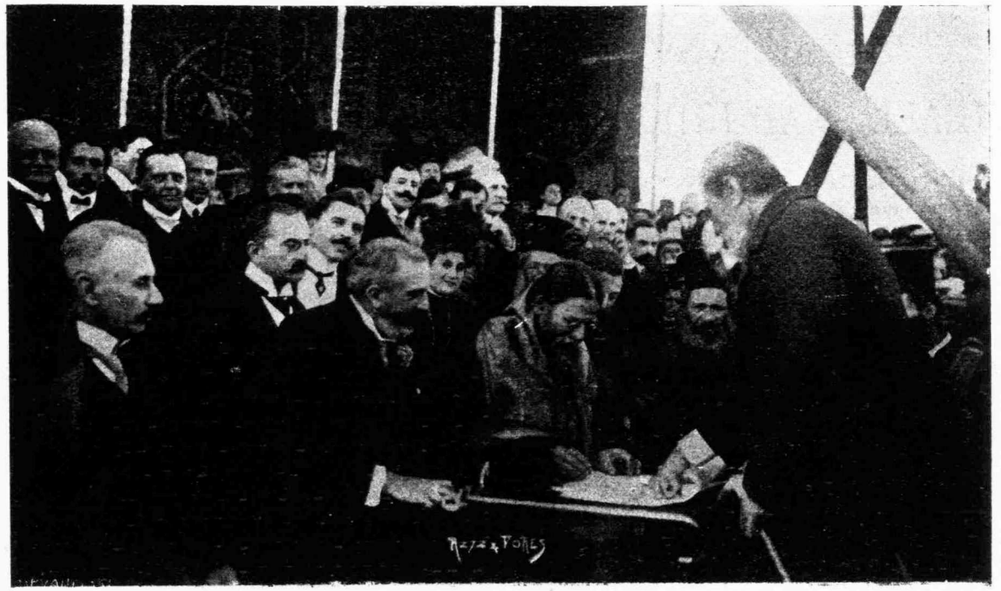

Η Α. Θ. Μ. Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΦΩΤΙΟΣ

ὑπογράφων τὸ πρακτικὸν τῆς καταθέσεως τοῦ θεμελίου λίθου τῆς ἐν Chiathy ἱδρυομένης Σαλβαγείου Ἐπαγγελματικῆς Σχολῆς.

Ἀπὸ δὲ τοῦ ὑπογείου
Ἔρχεται φωνὴ βροντώδης
« Εἶμαι ὁ θεμελιώδης
Τῆς Σχολῆς τῆς Σαλβαγείου ».

Ἤκουσα ἐν συγκινήσει
Πάντα τὰ ἐκεῖ λεχθέντα
Καὶ τὰ δημοσιευθέντα
Ἐν πεζῷ καὶ ἐν ποιήσει.

Πράγματι δὲν ἦσαν μῦθοι
Ὅσα ὁ ἀγαπητός μου
Καὶ τρισπόθητος υἱός μου
Εἶπε τότε πρὸς τὰ πλήθη.

Εἷς ἐκ τῶν κυριωτάτων
Πόθων μου ἦν νὰ ἰδρύσω
Καὶ καλῶς διατηρήσω
Καὶ Σχολὴν Ἐπαγγελμάτων.

Δάκρυα χαρᾶς ἀφθόνως
Ρέουν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν μου.
Μακρὰν ἔστω τῶν υἱῶν μου
Βλέμμα βάσκανον καὶ φθόνος!

Ἀγαλλίασις καὶ τέρψις
Τὴν ψυχήν μου κυριεύει!
Ἡ εἰρήνη βασιλεύει
Ἐν ἐμοὶ καὶ μία σκέψις.

Νὰ ἰδῶ τετελεσμένους
Καὶ τοὺς πόθους μου τοὺς ἄλλους,
Τοὺς μικροὺς τε καὶ μεγάλους
Τοὺς προδιαγεγραμμένους.

Τὴν συγγνώμην σου αἰτοῦμαι
Ποιητὰ καὶ Λυτρωτά μου,
Διὰ τὰ παράπονά μου.
Τώρα δὲν παραπονοῦμαι.

Σύ, ὡς Πάνσοφος, γνωρίζεις
Τί γενέσθαι δεῖ καὶ πότε·
Οἱ θνητοί, ὡς στρατιῶται,
Ὑπακούουν, ὡς ὁρίζεις.

Ὡς προσέταξεν Ἐκεῖνος,
Φίλτατά μοι τέκνα, γράφω
Πρὸς ὑμᾶς καὶ ὑπογράφω
Ὁ πατὴρ σας

Κωνσταντῖνος.

Ἐν Ρόδῳ Ἀπρίλιος 1906.

Μ. Β.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ
ΜΗΔΕΙΑ ΚΑΙ ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

Μετάφρασις καὶ διασκευὴ μετ' εἰσαγωγῆς

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΠΟΥΚΟΥΒΑΛΑ

Τὸ βιβλιάριον ἐκδοθὲν ἐν Ἀθήναις καὶ ἐκ σελίδων 160 συνιστάμενον ὅσον μικρὸν εἶναι, τόσον μείζονα ἐνέχει τὴν σπουδαιότητα· τοῦτο γίνεται κατάδηλον ἐκ τῶν ἑπομένων βραχυτάτων σχετικῶς σημειώσεων.

Αον Ἡ εἰσαγωγή, ἐκ σελίδων πεντήκοντα δύο, ἥτις ἀποτελεῖ καὶ τὴν οὐσίαν τοῦ ὅλου ἔργου, ἡ καὶ μάλιστα ἐνδιαφέρουσα, εἶναι λογικώτατα καὶ κριτικώτατα γεγραμμένη· οἰκοδομεῖται ἐπὶ στερρῶς τεθειμένων βάσεων δι' ἐμπείρων καὶ πειστικῶν ἀποδείξεων. Ἐν αὐτῇ δείκνυται στερρῶς ὁ τρόπος, καθ' ὃν καὶ μόνον εἶναι δυνατὸν νὰ διδαχθῶσιν ἐπιτυχῶς ἀπὸ σκηνῆς τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ δράματα εἰς τὸν λαόν, αἱ δὲ γνώσεις, αἱ συμβουλευτικῶς πως ἐκφερόμεναι εἶναι ἀναμφισβήτητοι, καθ' ἡμᾶς τοὐλάχιστον.

Παροδικῶς ἤρεσεν ἡ ἁπλότης τῆς ἐλευθερίας μεθ' ἧς ὁ κ. διευθυντὴς τῆς Ἀμπετείου σχολῆς διακηρύττει ὅτι ἡ διδασκαλία τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης παρ' ἡμῖν εἶναι πλημμελεστάτη· τοῦτο εἶναι ἀληθέστατον ὄχι μόνον δι' οὓς λόγους ἀναφέρει, ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλους κυρίως, οἵτινες ἀπορρέουσινἐκ τῆς σφαλερᾶς διδασκαλίας τῆς Ἑλλην. γραμματικῆς, ἥτις καθ' ἡμᾶς ἔχει μεγίστην ἀνάγκην καθολικῆς τροποποιήσεως, ἀποκαθάρσεως καὶ ἁπλοποιήσεως. Ἀσπασταὶ ὡσαύτως εἶναι καὶ αἱ ἄλλαι γνῶμαι, αἵτινες ἀναφέρονται καθ' ὅλου εἰς τὴν διασκευὴν τῶν ἀρχαίων δραμάτων, ὅπως καταστῶσι ταῦτα γνωστὰ εἰς τὸν λαὸν διὰ τῆς ἀπὸ σκηνῆς διδασκαλίας, καὶ κατάλληλα πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ δι' αὐτῶν ἐπιδιωκομένου σκοποῦ, ὅστις εἶναι νὰ κινήσῃ τὸν ἔλεον τῶν ἀκροατῶν ἐν τῷ θεάτρῳ κατὰ τὸν μέγαν Σταγειρίτην.

Πῶς δὲ τοῦτο θέλει κατορθωθῇ διδάσκει, ὡς εἴπομεν, σαφῶς ἐν τοῖς προλεγομένοις αὐτοῦ.

Βον. Μετὰ ταῦτα μεταβαίνων ἀπὸ τῶν λόγων εἰς τὰ ἔργα ζητεῖ καὶ πειρᾶται νὰ ἐφαρμόσῃ καὶ ἐν τῇ πράξει τὰ διδάγματα αὐτοῦ· καὶ οὕτως ἐπιχειρίζεται τὴν διασκευὴν καὶ μετάφρασιν τῆς Μηδείας εἰς πεζόν, καὶ τὴν εἰς ἔμμετρον λόγον μετάφρασιν τοῦ Ἱππολύτου, (1)

(1) Νομίζομεν ὅτι ἡ λέξις μετάφρασις ἁρμόζει μᾶλλον εἰς τὴν μετατροπὴν ἔργου τινὸς (συγγραφῆς) ἀπὸ μιᾶς οἱασδήποτε γλώσσης εἰς ἑτέραν ὅλως ξένην π.χ. ἀπὸ τῆς Λατινικῆς εἰς τὴν Ἑλληνικήν, ἀπὸ τῆς Γαλλικῆς εἰς τὴν Ἀγγλικήν, ἀπὸ τῆς Ἀγγλικῆς εἰς τὴν Γερμανικὴν καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς.

Ἡ δὲ λέξις παράφρασις θὰ ἤρμοζε, νομίζομεν, μᾶλλον εἰς ἐργασίας τοιαύτας, οἷαι αἱ μετατροπαὶ ἀπὸ γλώσσης τινὸς ἀρχαίας εἰς ὁμοίαν νεωτέραν ἢ δημώδη καὶ κοινήν· π.χ. ἡ παράφρασις ἀπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλ. συγγραφέων εἰς τὴν σήμερον γραφομένην ἢ καθωμιλημένην· τὸ ἄσμα τοῦ Νιβελοϋγγεν εἰς τὴν σήμερον γραφομένην ἢ ὡμιλημένην Γερμανικήν, καὶ ἐν γένει τὰ ἔργα τῶν Γάλλων τοῦ μεσαίωνος π.χ. τοῦ Bertram de Born τὰ τραγούδια εἰς τὴν σήμερον γραφομένην Γαλλικὴν κτλ.

Περὶ ἀμφοτέρων τούτων λέγομεν διὰ βραχυτάτων τὰ ἑξῆς:

1ον Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν διασκευὴν τῆς Μηδείας, ὡς ἐπιχειρίζεται ταύτην ὁ κ. Μπουκουβάλας οὐδὲν ἔχομεν νὰ εἴπωμεν ἢ νὰ συγχαρῶμεν αὐτόν· νομίζομεν ὅτι ἐφαρμόζων ἐμπράκτως τὰς θεωρίας, ἃς ἐξέθηκεν ἐν τῇ εἰσαγωγῇ, ἐπέτυχε κατὰ τὸ μέγιστον μέρος τοὐλάχιστον. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν γλῶσσαν, τῆς ὁποίας κάμνει χρῆσιν, καὶ διὰ τὴν ὁποίαν ἐν ἄσημον ἄλλως μέρος τῆς ἐν Αἰγύπτῳ ἑλληνικῆς δημοσιογραφίας δυσμενῶς καὶ πικρῶς μάλιστα ἐπέκρινεν, ἔχομεν νὰ εἴπωμεν ἐν δυνατῇ συντομίᾳ, καθ' ὅσον ἐπιτρέπει ἡμῖν τοῦτο ὁ παρὼν χῶρος, τὰ ὀλίγα ταῦτα.— Ἵνα τις κρίνῃ ὀρθῶς τὴν γλῶσσαν τῆς παραφράσεως τῶν δύο δραμάτων, δέον νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψει ἓν καὶ μόνον τὸ ἑξῆς: Τίς ὁ σκοπὸς τῆς δημοσιεύσεως τῆς παραφράσεως τῶν δραμάτων τούτων. Ὁ σκοπὸς οὗτος ἐκτίθεται ἐν τῇ προεισαγωγῇ· πρόκειται νὰ διασκευασθῇ, τροποποιηθῇ, παραφρασθῇ ἡ Μήδεια οὕτως, ὥστε ἀπὸ σκηνῆς διδασκομένη νὰ διαγείρῃ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν θεατῶν (τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ) τὰ συναισθήματα ἐκεῖνα, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὸν σκοπὸν παντὸς δραματικοῦ ἔργου, κατὰ τὸν μέγαν τῶν Σταγείρων φιλόσοφον. Εἰς τοῦτο καὶ μόνον ἀποβλέψας ὁ κ. Γ. Μπουκουβάλας δὲν ἐδίστασε νὰ τροποποιήσῃ τὴν γλῶσσαν τῆς παραφράσεως, ἐφ' ὅσον ἐνόμιζε τοῦτο καλόν, διαπλάττων αὐτὴν ὅσον οἷόν τε καταλληλοτέραν πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ὡρισμένου σκοποῦ· καὶ στίχους παρέλιπε, καὶ ἄλλους συνέταμε, καὶ χωρία ὅλα διέγραψε, καὶ πλεονασμοὺς ἀπεδέχθη, καὶ φράσεις κοινὰς δὲν περιεφρόνησε, καὶ ἀρχαϊσμούς, λίαν σήμερον ἐν χρήσει, ἠσπάσθη, καὶ τὰ πάντα τοῖς πᾶσιν ἐγένετο, ἵνα (Χριστὸν κερδήσῃ) κατορθώσῃ μόνον τὸν σκοπόν του, ἀδιαφορῶν ἂν θὰ κατηγορεῖτο ἀκόμη καὶ ὡς ἀμαθής.

Καὶ βεβαίως, ἀφ' οὗ ὁ κύριος σκοπὸς τῆς δημοσιευθείσης μελέτης τοῦ κ. Μπουκουβάλα ἦτο καὶ εἶναι οὗτος, ἵνα δηλ. διεγείρῃ ἡ διδασκαλία τοῦ δράματος τὸν οἶκτον καὶ τὸν ἔλεον, ἅπαντα τἆλλα ἔδει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς δεύτερα, ἐν οἷς καὶ ὁ χαρακτὴρ ἢ τὸ ὁμοιόμορφον ἢ μὴ τῆς γλώσσης· ἡμεῖς μάλιστα θὰ ἠθέλομεν ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ, ἵνα ἕκαστον τῶν προσώπων τοῦ δράματος μετεχειρίζετο γλῶσσαν μᾶλλον ἢ ἧττον ἐξηυγενισμένην ἢ τετριμμένην (οὕτως εἰπεῖν) ἀναλόγως τῆς κοινωνικῆς τοῦ ὁμιλοῦντος προσώπου βαθμίδος· π.χ. ὁ βασιλεὺς νὰ ὁμιλῇ σοβαρότερον, εὐγενέστερον, τεχνικώτερον, ἐπιστημονικώτερον ἢ αἱ Κορίνθιαι γυναῖκες, ἡ τροφὸς κτλ. ὡς γίνεται τοῦτο παρὰ Σαίξπηρ καὶ τοῖς ἄλλοις κανονικοῖς καὶ μεγάλοις δραματικοῖς ποιηταῖς τῶν διαφόρων αἰώνων. Ἔπρεπε μάλιστα (νομίζομεν) ὁ κ. Μπουκουβάλας νὰ μὴ μείνῃ προσκεκολλημένος εἰς τὸ πρωτότυπον τόσον πολὺ (ὡς πολλαχοῦ τῶν δύο δραμάτων ἐποίησε τοῦτο) ἀλλὰ νὰ ζητῇ ἔτι μᾶλλον καὶ παντὶ τρόπῳ νὰ ἐκφράζηται ζωηρότερον, καὶ οὕτως εἰπεῖν νὰ δρᾷ (διὰ τῆς γλώσσης) νὰ κινῆται, νὰ ἐμβάλλῃ ἀκόμη καὶ πλείονα νεῦρα (ἢ ὅσον ἐπιτρέπει τὸ πρωτότυπον) εἰς τὸν λόγον του, καὶ νὰ συγκινῇ ὅπως κατορθώσῃ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ κυρίου αὐτοῦ σκοποῦ «τὸν ἔλεον» δηλ. τῶν ἀκροατῶν τοῦ δράματος. Ἂν δὲ κατὰ τὴν ἔκφρασιν αὐτοῦ ὑπερεπήδα τὰ ὅρια τοῦ πρωτοτύπου, προσπαθῶν νὰ παραστήσῃ ζωηρότερον μέρος τι οἱονδήποτε μὲ τὴν εὐγενῆ πρόθεσιν τῆς πληρεστέρας ἐπιτυχίας τοῦ σκοποῦ, βεβαίως τοῦτο δὲν θὰ ἦτο ἀτυχὴς ἐπιχείρησις. Τί θὰ ἔλεγον καὶ τί θὰ ἔψαλλον οἱ δάσκαλοι τῆς ἐποχῆς δὲν θὰ ἐνδιέφερε πολὺ τὸ νουνεχὲς Ἑλληνικὸν Κοινόν!

Ἀλλὰ διὰ τί λοιπὸν μ' ὅλην τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ὁποίαν διέθεσε περὶ τὴν μετάφρασιν (πρβλ. σελ. 34), μ' ὅλην τὴν ἐργασίαν, τὴν πολλὴν καὶ μεγάλην καὶ μοχθηράν, τὴν ὁποίαν κατέβαλεν, ἵνα καταστήσῃ τὸ λεκτικὸν αὐτοῦ τοιοῦτον, ὥστε τὸ δρᾶμα διδασκόμενον ἀπὸ σκηνῆς νὰ ἐπιτυγχάνῃ τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, διατί, λέγομεν πάλιν ἐλλείπει τὸ δραματικὸν νεῦρον τοῦ λόγου καθόλου; Ὁ κ. Μπουκουβάλας εἶναι δεινὸς γνώστης τῆς Ἑλληνικῆς, καὶ τόσον ἑλληνομαθής, ὅσον ὀλίγους ἔχει νὰ δείξῃ τὸ ἑλληνικόν. Πρός τί λοιπόν;

Καθ' ἡμᾶς ὁ εὐγενὴς φόβος μὴ ἀπομακρυνθῇ τοῦ πρωτοτύπου περιέστειλε τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦ περὶ τὴν ἔκφρασιν· ἡ δουλικὴ δέ πως αὕτη ἐργασία κατέστησε τὸν χρωματισμὸν τῆς γλώσσης αὐτοῦ ὄχι τόσον ζωηρόν, ὅσον ἔδει. Ἵνα δὲ μᾶλλον διευκρινισθῶμεν εἰς τὰ λεγόμενα ἡμῶν ἀναγράφομεν ἰδιαιτέρως περὶ ἑκάστης τῶν μεταφράσεων τῶν δύο δραμάτων ἐν δυνατῇ συντομίᾳ τὰ ἑξῆς.

* * *

α'. Μήδεια. Τὸ δράμα τοῦτο παρεφράσθη ἐν γένει ἐπιτυχῶς, διεσκευάσθη δὲ λίαν ἐπιτυχῶς, καὶ εἰς τὰ προσόντα ταῦτα προστιθεμένης τῆς ἐκτάκτου δραματικῆς αὐτοῦ ὑποθέσεως κατέστη εὐπρόσωπον δι' ὃν ἐδημοσιεύθη σκοπόν.

Ἡ μετάφρασις τῆς Μηδείας, ἂν καὶ πεζὴ καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῆς, ἂν καὶ κατωτέρας βαθμίδος σχετικῶς πρὸς τὴν τοῦ Ἱππολύτου ἐμποιεῖ ἀγαθὴν ἐντύπωσιν. Ὁ κ. Μπουκουβάλας ἀγόμενος κατ' ἀνάγκην ἀναπόδραστον καὶ φυσικῶς, οὕτως εἰπεῖν, ἀπὸ ἀπὸ τοῦ πρωτοτύπου καὶ προσηλωμένος ἔστιν ὅτε πλέον τοῦ δέοντος εἰς αὐτὸ ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ ἀποβάλῃ μέρος τῆς ζωηρότητος τῆς φράσεως αὐτοῦ· οὕτω δ' ἡ γλῶσσα δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ κατέχῃ πάντα τὰ νεῦρα τῆς δραματικῆς τέχνης καὶ τῆς ζωηρότητος. Καὶ γνωρίζω μὲν ὅτι ἡ πιστὴ καὶ ἀκριβὴς μετάφρασις ἢ παράφρασις εἶναι πάντοτε ἡ ὀρθοτέρα, ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ τοῦτο μόνον· ἐν δὲ τῇ περιπτώσει ταύτῃ μάλιστα τοῦ προκειμένου σκοποῦ τοῦ βιβλίου ἐγὼ θ' ἀνεζήτουν ἑκάστοτε τὴν ζωηροτέραν, τὴν νευρωδεστέραν ἔκφρασιν, δι' ἧς ἐν καὶ μόνον θὰ ἐπεδίωκον, τὴν ἐπίτευξιν τῆς διδασκαλίας τοῦ δράματος.

Μ' ὅλα ταῦτα τὸ δράμα τοῦτο σχετικῶς παρεφράσθη οὕτως, ὥστε ἡ ζωηρότης τοῦ λεκτικοῦ αὐτοῦ διετηρήθη πως, ὅσον εἶναι δυνατὸν τοῦτο εἰς παράφρασιν, ἀφ' οὗ καὶ ὁ πεζὸς λόγος, εἰς ὃν παρεφράσθη παρεῖχεν ἀρκοῦσαν τὴν ἐλευθερίαν, καὶ ὡς ὁ ἴδιος λέγει· «ἐν τῇ πεζῇ τραγῳδίᾳ ὁ λόγος ἀποβαίνει ζωηρότερος . . . . . φυσικώτερος»· ἐν τούτοις ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι ὁ χαρακτὴρ τοῦ λεκτικοῦ ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴν ἐπηρεασθῇ δι' αὐτὸν ἁπλῶς καὶ μόνον τὸν λόγον ὅτι εἶναι παράφρασις, ἥτις πάντοτε ὅσον πιστοτέρα καὶ ἀκριβεστέρα εἶναι, ὅσον ἀποδίδει πληρεστέραν τὴν ἔννοιαν τοῦ πρωτοτύπου, καὶ τόσῳ μᾶλλον ταὐτοχρόνως βαδίζει προσδεδεμένη ὡς δούλη, οὕτως εἰπεῖν, καὶ συρομένη ὡς αἰχμάλωτος ὄπισθεν τοῦ ἅρματος τοῦ πρωτοτύπου.

Ἀλλ' ἡ ἔλλειψις αὕτη καθ' ἡμᾶς σχετικῶς εἶναι ἐλαχίστη ἀπέναντι τῶν τόσων ἀρετῶν τοῦ ἔργου, αἵτινες εἶναι τοσαῦται, ὥστε πεποίθαμεν ὅτι ἡ Μήδεια τοῦ κ. Μπουκουβάλα θέλει προσελκύσει τὴν προσοχὴν τῶν εἰδημόνων καὶ θέλει διδαχθῇ, οὕτω καλῶς διεσκευασμένη, ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς σκηνῆς· ἡμεῖς τοὐλάχιστον νομίζομεν ὅτι ἔχει πλείστας τὰς περὶ τούτου πιθανότητας, οὐχὶ δὲ καὶ τοῦ Ἱππολύτου ἡ παράστασις.

β'. Ἱππόλυτος. Περὶ τούτου δὲν δύναταί τις νὰ εἴπῃ τὰ αὐτά, νομίζομεν.

Ἐν πρώτοις ἐλλειπούσης τῆς διασκευῆς τὸ δράμα φέρει τὸν ἀρχαῖον αὐτοῦ μανδύαν, τὴν παλαιάν του μόδαν· ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει, ἵνα μὴ ἀντιφάσκῃ πρὸς ἑαυτὸ ἔδει καὶ νὰ παραφρασθῇ ἐν πάσῃ ἀκριβείᾳ, φιλολογικῶς οὕτως εἰπεῖν, οὐδὲ τῶν σχολίων ἀποκλειομένων, συνάμα δὲ καὶ ἐμμέτρως τὰ μὲν διαλογικὰ διὰ τοῦ ἰάμβου, τὰ δὲ χορικὰ ἀναλόγως τῶν διαγμάτων τῆς μετρικῆς ἐπὶ τῇ βάσει πάντοτε τῶν μέτρων τοῦ πρωτοτύπου, τὸ τοιοῦτον ἐπαχθὲς ἔργον ἐπεχειρίσθησαν πολλοὶ τῶν ἐπισήμων διδασκάλων τοῦ γένους ἀπὸ τοῦ Κοραῆ, καὶ ἐντεῦθεν μόνον ἡ ἀδαμαντίνη κεφαλὴ τοῦ Χίου σοφοῦ, ἀπέφυγεν τοῦτο αἰσθανομένου τὸ ἀτυχὲς τῆς ἐπιχειρήσεως, καὶ ἴδοὺ τὰ τοιαῦτα ἔργα ἢ ἐλησμονήθησαν ἢ ἐθεωρήθησαν οὐδαμινά, καίπερ ὑπ' ἀνδρῶν ἐπιστημόνων καὶ πολυμαθῶν γεγραμμένα. Ἀλλὰ προσθέτομεν μία τοιαύτη ἐπιχείρησις θὰ ἦτο ἀσχετος ὅλως πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς δημοσιεύσεως τοῦ βιβλίου.

Παρὰ ταῦτα συμβαίνει καὶ τι ἕτερον, ὅπερ τὸ κατ' ἀρχὰς προσπίπτει ὅλως ἀπροσδόκητον εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ εἰδήμονος καὶ ἐξυβερκοῦς ἀναγνώστου. Ἐν ᾧ δηλ. ἡ γλῶσσα τοῦ Ἱππολύτου ἵσταται εἰς πολὺ ἀνωτέραν ἢ ἡ τῆς Μηδείας κλίμακα εὐγενείας, τελειότητος, ἀρχαϊσμοῦ τέχνης, καὶ ἀμεμπτος ἐν τοῖς πλείστοις καὶ ἐμμέτρως, μὲ στίχον σχεδὸν πάντοτε ὁμαλῶς ῥέοντα, ἑπομένως ἐν ᾧ ἔδει νὰ συγκινῇ καὶ

νὰ συναρπάζῃ πλειότερον ἐν τούτοις παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν λέγομεν πλήττει, δὲν συγκινεῖ δὲν θέλγει, δὲν συγκρατεῖ· καὶ ἐν ᾧ ἀπὸ τοιαύτης γλώσσης θὰ προσεδόκα τις ψυχὴν, ζωὴν, δράσιν μείζονα, ἐξαίρνης παρατηρεῖ χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὸ διατί, ὅτι συμβαίνει ὅλως τὸ ἐναντίον, Πῶς τοῦτο; Ἀφ' οὗ ὁ κ. Μπουκουβάλας κατὰ τὴν παράφρασιν ταύτην ἠκολούθησε τοὺς αὐτοὺς κανόνας, καὶ τοὺς αὐτοὺς σκοποὺς, τοὺς ἐν τῇ εἰσαγωγῇ αὐτοῦ ἐκτιθεμένους, δὲν φαίνεται τοῦτο ὅλως παράδοξον; Τοιαύτη ἔντεχνος παράφρασις νὰ μὴ ἐγείρῃ τὴν ψυχὴν, νὰ μὴ συγκινῇ τὴν καρδίαν;

— Καὶ ..... συνεπῶς ἀδύνατον ἀπὸ σκηνῆς διδασκομένη νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ κυρίου αὐτῆς σκοποῦ, νὰ κινήσῃ τοῦτ' ἔστι τὸν οἶκτον καὶ τὸν ἔλεον τῶν θεατῶν.

Ἀλλ' ἐνταῦθα ἴσως ἤθελέ τις εἴπῃ ὅτι αἰτία τοῦ ψυχικοῦ παθήματος τούτου εἶνε οὐδὲν ἄλλο, ἢ ἡ διάφορος τῶν δύο δραμάτων ὑπόθεσις. — Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ ὑπόθεσις τοῦ «Ἱππολύτου» δὲν εἶναι τόσον δραματικὴ, ὅσον ἡ τῆς Μηδείας, ἤτις, ὡς γνωσὸν πρωτεύει μεταξὺ τῶν δραματικῶν ὑποθέσεων τοῦ Εὐριπίδου, ἑπομένως εἶναι ἀληθὲς ὅτι αὕτη (ἡ Μήδεια), θὰ συγκινῇ πάντοτε περισσότερον. Ἀλλὰ ὅμως παρὰ τοῦτον τὸν λόγον, (νομίζομεν), ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι ἐν αὐτῇ τῇ παραφράσει τοῦ κ. Μπακουβάλα κείμενοι. Φοβούμενος φαίνεται (οὕτω τοὐλάχιστον νομίζομεν) μὴ ἐκτραπῇ πολὺ τοῦ ἀρχαίου κειμένου, ἐν πολλοῖς παραφράζων, παρασύρεται ὑπὲρ τὸ δέον ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ εἰς τὰς ἐκφράσεις αὐτοῦ καὶ δουλεύει ἐν πολλοῖς τυπικῶς ἀκολουθῶν τὸ πρωτότυπον· ἡ ἐλευθερία περὶ τὴν ἔκφρασιν χάνεται, ἡ δράσις τοῦ λεκτικοῦ σκοτίζεται, καὶ ὁ ἀναγνώστης «τῆς παραφράσεως» βλέπει τὸ θελκτικὸν καὶ ἐρωτότροπον φῶς τῆς πλησιφαοῦς σελήνης (τοῦτ' ἔστι τοῦ πρωτοτύπου) ὡς ἀπὸ κατοπτριζούσης (ποτέ δε καὶ κυματώδους) θαλάσσης εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ προσπίπτον, ἀδύνατον, σχεδὸν ἐκπνέον, καὶ μόλις ἀνανακλώμενον..... καὶ μόνον τοῦτο ἀπολαμβάνει!..... Ποῦ ἡ ζωηρότης! Ποῦ τὰ θέλγητρα τοῦ ἀρχικοῦ φωτός!..... Χάνονται, διαλύονται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τόν τυπικὸν ἀντικατοπτρισμὸν τῆς τεχνικῆς, ἢ διδασκαλικῆς παραφράσεως!. Καὶ ὅμως ἡ ἔννοια ὤφειλε νὰ κυριαρχῇ!..... Ἡ ζωηρότης τῆς λέξεως νὰ εἶναι πλήρης!

Ἕτερον. Ἐν τῇ πραφράσει τῆς Μηδείας ἡ ἐλευθερία τοῦ παραφράστου εἶναι φυσικῶς μείζων καὶ ἡ τάσις πρὸς χειραφέτησιν ἀπὸ τοῦ πρωτοτύπου ὁμοίως.

Ἐν τῷ Ἱππολύτῳ ἀντὶ ἑνὸς κωλύματος (τῆς παραφράσεως) παρουσιάζονται δύο, ἀμφότερα δυσχερέστατα, δυσκόλως λίαν ὑπερπηδώμενα· τὸ μὲν ἦτο νὰ παραφράζῃ ὁ κ. Μπουκαβάλας, τὸ δὲ νὰ μορφώνῃ τὴν παράφρασιν εἰς λόγον ἔμμετρον, οὕτω δὲ «ἠναγκάζετο νὰ τροποποιῇ τὰς ἐννοίας καὶ νὰ κανονίζῃ τὴν σειρὰν αὐτῶν ἀναλόγως τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ μέτρου» ὡς λέγει ὁ ἴδιος· αὐτὸ δὲ τοῦτο ἀναγκάζει τὸν παραφραστὴν νὰ τροποποιῇ τὴν λέξιν καὶ τὴν φράσιν ὄχι πάντοτε ἐπὶ τὸ τελειότερον. Οὕτω δὲ τὸ ἔργον τοῦτο κατήντησε τοιοῦτον, ὥστε εἶναι ἀδύνατον (καθ' ἡμᾶς) νὰ διδαχθῇ ἀπὸ σκηνῆς(1)

Καὶ ὅμως μ' ὅλας ταύτας τὰς δυσκολίας καὶ τὰς ἐλλείψεις ἀνάγκη ν' ἀποδώσωμεν τὸν προσήκοντα ἔπαινον εἰς τὸν πιστὸν καὶ ὀτηρὸν θεράποντα τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, τὸν κ. Γ. Μπουκαβάλαν.

Τὰ πλεῖστα τῶν χορικῶν τοῦ Ἱππολύτου ἀπεδόθησαν ὡραιότατα καὶ θελκτικώτατα εἰς τὴν παράφρασιν. Π.χ. τὰ χορικὰ στιχ. 95—212.— τὸ γνωστὸν θελκτικώτατον χορικὸν Ἔρως, ἔρως ὁ κατ' ὀμμάτων στάζεις πόθον κ.τ.λ. 625 καὶ ἑξ. —ὁμοίως τὸ χορικὸν στιχ. 732 καὶ ἑξῆς, — τὸ ἕτερον χορικὸν στιχ. 1102—1152. καὶ τέλος ὁ κλαυθμὸς τοῦ θνήσκοντος ἥρωος, στιχ. 1347 καὶ ἑξῆς.

Ἀλλ' ἐνταῦθα δέον νὰ σταματήσωμεν φοβούμενοι μὴ ἀναγκασθῶμεν νὰ θίξωμεν ζητήματα, οὐ μόνον πολλὴν καὶ μεγάλην τὴν μάθησιν καὶ γνῶσιν, ἀλλὰ καὶ αὐστηρὰν ὅλως καὶ παντελῶς φιλολογικὴν εἰδικότητα ἀπαιτοῦντα, ἣν ὁμολογοῦμεν ὅτι δὲν κατέχομεν.

Συγχαίροντες τέλος τὸν κ. Μπουκουβάλαν διὰ τὴν ὡραίαν μελέτην του, εὐχόμεθα ὅπως αὕτη καταστῇ ἀφετηρία ἔργων πληρεστέρων καὶ παραφράσεων τελειοτέρων καὶ τεχνικωτέρων ἐπ' ἀγαθῷ καὶ προαγωγῇ τῆς ἑλληνικῆς σκηνῆς, ἥτις ἀποτελεῖ ἕν τῶν πρώτων σχολείων, ἂν μὴ τὸ πρῶτον τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους. Καὶ μὲ τὴν εὐχὴν ταύτην προτρέπομεν συγχρόνως αὐτὸν ν' ἀκολουθήσῃ τὴν εὐθεῖαν, τὴν ὁποίαν αὐτὸς κυρίως τόσον ζωηρῶς καὶ τεχνικῶς ἐχάραξεν ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τοῦ βιβλίου αὐτοῦ, διασκευάζων τινὰ τῶν δραμάτων τῶν τραγικῶν, ἀλλὰ πρὸ πάντων μάλιστα ἐκ τῶν τοῦ Κωμικοῦ (Ἀριστοφάνους), διὰ λόγους, οὓς προσεχῶς ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς στήλης θὰ λάβωμεν τὸ θάρρος ἐν ὀλίγοις νὰ ἐκθέσωμεν. Ἂς βύῃ δὲ τὰ ὦτα εἰς τῶν ἀγρίων ὀρνέων, καὶ τῶν νεκροφάγων κοράκων τοὺς κρωγμούς.

22. 5. 906. Κ. Α. ΠΑΠΑΖΗΣ.

---

(1) Ἆρα τὰ ἀρχαῖα δράματα, ὅπως διδαχθῶσιν σήμερον ἀπὸ σκηνῆς, δέον προηγουμένως νὰ διασκευάζωνται.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΕΛΛΗΝΙΔΟΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΠΙ ΤΑΙΣ ΕΟΡΤΑΙΣ ΤΩΝ ΟΛΥΜΠΙΩΝ

Ἐξ ἐπιστολῆς Ἑλληνίδος, ἐπισκεφθείσης κατὰ τὰς ἑορτὰς τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων τὰς Ἀθήνας, περιῆλθεν εἰς χεῖρας ἡμῶν ἡ ἐξῆς ὡραία περικοπὴ ἣν ἐνομίσαμεν καλὸν νὰ παράσχωμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν.

. . . . Ἐκεῖνο ὅπερ προσβάλλει πρωτίστως τὴν ἀντίληψιν τοῦ παρατηρητοῦ, τοῦ κατοικοῦντος ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἐξοικειωθέντος μὲ τὸν πληθυσμὸν τῶν Ἀθηνῶν, εἶναι ὁ ἄπειρος, ὁ πολὺς ξένος κόσμος, ὅστις ἔχει συρρεύσει.

Αἱ ἐπαρχίαι τῆς ἐλευθέρας, ἡ δούλη Ἑλλὰς καὶ ὁ κόσμος ὅλος ἔχουσιν ἐνταῦθα τοὺς ἀντιπροσώπους των! Κόσμος πολύς, ποικίλος, πάσης ἀποχρώσεως! Ἰδοὺ ἓν πανόραμα ἀσύνηθες. Παρὰ τὴν ῥεδιγκόταν τοῦ ἐπαρχιώτου βλέπεις τὸ ἀπέριττον σακάκι τοῦ Ἀθηναίου. Παρὰ τὸ κλὰκ τοῦ ἐπισήμου ἀντιπροσώπου τὸ φεσάκι τοῦ Ἀνατολίτου, παρὰ τὰς στενὰς περισκελίδας τοῦ δανδῆ τοῦ συρμοῦ βλέπεις τὴν φουφούλα τοῦ Κρητικοῦ καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς ὁ ὀφθαλμὸς ἐντρυφᾷ εἰς τὰς διαφόρους ἀμφιέσεις, ἀλλ' ἰδίᾳ διασκεδάζει μὲ τὴν γυναικείαν ἀμφίεσιν. Παρὰ τὴν κομψὴν Ἀθηναίαν τοῦ σαλονιοῦ, μὲ τὴν μονόχρουν ἐσθῆτα καὶ τὴν ζηλευτὴν χάριν, προβάλλει καμμία ἄκομψος λαίδυ ἢ χαχόλα Γερμανίς. Μεταξὺ τούτων αἱ ἐπαρχιώτιδες ἐνδεδυμέναι μὲ τὰ καλλίτερά των διαφαίνονται ὡς ἀπειράριθμοι ἴριδες μὲ ποικιλότερα μυρία χρώματα..... Καὶ σύρονται τὰ βελούδα καὶ τὰ μεταξωτὰ εἰς τὰς πλατείας καὶ ὁδοὺς χωρὶς νὰ παραλειφθῶσιν οἱ πῖλοι οἱ ὡς κῆποι φορτωμένοι καὶ τὰ κοσμήματα τὰ στολίζοντα τὰ στήθη καὶ ἰδίᾳ τοὺς δακτύλους, ὥστε σοῦ ἔρχεται ἡ ὄρεξις νὰ παρουσιάσῃς τοὺς ἰδικούς σου τεταμένους πρὸς τὰ μάταια αὐτὰ ὄντα, ἅτινα φορτώνονται ὡς χαμάληδες ὅλα των τὰ λοῦσα, ἵνα τσαλαπατηθοῦν εἰς τοὺς δρόμους καὶ ἐμβάλλωσιν εἰς πειρασμὸν τοὺς λωποδύτας!

Ὁ στολισμὸς τῆς πόλεως!! ὦ φαντασμαγορία! ὄνειρον *ἀσύλληπτον*. . . . ὁ διάκοσμος τῆς ὁδοῦ Σταδίου ἔχει κάτι τι, ὅπερ γοητεύει, ἑλκύει καὶ σὲ κάμει νὰ φαντάζεσαι, ὅτι ζῇς εἰς ἄλλην σφαῖραν! Ὑπὲρ τὰ γνωστὰ τόξα τοῦ ἀεριόφωτος ἐσχηματίσθησαν τόξα παμμέγιστα ἐκ τεχνικῶν ἀνθέων μὲ ἀπειραρίθμους ἡλεκτρικὰς λυχνίας παντοίων χρωμάτων, ἐνῷ εἰς διαφόρους ἀποστάσεις κρέμανται καὶ οἱ μεγάλοι τοῦ ἡλεκτρικοῦ λαμπτῆρες.

Ἐπὶ κοντῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν αἱ σημαῖαι καὶ τὰ ἐθνόσημα πάντων τῶν λαῶν μὲ θυρεοὺς φέροντας παραστάσεις γυμνικάς.

Τὰ Ξενοδοχεῖα πλουσίως φωτιζόμενα καὶ στολισμένα! Καὶ τὴν νύκτα ἀνάπτουσιν ὅλα αὐτὰ τὰ φῶτα καὶ διέρχεται, διέρχεται τὸ πλῆθος τὸ ἄπειρον, ὥστε αἱ Ἀθῆναι μεταβάλλονται εἰς μεγάλην πόλιν, πόλιν θορύβου καὶ ἐξάλλου ἐνθουσιασμοῦ.

Καὶ ὅταν διέρχεσαι τὰς πλατείας, Ὁμόνοιαν καὶ Σύνταγμα καὶ τὴν ὁδὸν Σταδίου μὲ τοὺς ὀργασμοὺς ἐκείνους τῶν φώτων καὶ χρωμάτων νομίζεις ὅτι ἀνηρπάγης ἐκ τῆς γῆς καὶ ζῇς εἰς κόσμους ἄλλους, εἰς ἄγνωστον καὶ περικαλλὲς μέρος!

Τὸ Στάδιον! Δόξα εἰς τὸν Ἀβέρωφ! ὦ τὸ περικαλλές, τὸ πάλλευκον Στάδιον, ὁ κρίκος ὁ συνδέων τὴν ἀρχαιότητα μὲ τὸ παρόν. Εἶναι ὡραῖον, ὅταν εἶναι κενὸν καὶ σοῦ ἐπιβάλλεται διὰ τοῦ λευκοῦ του μεγαλείου, σὲ κάμει νὰ αἰσθάνεσαι ἱερὰν συγκίνησιν καὶ νομίζεις ὅτι εὑρίσκεσαι εἰς ἀπέραντον ναὸν τοῦ Δημιουργοῦ μὲ ἔδαφος καὶ τοίχους τὰ λευκὰ τοῦ Σταδίου μάρμαρα καὶ μὲ στέγην τὸ κυανοῦν τοῦ ἀπείρου!

Τὸ Στάδιον πλῆρες, κατάμεστον κόσμου εἶνε θεαματικόν, εἶνε κάτι ὅπερ πρέπει νὰ ἴδῃ τις εἰς τὴν ζωήν του.

Δὲν περικλείει μόνον Ἕλληνας! ᾄχοντο οἱ Πανέλληνες τῶν πάλαι ἀγώνων!

Ἡ ψυχὴ τοῦ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, αἱ ἡρωϊκαὶ ψυχαὶ τῶν καλλιμόρφων γιγάντων οἵτινες ἠγωνίσθησαν διὰ τὸν κότινον, ἐάν που σήμερον παραστῶσι δὲν θὰ ἴδωσιν Ἕλληνας, ἀλλ' ὅλα τὰ τέκνα τοῦ κόσμου.

Οἷον κάλλος σώματος εἰς τοὺς λαοὺς τοῦ Βορρᾶ. Ὁποία ῥώμη εἰς τὰ τέκνα τῆς Βρεττανίας καὶ Ἀμερικῆς, οἵα εὐστροφία καὶ πλαστικὴ χάρις εἰς τοὺς Ἰταλούς, οἷον μένος εἰς τοὺς Γερμανούς, ὁπόσον γλυκεῖα ἀφέλεια εἰς τοὺς Ἕλληνας! Παρελαύνουσιν ἀθληταὶ ὅλων

τῶν ἐθνῶν, εἶνε πολλοί, ὑπὲρ τοὺς ὀκτακοσίους καὶ αἱ μουσικαὶ παιανίζουσι καὶ τὸ πλῆθος ἡ μυρμηκυιὰ τοῦ Σταδίου χειροκροτεῖ!

Παρ' ὀλίγον νὰ λησμονήσω τὰς κυρίας! ἔχομεν καὶ κυρίας βλέπεις, εἶνε συμπαθέρες μας καὶ ταῖς ξέχασα! Εἶνε αἱ Δανίδες, αἱ συμπατριώτισες τοῦ ἡμετέρου Ἄνακτος. Μὲ πλαστικὰ σώματα, μὲ ζηλευτὴν χάριν παρελαύνουσι καὶ εἶτα ὅταν γυμνάζωνται κινοῦσι τὸν θαυμασμόν, διότι εἰς οὐδὲν ὑπολείπονται τῶν ἀνδρῶν. Καὶ εἰς τὸ δίζυγον καὶ μονόζυγον καὶ εἰς τοὺς κρίκους γυμνάζονται καὶ εἰς αὐτὸ τὸ πλινθίον καὶ πηδῶσι καὶ ἄλλονται ὡς τὰ σώματά των νὰ εἶνε ἐκ κόμμεως καὶ οὐχὶ ἐκ σαρκῶν καὶ ὀστῶν! Εἶναι ἀφελεῖς καὶ σεμνοπρεπεῖς, ἀλλὰ παρ' ὅλα ταῦτα σοῦ ἐκφράζω τὴν ταπεινήν μου γνώμην, καίτοι ἴσως κινδυνεύσω νὰ χαρακτηρισθῶ ὡς ὀπισθοδρομική, ὅτι εὑρίσκω ὑπερβολικὴν τὴν ἐπίδοσιν ταύτην τῆς γυναικὸς εἰς τὴν γυμναστικήν. Ἡ γυνὴ εἶναι ὡραία εἰς πλαστικὰς τοῦ σώματος ἀσκήσεις καὶ οὐχὶ ὡς ἀκροβάτις καὶ ἀναποδογυριζομένη ἐπὶ τῶν κρίκων καὶ ζυγῶν, ὡς ἡ γυνὴ τοῦ μπαλέτου ἢ τοῦ ἱπποδρομίου.

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἐπεσκέφθην καὶ πάλιν τὰ μουσεῖα καὶ ἐγοητεύθην εἰς τὸ Ἀρχαιολογικόν! Εἶνε ἡ μυριοστὴ φορὰ ὅπου τὸ ἐπισκέπτομαι καὶ ὅμως πάντοτε τὴν αὐτὴν αἰσθάνομαι συγκίνησιν!

Ὢ! ἐκεῖνος ὁ Ἑρμῆς τῶν Ἀντικυθήρων! Εἶνε ποίημα, εἶνε στίχος δαιμονίου ποιητοῦ, δὲν εἶνε χαλκός, δὲν εἶνε ἀνδριάς!... Εἶνε κάτι τι κλεμμένον ἀπὸ τὸ ἄπειρον, εἶνε μία ἀκτὶς φωτὸς ὑπερκοσμίου δοῦσα ψυχὴν εἰς χειροποίητον ἔργον!.....

Μὲ τὰ λίγα αὐτὰ ποῦ σοῦ λέγω καὶ μὲ τὰ πολλά, ὅπου θ' ἀναγνώσῃς εἰς τὰς ἐφημερίδας θὰ ἐννοήσῃς, ὅτι οἱ ἀγῶνες τοῦ 1906 εἶνε ἀσυγκρίτως ὑπέρτεροι τῶν πρὸ δεκαετίας τελεσθέντων καὶ ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν παρουσιάζει θέαμα ἀπείρως γοητευτικώτερον ἢ τότε. . .

. . . .

Ἐν Ἀθήναις τῇ 11ῃ Ἀπριλίου 1906.

ΑΝΟΙΞΙΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

Μυρίζεις σὰν τὴν ἄνοιξι, μυρίζεις σὰν τὴ νειότη,
κι' ἀδιάκοπα ἡ καρδούλα μου κοντά σου τραγουδάει
τὸ ᾆσμα τὸ αἰώνιο καρδιῶν ποῦ ξανανοιώνουν.
Σὲ ἀγαπῶ. Τὸ δέρμα σου ὁ ἥλιος ροδίζει,
τὸ δέρμα τὸ λεπτότατο ποῦ μοιάζει σὰν κεράσι
π' ἀκόμα δὲν ὡρίμασε. Μιλάει ἡ φωνή σου
μὲ ψίθυρο ἀνέκφραστο νεροῦ ὅπου κυλάει
ὁλόδροσο κι' ἁρμονικό· χαρὰ σὲ ὅποιο πίνει
τὴ μουσικὴ ποῦ χύνεται ἀπ' τὸ γλυκό σου στόμα.
Ἡ χάρι κ' ἡ εὐγένεια στολίζουν τὴ μορφή σου.
Τὸ λιγερὸ τὸ σῶμά σου θαυμάζω καὶ τὴ μέση.
Ὢ μέση Καρυάτιδος ποῦσαι σὰν δακτυλίδι!
Τὸ βλέμμα σου τ' ὁλόγλυκο κι' ἀθῶο μὲ τρελλαίνει
καὶ τὰ μετάξινα μαλλιὰ π' ἁπλώνονται μὲ χάρι
ἐπάνω στὸν κατάλευκο λαιμό σου ποῦ φιλάει
ἐρωτευμένο μυστικὰ τ' ἀγέρι, μὲ μαγεύουν.

(Edmond Rostand)

Κ. Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΝΕΑ ΖΩΗ

ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ

Μικροβιολογικοχημικαὶ ἔρευναι τοῦ αἰτίου τῆς Συφιλίδος ἐν τῇ κυκλοφορίᾳ τοῦ αἵματος.

Κατὰ τὴν συνεδρίασιν τοῦ «**Φυσιογνωστικοῦ τμήματος τοῦ Παρνασσοῦ**» τῆς 28 Φεβρουαρίου 1906, προεδρεύοντος τοῦ καθηγητοῦ κ. Χρηστομάνου οἱ κ. κ. Γ. Δενδρινὸς καὶ Β. Μπένσης ἐποιήσαντο ἀνακοίνωσιν, ἀφορῶσαν τὸ ἄρτι ὑπὸ τῶν κ. κ. Schaûdinn καὶ Hoffmann ἀνακαλυφθὲν μικρόβιον τῆς συφιλίδος, ἧς ἀντικείμενον «**Μικροβιολογικοχημικαὶ ἔρευναι τοῦ αἰτίου τῆς συφιλίδος ἐν τῇ κυκλοφορίᾳ τοῦ αἵματος**». Μετὰ βραχεῖαν εἰσήγησιν τῶν μέχρι τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ Schaûdinn καὶ Hoffmann γενομένων ἐρευνῶν ποὸς ἀνακάλυψιν τοῦ εἰδικοῦ μικροβίου τῆς συφιλίδος, οἱ συγγραφεῖς εἰσέρχονται εἰς τὸ κύριον θέμα των, ἐν ᾧ λεπτομερῶς ἀναφέρουσι τὰς διαφόρους φάσεις ἃς διήνυσαν αἱ ἔρευναι περὶ τὴν Spirochaete pallida, ἥτις μετὰ βραχεῖαν περίοδον ἀμφισβητήσεως καὶ ἀμφιβολιῶν κατέλαβεν ἀναμφιρρήστως θέσιν εἰς τὴν χορείαν τῶν εἰδικῶν παθογόνων μικροοργανισμῶν. Ἀναλύουσι κατόπιν ἐν ἐκτάσει τὰς περιπτώσεις τῶν συφιλιδικῶν διαφόρων σταδίων παρ' οἷς οὐ μόνον ἀνευρέθη ἡ Spirochaete pallida, ἐπὶ τοπικῶν συφιλιδικῶν ἐπεξεργασιῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ αἵματι τῆς περιφερικῆς κυκλοφορίας. Ἐν τισι ἐξ αὐτῶν τῶν περιπτώσεων παρετηρήθησαν συνωδεύοντα τὴν S. P. καὶ μικρὰ τινὰ σωμάτια ὠοειδῆ, ἅτινα βεβαίως στενῶς συνδέονται πρὸς τὴν S. P. καὶ ἅτινα πρὸ καιροῦ ὁ Döhle εἶχε περιγράψει χωρὶς νὰ ἀποδώσῃ εἰς αὐτὸν μεγάλην σημασίαν καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐσχάτως ὁ Herzheimer μικροχημικῶς ἤρξατο ἐρευνῶν. Ἕνια ἐξ αὐτῶν ἔχουσι βλεφαρίδας, παρεμφερεῖς πρὸς τὰ μαστίγια τῶν πλασμωδίων, δι' ὃ καὶ οἱ συγγραφεῖς ἐρωτῶσιν ἑαυτοὺς ἐὰν αὗται δὲν παριστῶσιν στάδιον ἐξελίξεως τῶν σπιροχετῶν διὰ πλασμολύσεως καὶ ἐπὶ τῇ βάσει ταύτῃ ἀναπτύσσουσι θεωρίαν, ὅτι οἱ **Βιολογικοὶ οὗτοι δινοδοὶ** διά τοῦ σπερματοζωαρίου ἢ ὠαρίου, δυνατὸν νὰ μεταδόσωσιν κληρονομικῶς τὴν νόσον, τοσοῦτῳ μᾶλλον ὅσον φαίνεται ἀπίθανον αἱ S. P. καθὼς καὶ τὰ περισσότερα τῶν μικροβίων νὰ εὑρίσκωνται ἐντὸς τῆς γεννητικῆς οὐσίας ἀμφω τῶν φύλων. Ἐπιφυλακτικῶς δ' ἀνακοινοῦσιν μέθοδον καλλιεργείας ἐν τοῖς ὠοῖς, ἥτις ἔδωκεν αὐτοῖς ἀτελῆ μὲν εἰσέτι ἀλλ' ἐνθαρρυντικὰ ἀποτελέσματα.

Ἐν τέλει δὲ διὰ προβολῶν καὶ πλουσίας συλλογῆς καλλιτεχνικῶν εἰκόνων ληφθεισῶν φωτοτυπικῶς ἐκ τῶν παρασκευασμάτων των, περαίνουσι τὴν ἀνωτέρω ἀνακοίνωσιν τῶν ἐρευνῶν των, ἐκτελεσθεισῶν ἐν τῷ «Βιολογικοχημικῷ Ἐργαστηρίῳ» Γ. Δενδρινοῦ.

Ἡ καταστροφὴ τῶν Courrières.— Ἡ συγκίνησις ἣν προὐξένησε τὸ φοβερὸν γεγονὸς τῆς 10 Μαρτίου δὲν θὰ ἐξαλειφθῇ ταχέως. Δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι γίνεται περὶ τούτου ἀκόμη λόγος εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Οὐδέποτε παρόμοιον δυστύχημα ἠρίθμησε τοσαῦτα θύματα.

Τὰ μεταλεῖα τῶν Courrières, ὧν ἡ ἐκμετάλλευσις χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1852, δὲν ἐμπεριέχουσι μεθάνιον. Ἡ ἐργασία γίνεται μὲ γυμνὴν λυχνίαν. Ἡ ἔκρηξις τὴν φορὰν ταύτην ὀφείλεται κυρίως εἰς τὸν ἐν τῷ ἀτμοσφαιρικῷ ἀέρι τῶν στοῶν τοῦ ἀνθρακωρυχείου μεταιωρούμενον ἐν λεπτοτάτῃ κόνει ἄνθρακα.

Τὰ δυστυχῆ θύματα ἐκάησαν ὅπως εἰς τὰς πυρκαϊὰς τῆς Opéra-Comique καὶ τῆς ἀγορᾶς τῆς Εὐσπλαγχνίας· ἡ ἀκόμη ὅπως εἰς τὴν ἔκρηξιν τοῦ ὄρους Pelée τῆς Μαρτινίκας. Ἀσφυκτιῶντα καὶ καιόμενα! Καὶ εὐτυχῶς, δὲν ὑπέφερον, διότι ἡ ἄμεσος ἀσφυξία ἀπομακρύνει πᾶσαν ὀδυνηρὰν δοκιμασίαν.

Τὸ πῦρ ὑπῆρχεν εἰς τὸ μεταλεῖον ἀπό τινων ἡμερῶν. Εἰς ἓν παλαιὸν στρῶμα ἐγκαταλελειμμένον ὁ ἄνθραξ ἤναψεν αἰθνηδίως καὶ ἐξερράγη ἡ πυρκαϊά. Ὁ γαιάνθραξ παοήγαγεν ἀέριον. Ὅτε ἡ ἀναλογία ἐντὸς τῶν στοῶν ἔβθασε τὸ ἐπικίνδυνον ὅριον, ἐσχηματίσθη ἓν εὔφλεκτον μῖγμα καὶ μία ἔκρηξις τῶν ἀνθρακούχων κόνεων ὧν ἦσαν πεπλησμέναι αἱ στοαί. Εἷς σίφων, ἓν πύρινον κῦμα ἐξώρμησε μετὰ σφοδρότητος ἐντὸς ὅλων τῶν ὑπογείων διαμερισμάτων εἰς πολλῶν χιλιομέτρων ἀπόστασιν, καῖον τὰς ξυλείας, φονεῦον τοὺς ἐργάτας, τοὺς ἵππους μετὰ μανίας, καὶ ὠθοῦν τὸν ἀέρα καὶ τὰς φλόγας μέχοι τῆς ἐξωτερικῆς ὀπῆς τῶν φρεάτων.

Ἡ φοβερὰ αὕτη καταστροφὴ θὰ αὐξήσῃ ἐπαισθητῶς τὸν ὅρον τῆς ἐν τοῖς μεταλλείοις θνησιμότητος ἥτις εἶχεν ἐλαττωθῇ πολὺ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Ἀπὸ τοῦ 1892, ἡ θνησιμότης ἐν Γαλλίᾳ ἐκυμαίνετο μεταξὺ 9 καὶ 15 διὰ δέκα χιλιάδας ἐργάτας. Οἱ χίλιοι ἑκατὸν πεντήκοντα φονευθέντες ἐν Courrières ἀντιπροσωπεύουν μόνοι των, ἑξήκοντα ὀκτὼ διὰ δέκα χιλιάδας, ἐπὶ τῶν ἑκατὸν ἑβδομήκοντα χιλιάδων ἐργατῶν τῶν ἐργοζομένων εἰς τὰ μεταλεῖα τῆς Γαλλίας.

***

Τὸ Ε'. Πανελλήνιον Ἰατρικὸν Συνέδριον. — Καθ' ὃν χρόνον τὸ Πάλλευκον Παναθηναϊκὸν Στάδιον συνεκέντρωνε τὰς μυριάδας τῶν θαυμαστῶν τοῦ Ὡραίου, ἡ μεγαλοπρεπὴς αἴθουσα τοῦ Πανεπιστημίου, ἐφιλοξένει πλείστους διακεκριμένους Ἕλληνας Ἀσκληπιάδας, οἵτινες προσῆλθον ἐκ πάσης γωνίας ὅπως προσφέρωσι τὴν πολύτιμον αὐτῶν ὑπηρεσίαν εἰς τὸν πολιτισμὸν καὶ δι' αὐτοῦ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα. Αἱ γενόμεναι ἀνακοινώσεις εἶναι σοβαρώταται καὶ πολλοῦ λόγου ἄξιαι.

ΝΕΑ ΖΩΗ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ - ΤΕΧΝΑΙ

Μεγάλη ἀνακάλυψις Ἑλληνικῶν παπύρων.— Ἀληθῶς εὐφρόσυνα εἶναι ὅσα οἱ ἄγγλοι ἀρχαιολόγοι κ. κ Γρένφελ καὶ Χῶντ, οἱ διάσημοι παπυρολόγοι ἀνακινοῦσι περὶ τοῦ ἀνακαλυφθέντος εἰς τὸν περίφημον Ὀξύρυγχον τῆς Αἰγύπτου θησαυροῦ νέων Ἑλληνικῶν παπύρων.

Ἰσοῦ δὲ κατ' αὐτὴν τὴν ἔκθεσιν τῶν δύο Ἄγγλων σοφῶν τί περιλαμβάνει εἰς γενικὰς γραμμὰς ὁ πολύτιμος οὗτος θησαυρός :

1) **Ἀνέκδοτα ἔργα** τοῦ Πινδάρου καὶ τοῦ Εὐριπίδου. Ὁ πάπυρος τῶν Πινδαρικῶν χειρογράφων περιλαμβάνει κυρίως παιᾶνας, ᾠδάς, ἱκεσίας ἢ εὐχαριστίας πρὸς θεούς.

Ἡ **δευτέρα** σειρὰ τῶν ποιητικῶν ἀποσπασμάτων περιλαμβάνει πάπυρον περιέχοντα τραγῳδίαν μὲ θέμα τὴν Ὑψιπύλην, ἡ ὁποία ἐκ τῆς δυνάμεως τῆς συνθέσεως καὶ τοῦ ὕφους ἀποδεικνύεται καθαρῶς ὅτι εἶναι ἡ ἀπωλεσθεῖσα Εὐριπίδειος τραγῳδία «Ὑψιπύλη».

3) **Χειρόγραφα** τῶν Λόγων τοῦ Λυσίου.

4) Σπουδαιότατον χειρόγραφον εἶναι τὸ περιλαμβάνον νέαν καὶ ἀνέκδοτον ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος.

5) Ἄλλος πάπυρος περιλαμβάνει σχόλια τοῦ Β'. Βιβλίου τοῦ Θουκιδίδου, ἅτινα φαίνονται ἀποτελοῦντα ἀντίκτυπον τῶν κρίσεων Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως.

Εἰς νέαν συλλογὴν παπύρων ἀνακαλυφθεῖσαν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος μετά τινας ἡμέρας, περιελαμβάνοντο τὰ ἑξῆς οὐχ' ἧττον σημαντικὰ εὑρήματα.

1) Ἑξάμετρος ὕμνος πρὸς τὸν Ἑρμῆν.

2) **Χειρόγραφά** τινα περιλαμβάνοντα ποιήματα τῆς Σαπφοῦς.

3) Εἰς διθύραμβος τοῦ Βακχυλίδου.

4) Τὸ χειρόγραφον τῶν μελιάμβων τοῦ Κερκίδα περιλαμβάνων 73 στίχους ἀνεκδότους.

Ἀλλὰ καὶ τρίτον εὕρημα παπύρων ἀνέμενε τοὺς Ἄγγλους ἀρχαιολόγους εἰς βάθος 25 ποδῶν καὶ αὐτὸ ἐπίσης εἰς τὸν Ὀξύρυγχον. Περιελαμβάνετο δ' εἰς αὐτὸ ἐκ λατινικῶν καὶ θεολογικῶν ἔργων ἀποτελούμενον :

1) Φύλλον ἐκ λατινικοῦ χειρογράφου τοῦ «Κατιλίνα» τοῦ Σαλλουστίου.

καὶ 2) Ἀπωλεσθὲν Εὐαγγέλιον ἀναφερόμενον εἰς τὴν μετὰ τῶν μαθητῶν ἐπίσκεψιν τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὸν Ναὸν καὶ τὴν συζήτησιν πρὸς τοὺς Φαρισαίους, ἐλέγχοντας αὐτοὺς ὅτι εἰσῆλθον εἰς τὸν Ναὸν χωρὶς τὸν ἀπαιτούμενον ἐξαγνισμόν.

Οἱ δύο σοφοὶ Ἄγγλοι ἀγγέλλουσι τὴν προσεχῆ ἔκδοσιν τῶν κυριωτέρων παπύρων τοῦ πολυτίμου θησαυροῦ.

ΟΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ Β'. ΟΛΥΜΠΙΑΔΑ 1906

ΟΛΥΜΠΙΟΝΙΚΑΙ

ΚΑΙ

ΑΙ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΤΩΝ

Α'. ΑΘΛΗΤΙΚΑ ΑΓΩΝΙΣΜΑΤΑ

1. — ΔΡΟΜΟΣ 100 ΜΕΤΡΩΝ

1. Archie Hahn	Ἀμερικὴ	Ἐπίδοσις
2. F. R. Moulton	Ἀμερικὴ	11" 1/5
3. Nigel Barker	Αὐστραλία	

2. — ΔΡΟΜΟΣ 110 ΜΕΤΡΩΝ ΜΕΤ' ΕΜΠΟΔΙΩΝ

1. R. G. Leavitt	Ἀμερικὴ	
2. H. Healy	Ἀγγλία	16" 1/5
3. V. Dunker	Γερμανία	

3. — ΔΡΟΜΟΣ 400 ΜΕΤΡΩΝ

1. Pilgrim	Ἀμερικὴ	
2. W. Halswell	Ἀγγλία	53" 1/5
3. Nigel Barker	Αὐστραλία	

4. — ΔΡΟΜΟΣ 800 ΜΕΤΡΩΝ

1. Pilgrim	Ἀμερικὴ	
2. J. D. Lightbody	Ἀμερικὴ	2' 1" 1/5
3. W. Halswell	Ἀγγλία	

5 — ΔΡΟΜΟΣ 1500 ΜΕΤΡΩΝ

1. J. D. Lightbody	Ἀμερικὴ	
2. J. Mac Gough	Ἀγγλία	4' 12"
3. Kr. Hellström	Σουηδία	

6. — ΔΡΟΜΟΣ 5 ΑΓΓΛΙΚΩΝ ΜΙΛΙΩΝ (8045 μ.)

1. H. C. Hawtrey	Ἀγγλία	
2. John Svanberg	Σουηδία	26' 11" 4/5
3. Ed. Dahl	Σουηδία	

7. — ΜΑΡΑΘΩΝΙΟΣ ΔΡΟΜΟΣ 42 χ.μ.

1. W. D. Sherring	Καναδᾶς	
2. John Svanberg	Σουηδία	2 ὥρ. 51' 23" 3/5
3. W. G. Franc	Ἀμερικὴ	

8. — ΑΛΜΑ ΑΠΛΟΥΝ ΑΝΕΥ ΦΟΡΑΣ

1. Ray Ewry	Ἀμερικὴ	

2. M. J. Sheridan	» »	3, 30 μ.
3. Robertson	» »	

9. — ΑΛΜΑ ΑΠΛΟΥΝ ΜΕΤΑ ΦΟΡΑΣ

1. Myer Prinstein	Ἀμερικὴ	
2. P. G. O'Connor	Ἀγγλία	7, 20 μ.
3. H. Friend	Ἀμερικὴ	

10. — ΑΛΜΑ ΕΙΣ ΥΨΟΣ ΑΝΕΥ ΦΟΡΑΣ

1. Ray Ewry	Ἀμερικὴ		
2.	Léon Dupont	Βέλγιον	1, 56 μ.
	M. J. Sheridan	Ἀμερικὴ	
	Robertson	» »	

11. — ΑΛΜΑ ΕΙΣ ΥΨΟΣ ΜΕΤΑ ΦΟΡΑΣ

1. C. Leahy	Ἀγγλία		
2. Goencozy	Οὐγγαρία	1,77 1/2 μ.	
3.	Θ. Διακίδης	Ἑλλάς	
	H. W. Kerrigan	Ἀμερικὴ	

12. — ΑΛΜΑ ΤΡΙΠΛΟΥΝ

1. P. G. O'Connor	Ἀγγλία	
2. C. Leahy	» »	14,07 1/2 μ.
3. Cronau	Ἀμερικὴ	

13. — ΑΛΜΑ ΕΠΙ ΚΟΝΤΩ

1. Gonder	Γαλλία	
2. Söderström	Σουηδία	3,50 μ.
3. E. C. Glover	Ἀμερικὴ	

14. — ΔΙΣΚΟΒΟΛΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

1. Jaervinen	Φινλανδία	
2. N. Γεωργαντᾶς	Ἑλλάς	35,17 μ.
3. Mudin	Οὐγγαρία	

15 — ΔΙΣΚΟΒΟΛΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΑ

1. M. J. Sheridan	Ἀμερικὴ	
2. N. Γεωργαντᾶς	Ἑλλάς	41,46 μ.
3. Jaervinen	Φινλανδία	

16. — ΛΙΘΟΒΟΛΙΑ

1. N. Γεωργαντᾶς	Ἑλλάς	
2. M. J. Sheridan	Ἀμερικὴ	19,92 1/2 μ.
3. Δώριζας	Ἑλλάς	

17. — ΣΦΑΙΡΟΒΟΛΙΑ

1. M. J. Sheridan	Ἀμερικὴ	
2. David	Οὐγγαρία	12,32 1/2 μ.
3. Lemming	Σουηδία	

18. — ΑΚΟΝΤΙΣΜΟΣ

1. Lemming	Σουηδία	
2. Knnt Lindberg	» »	53, 90 μ.
3. Br. Söderström	» »	

19. — ΠΕΝΤΑΘΛΟΝ ΑΘΛΗΤΙΚΟΝ

Ἴτοι: Δρόμος 192 μ. Ἅλμα ἁπλοῦν ἄνευ ῥοπῆς, Δισκοβολία Ἑλληνική, Ἀκοντισμὸς καὶ Πάλη Ἑλληνορωμαϊκή.

1. H. Mellander	Σουηδία
2. Mudin	Οὐγγαρία
3. Lemming	Σουηδία

20. — ΑΡΣΙΣ ΑΜΦΙΣΦΑΙΡΟΥ ΡΑΒΔΟΥ

Δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν

1. Δ. Τόφαλος	Ἑλλάς		
2. Steinbach	Αὐστρία		
3.	Maspoli	Γαλλία	142,40 Κ.
	Rondie	Γερμανία	
	Schneidereit	» »	

21. — ΑΡΣΙΣ ΑΛΤΗΡΟΣ ΔΙ' ΕΚΑΤΕΡΑΣ

1. Steinbach	Αὐστρία	
2. Camillotti	Ἰταλία	76,550 Kil.
3. Schneidereit	Γερμανία	

22. — ΠΑΛΗ ΕΛΛΗΝΟΡΩΜΑΪΚΗ

Ἐλαφροὶ

1. Watzl	Αὐστρία
2. Karlsen	Δανία
3. Holuban	Οὐγγαρία

Μέτριοι

1. Weikmann	Φινλανδία
2. Lindmayer	Αὐστρία
3. R. Dehrens	Δανία

Βαρεῖς

1. J. Jensen	Δανία
2. Baur	Αὐστρία
3. M. Dubois	Βέλγιον

Πρωταθλητὴς Πάλης

J. Jensen Δανία

23. — ΔΙΕΛΚΥΝΣΤΙΝΔΑ

1. Ὁμὰς Γερμανική	
2. Ὁμὰς Ἑλληνική	
3. Ὁμὰς Σουηδική	

24. — ΑΝΑΡΡΙΧΗΣΙΣ ΕΠΙ ΚΑΛΩ

1. Γ. Ἀλιμπράντης	Ἑλλάς	
2. Eroedi	Οὐγγαρία	11" 1/5
3. Κοζανιτᾶς Κ.	Ἑλλάς	

25. — ΑΓΩΝ ΠΟΡΕΙΑΣ ΒΑΘΗΝ 1500 μ.

1. Bonhang	Ἀμερικὴ	
2. Donald J. Linden	Καναδᾶς	7' 12" 3/5
3. Κ. Σπετσιώτης	Ἑλλάς	

ΒΑΔΗΝ 3000 μ.

1. Stantix Οὐγγαρία
2. Müller Γερμανία 15' 18" 3/5
3. Σαριδάκης Ἑλλὰς

Β'. — ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΑ ΑΓΩΝΙΣΜΑΤΑ

26. — ΑΓΩΝ ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ

1 (Νορβηγικὴ ὁμὰς
(Δανικὴ ὁμὰς
(Γερμανικὴ ὁμὰς
2 (Ἰταλικὴ ὁμὰς Pistoja
(Ἰταλικὴ ὁμὰς Roma

27.— ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΟΝ ΠΕΝΤΑΘΛΟΝ

ἤτοι : Δίζυγον, μονόζυγον, κρίκοι, ἱππικὸν ἐφαλτήριον ἄνευ λαβῶν καὶ ἅλμα εἰς μῆκος καὶ ὕψος ἄνευ βατῆρος.

Πρῶτοι

D. Lavielle (Γαλλία). — W. Weber (Γερμανία). — Pissié (Γαλλία). — Braglia (Ἰταλία). — Schwartz C. (Γερμανία). — Ohms (Γερμανία) — Payssé (Γαλλία). — Krämer (Γερμανία). — Charmoille (Γαλλία). — Gubiani (Ἰταλία). — Ν. Ἀλιμπράντης (Ἑλλὰς). — Eroedi (Οὐγγαρία). — B. Honzatko (Βοημία). — Massotti (Ἰταλία).

Δεύτεροι

Ἀναστάσογλους (Ἑλλάς). — Ἀκεστορίδης (Ἑλλάς). — Schirmer (Γερμανία). — Wiegand (Γερμανία). — Δεσποτόπουλος (Ἑλλάς). — Γ. Ἀλιμπράντης (Ἑλλάς). — Daner (Οὐγγαρία). — Mahler B. (Γερμανία). — Anderssen Al. (Νορβηγία). — Πολάκης (Ἑλλάς). — Graf (Οὐγγαρία). — Hermes (Γερμανία). — Wagner (Γερμανία).

28. — ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΟΝ ΕΞΑΘΛΟΝ

Πρῶτοι

Weber (Γερμανία). — Pissié (Γαλλία). — Braglia (Ἰταλία). — Ohms (Γερμανία). — Payssé (Γαλλία). — Charmoille (Γαλλία). — Gubiani (Ἰταλία).— Eroedi (Οὐγγαρία).— Massotti (Ἰταλία).

Δεύτεροι

Lavielle (Γαλλία). — Schirmer (Γερμανία). — Wiegand O. (Γερμανία). — Daner (Οὐγγαρία). — Krämer (Γερμανία). — Mahler (Γερμανία). — Πολάκης (Ἑλλὰς). Honzatko (Βοημία).

Γ'. ΑΘΛΗΤΙΚΑΙ ΠΑΙΔΙΑΙ

29. — ΑΝΤΙΣΦΑΙΡΙΣΙΣ ΑΠΛΗ ΚΥΡΙΩΝ

1. Decugis Γαλλία
2. Germot Γαλλία
3. Jausky Z. Zemla Βοημία

30. — ΑΝΤΙΣΦΑΙΡΙΣΙΣ ΔΙΠΛΗ ΚΥΡΙΩΝ

1 (Decugis Γαλλία
(Germot » »

2 (Μπαλῆς Ἑλλὰς
(Κάσδαγλης Ξενοφ. » »

3 (Jausky Zemla Βοημία
(Razny Zemla » »

31. — ΑΝΤΙΣΦΑΙΡΗΣΙΣ ΑΠΛΗ ΚΥΡΙΩΝ

1. Δὶς Σημηριώτου Ε.)
2. » Μαρίνου Σ.) Ἑλλὰς
3. » Πασπάτη Ν.)

32. ΑΝΤΙΣΦΑΙΡΙΣΙΣ ΔΙΠΛΗ ΜΙΚΤΗ ΖΕΥΓΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΚΑΙ ΚΥΡΙΩΝ

1. Mme et M. Decugis Γαλλία

2 (Δὶς Μαρίνου Ἑλλὰς
(Σημηριώτης » »

3 (Δὶς Μάτσα Ἑλλὰς
(Κάσδαγλης Ξεν.

33. — ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΣΙΣ

1. Δανικὴ ὁμὰς
2. Σμυρναϊκὴ ὁμὰς
3. Θεσσαλονίκης ὁμὰς

Δ'. ΟΠΛΟΜΑΧΙΑ

34. — ΑΓΩΝ ΞΙΦΟΥΣ ΑΣΚΗΣΕΩΣ

1. Dillon Kavanagh Γαλλία
2. G. Casimir Γερμανία
3. Hunghes Γαλλία

35. — ΑΓΩΝ ΞΙΦΟΥΣ ΤΡΙΓΩΝΙΚΟΥ

1. De la Falaise Γαλλία
2. Dillon Kavanagh » »
3. H. Van Blijenburgh Ὁλλανδία

36. — ΑΓΩΝ ΣΠΑΘΗΣ

1. Ι. Γεωργιάδης Ἑλλὰς
2. G. Casimir Γερμανία
3. Cesarano Ἰταλία

ΑΓΩΝ ΣΠΑΘΗΣ ΜΕ 3 ΚΤΥΠΗΜΑΤΑ

1. Casimir G. Γερμανία
2. Van Rossen Ὁλλανδία
3. Toth Οὐγγαρία

38. — ΟΠΛΟΜΑΧΙΑ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΞΙΦΟΥΣ ΤΡΙΓΩΝΙΚΟΥ

1. Verbrugge Βέλγιον
2. Gubiani Ἰταλία
3. Ραΐσης Ἑλλὰς

39. — ΟΠΛΟΜΑΧΙΑ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΣΠΑΘΗΣ

1. Verbrugge Βέλγιον
2. Ραΐσης Ἑλλὰς

40. — ΞΙΦΟΣ ΤΡΙΓΩΝΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ

1. Γαλλικὴ ὁμὰς
2. Ἀγγλικὴ ὁμὰς
3. Βελγικὴ ὁμὰς

41. — ΣΠΑΘΗΣ ΑΓΩΝ ΟΜΑΔΩΝ

1. Γερμανικὴ ὁμὰς
2. Ἑλληνικὴ ὁμὰς
3. Ὁλλανδικὴ ὁμὰς

Ε'. ΝΑΥΤΙΚΑ ΑΓΩΝΙΣΜΑΤΑ

42. — ΚΟΛΥΜΒΗΣΙΣ, ΑΓΩΝ 100 μ.

1. C. M. Daniels Ἀμερικὴ
2. Halmay Οὐγγαρία 1' 13"
3. Healy Αὐστραλία

43. — ΚΟΛΥΜΒΗΣΙΣ 400 μ.

1. Sheff Αὐστρία
2. H. Taylor Ἀγγλία
3. J. Ar. Jarvis » »

44. — ΚΟΛΥΜΒΗΣΙΣ 1600 μ.

1. H. Taylor Ἀγγλία
2. J. Ar. Jarvis » »
3. Sheff Αὐστρία

45. — ΚΟΛΥΜΒΗΣΙΣ ΑΓΩΝ ΟΜΑΔΩΝ

1. Οὐγγρικὴ ὁμὰς
2. Γερμανικὴ ὁμὰς
3. Ἀγγλικὴ ὁμὰς

46. — ΚΑΤΑΔΥΣΙΣ ΕΞ ΥΨΟΥΣ 4—12 μ.

1. G. Walz Γερμανία
2. G. Hoffmann » »
3. Satzinger Αὐστρία

47.— ΑΓΩΝ ΔΙΚΩΠΩΝ ΛΕΜΒΩΝ

Μετ' ἑνὸς ἐρέτου

1. Canoë de la Société de la Basse-Seine de Paris.—Delaplane Γαλλία
2. Canoë de l'aviron Bayonnais. Laram Γαλλία

48. — ΑΓΩΝ ΔΙΚΩΠΩΝ ΛΕΜΒΩΝ

Μετὰ 2 ἐρετῶν καὶ πηδαλιούχου 1000 μ.

1. Canot du Club Buccintoro Ἰταλία
2. Canot du Club Barrion » »
3. Canot du Club de la Basse-Seine Γαλλία

49. — ΑΓΩΝ ΔΙΚΩΠΩΝ ΛΕΜΒΩΝ

Μετὰ 2 ἐρετῶν καὶ πηδαλιούχου 1600 μ.

1. Canot du Club Buccintoro Ἰταλία
2. Canot du Club Nautique de Grand Βέλγιον
3. Canot de l'aviron Bayonnais Γαλλία

50. — ΑΓΩΝ ΤΕΤΡΑΚΩΠΩΝ ΛΕΜΒΩΝ

Μετὰ 4 ἐρετῶν καὶ πηδαλιούχου, 2000 μ.

1. Canot du Club Buccintoro Ἰταλία
2. Canot du Club de la Basse-Seine Γαλλία
3. Canot de l'aviron Bayonnais » »

51. — ΑΓΩΝ ΕΞΑΚΩΠΩΝ ΦΑΛΑΙΝΙΔΩΝ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜ. ΝΑΥΤΙΚΟΥ

Μετὰ 6 ἐρετῶν καὶ πηδαλιούχου, 2000 μ.

1. Φαλαινὶς τοῦ θωρηκτοῦ «Varese» Ἰταλία
2. Φαλαινὶς τῶν «Σπετσῶν». Ἑλλὰς
3. Φαλαινὶς τῆς «Ὕδρας» » »

52. — ΑΓΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΛΕΜΒΩΝ ΝΑΥΤΙΚΟΥ

Μετὰ 16 ἐρετῶν

1. Πρώτη λέμβος τοῦ Κεντρικοῦ Προγυμναστηρίου Πόρου Ἑλλὰς
2. Πρώτη λέμβος τῆς «Ὕδρας» » »
3. » » τοῦ «Varese» Ἰταλία

ΣΤ'. ΣΚΟΠΟΒΟΛΙΑ

53.— ΒΟΛΗ ΣΤΡΑΤΙΩΤ. ΤΥΦΕΚΙΟΥ 300 μ.

1. Richardet Ἑλβετία Ἐπιτυχ. βολίδες
2. Reich » » 30
3. Capitaine de Boigne Γαλλία Ἐπιτυχ. 238

54 — ΤΥΦΕΚΙΟΝ ΓΚΡΑ 200 μ.

1. (Capitaine) Moreaux Γαλλία Επιτυχ. βολ.
2. Richardet Ἑλβετία 30
3. Reich » » 187 ἐπιτ.

55. — ΤΥΦΕΚΙΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΟΝ 300 μ.

1. Meyerdestadelhofen Ἑλβετία
2. Stacheli Ἑλβετία 30 : 243
3. Capit. Moreaux Γαλλία

56. — ΑΓΩΝ ΟΠΛΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ

Ὁμάδων Ἐθνῶν, 300 μέτρων.

1. Ἑλβετικὴ ὁμὰς
2. Νορβηγικὴ ὁμὰς
3. Γαλλικὴ ὁμὰς

57. — ΠΕΡΙΣΤΡΟΦΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΝ ΑΠΟ 20 μ.

1. Richardet Ἑλβετία
2. Θεοφιλάκης Ἑλλὰς 30 : 253
3. Σκοτάδης » »

58. — ΠΡΩΤΑΘΛΗΤΗΣ ΤΥΦΕΚΙΟΥ

Skattebo G. Νορβηγία

59. — ΠΡΩΤΑΘΛΗΤΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΕΣΙΝ ΤΟΥ ΟΡΘΙΩΣ ΠΥΡΟΒΟΛΟΥΝΤΟΣ

Skattebo G. Νορβηγία

60.— ΠΡΩΤΑΘΛΗΤΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΕΣΙΝ ΤΟΥ ΓΟΝΥΠΕΤΩΣ ΠΥΡΟΒΟΛΟΥΝΤΟΣ

Skacheli Ἑλβετία

61.— ΠΡΩΤΑΘΛΗΤΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΕΣΙΝ ΤΟΥ ΠΡΗΝΗΔΟΝ ΠΥΡΟΒΟΛΟΥΝΤΟΣ

Skattebo Νορβηγία

62 — ΠΕΡΙΣΤΡΟΦΟΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

Ὑπόδειγμα 1873, ἀπὸ 20 μ.

1. Fouconnier	Γαλλία	
2. De Boigne Cte	» »	30 : 218
3. Martin Herman	» »	

63. — ΠΕΡΙΣΤΡΟΦΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΟΝ ΑΠΟ 25 μ.

1. Lecoq	Γαλλία	
2. Moreaux Cte	» »	30 : 258
3. Ἀρ. Ραγκαβῆς	Ἑλλὰς	

64. — ΠΕΡΙΣΤΡΟΦΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΟΝ ΑΠΟ 50 μ.

1. Γ. Ὀρφανίδης	Ἑλλὰς	
2. Fouconnier	Γαλλία	30 : 221
3. Ἀρ. Ραγκαβῆς	Ἑλλὰς	

65.— ΠΙΣΤΟΛΙΟΝ ΑΚΡΙΒΕΙΑΣ Η ΜΟΝΟΜΑΧΙΑΣ ΑΠΟΣΤ. 20 μ. ΜΕ ΣΚΟΠΕΥΣΙΝ

1. Moreaux Cte	Γαλλία	
2. Liverziani	Ἰταλία	30 : 242
3. Lecoq	Γαλλία	

66.— ΠΙΣΤΟΛΙΟΝ ΑΚΡΙΒΕΙΑΣ Η ΜΟΝΟΜΑΧΙΑΣ ΑΠΟΣΤ. 25 μ. ΜΕ ΠΑΡΑΓΕΛΜΑ

1. Κ. Σκαρλᾶτος	Ἑλλὰς	
2. Hübner von Holit	Σουηδία	29 : 133
3. W. Carlberg	» »	

67 — ΚΥΝΗΓΕΤΙΚΟΝ ΟΠΛΟΝ

Βολὴ καθ' ἁπλῶν πηλίνων δίσκων.

1. Gerald Merlin	Ἀγγλία	Ἀρ. ἐπιτ.
2. Ἰ. Περίδης	Ἑλλάς	24
3. Sidney Merlin	Ἀγγλία	

68. — ΚΥΝΗΓΕΤΙΚΟΝ ΟΠΛΟΝ

Βολὴ κατὰ διπλῶν πηλίνων δίσκων.

1. Sidney Merlin	Ἀγγλία	Βολ. Ἐπιτυχ.
2. Ἀναστ. Μεταξᾶς	Ἑλλὰς	20. 15
3. Gerald Merlin	Ἀγγλία	

Ζ'. ΠΟΔΗΛΑΣΙΑ

69 — ΠΟΔΗΛΑΣΙΑ 1000 μ.

1. Verri .	Ἰταλία	
2. H. C. Boufler	Ἀγγλία	1' 42" 1/5
3. Debougnie	Βέλγιον	

70. — ΠΟΔΗΛΑΣΙΑ, ΑΓΩΝ ΣΤΡΟΦΗΣ ΣΤΙΒΟΥ

333 1/3 Μετ.

1. Verri	Ἰταλία	
2. H. Crowther	Ἀγγλία	22" 2/5
3. Menjou	Γαλλία	

71. — ΠΟΔΗΛΑΣΙΑ ΑΓΩΝ ΤΑΧΥΤΗΤΟΣ

2000 μ. ΔΙΔΥΜΩΝ

1. Mattheus J. / Rushen	Ἀγγλία	
2. Götze B. / Götze M.	Γερμανία	
3. Dannenberg / Küpferling Otto	Γερμανία	

72. — ΠΟΔΗΛΑΣΙΑ ΑΓΩΝ ΤΑΧΥΤ. 5000 μ.

1. Verri	Ἰταλία
2. Crowther H.	Ἀγγλία
3. Vast	Γαλλία

73 — ΠΟΔΗΛΑΣΙΑ ΗΜΙΑΝΤΟΧΗΣ

20 χιλ. μετὰ προελαυνόντων.

1. W. J. Pett	Ἀγγλία
2. Bardonneau	Γαλλία
3. Vast	» »

74 — ΠΟΔΗΛΑΣΙΑ 84 ΧΙΛΙΟΜΕΤΡΩΝ

Ἄνευ προελαυνόντων.

1. Vast	Γαλλία	2 ὥρ. 41' 25" 1/2
2. Bardonneau		
3. Luguet		